

МОЄ ЛІТЕРАТУРНЕ ПОЛІСНЯ

Краєзнавча читанка

ДЛЯ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Рівне-2018

УДК.[37.016:003-028.31]:908

ББК 26.891

К78

Моє літературне Полісся. Краєзнавча читанка для учнів 2-4-их класів/ за заг. ред.Л.І. Іванової. –Рівне: РДГУ, 2017. – 196с.

Літературні матеріали підготовлені та апробовані членами міської творчої групи учителів початкових класів м. Рівного – О.С. Андрійчук (ЗОШ № 27), Андрущик М. В. (РКГ "Престиж") , С.І. Барабаш (ЗОШ № 8), С.Є. Ветрова (РГ "Гармонія"), Ю.С. Головачик (ЗОШ № 18), А.А. Лащук (ЗОШ № 20), Т.В. Лук'янчук (ЗОШ № 22), С.Г. Мельник (ЗОШ № 28), О.М. Порадюк (РКГ "Престиж"), О.В. Пучкова (ЗОШ № 1), Л.В. Снігур (НВК "Колегіум"), І.І. Тиндик (ЗОШ № 13).

Рекомендовано вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (прот. № 4 від 30.03. 2017)

Рецензенти:

Колупаєва Т.Є.,кандидат педагогічних наук, професор кафедри педагогіки початкової освіти РДГУ

Вітюк В.В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філології та методики початкової освіти Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

©, Іванова Л.І., 2017

©,Управління освіти виконавчого

комітету Рівненської міської ради

Любий школярику!

Я – Полісяночка! Вигадали мене автори читанки, не звичайної, а красназавчої. Разом ми мандруватимемо дорогами нашого рідного чарівного краю – літературного Полісся. На цьому мистецькому шляху познайомимся з письменниками, поетами, які народилися, зростали, творили на Рівненщині. Представлені у читанці, вони спілкуватимуться з тобою через свої біографії та власні літературні твори.

Я дуже люблю читати, а читати твори земляків – це ще приємніше. Адже їх можна зустріти на вулицях рідного міста, села, привітатися і поставити запитання, які цікавлять. Саме тому уважно читай літературні твори, пильно вдивляйся у портрети письменників. Учитель залюбки організує зустріч із тим автором, хто припав тобі до душі, і ви разом поринете у світ його літературної майстерні.

Як це чудово народитися у краю, де так багато творчих, талановитих людей, майстрів пера – членів національної спілки письменників України! Дізнатися про них якомога більше, отримати задоволення від читання творів літературного мистецтва – ось кінцева мета нашої спільної подорожі.

У добру путь, дорогий читачу, приємних вражень від знайомства із творчістю славетних земляків на сторінках пізнавальної, веселої, доброї читанки «Моє літературне Полісся».

Полісяночка.

Під час подорожі звертай увагу на вказівники:

З'ясуй усі таємниці літературного твору.

Вдумливо прочитай пояснення зі тлумачного словничка.

Перевір свої знання.

Книги (твори) для дітей.

Літературознавча довідка.

Богачук Олександр Теофілович (1933-1994)

Народився в селі Сокіл Рожищенського району на Волині. Дід і батько його були сільськими ковалями. Дід був справжній маєстро молота і смичка. Вдень він працював важким ковальським інструментом, а ввечері брав до рук тонкостанну скрипку. Після війни, закінчивши Луцьку середню школу робітничої молоді, О. Богачук вступив до історико-філологічного факультету Луцького педагогічного інституту імені Лесі Українки. Після закінчення інституту кілька років працював у районній газеті «Радянська Волинь». За характером своєї роботи часто зустрічався з людьми, пізнавав життя у всіх його вимірах. У грудні 1985 року Олександр Богачук переїздить на роботу до Рівного, де очолює новостворену Рівненську обласну організацію Спілки письменників УРСР.

Книжечка «Дідусева казка» відкриває нову грань таланту Олександра Теофіловича як дитячого письменника. 18 травня 1994 року Олександр Теофілович помер у Луцьку, залишивши нам велику поетичну спадщину. Похований на місцевому кладовищі у Луцьку.

«Незабутнє» (1958); «Вересневий грім» (1959); «Ні!» (1963); «Золота жінка» (1976) — сатиричний твір; «Зелене руно» (1976); «Крик попелу» (1978); «Стогін землі» (1983); «Світи мені, Дніпре» (1984) — пісенний збірник; «Цвіт роси» (1988); «А час не жде» (2003) — посмертна збірка, видана дружиною поета, Неонілою Богачук.

Дідусева казка

І

Встав я з дідом на світанку –
Швидше вмитися – під кран.
А тим часом біля ганку
Потягався вже й туман.

Без гармидеру і брязку
Ми зібралися в похід.
„А тепер підемо в казку”, –
Усміхнувся хитро дід.

І торбину – гоп за спину,
А рушницю на плече.
Тільки вийшли на долину –
Поле пахне калачем.
Сонце висушило роси

У долині за ліском.
Вигріваються покоси,
Мов жирафи, під горбком.

II

Понад лісом сонце висне –
Аж тріпочуть віти.
Тут і музика, і пісня
Сонцю шлють привіти.

Соловейко на сопілці
Витинає соло.
Б'є деркачик по тарілці –
Аж лящить навколо.

Взявся одуд за роботу
На гучнім кларнеті.
Витяга найвищу ноту
Чайка в очереті.

І сорока теж не хоче
Сумувати вранці,
На усі лади стрекоче
На своїй трісканці.

III

Вибігла козуля й стала на стежині,
Витягнула шию, нагостила вуха.
Ми присіли з дідом у густій ліщині,
А вона зозулю
Слуха, слуха, слуха.

Я шепчу до діда: „От якби впіймати,
Привести додому, до своєї хати”.
Дід мені на вухо промовля тихенько:
„Є в козулі тато, є в козулі ненька.

Вдалині від тата, вдалині від мами
Не могла б козуля жити разом з нами”.
І коли замовкла гомінка зозуля –
Знов шугнула в хащі молода козуля.

Ми за нею – бором, бором,
А вона – мов куля.

Жаль було, що дуже скоро
Зникла та козуля.

Зупинились. Але раптом –
Що це під дубочком?
Два грибки, як брат із братом,
Вкрилися листочком.

Ось і там, і там під дубом
Бачу цілу зграю.
„Ну, а в що збирати будем?” –
Дідуся питаю.

І дідусь повів бровою,
Збіглись хвилі зморщок:
„Зараз матимем з тобою
Ми новенький кошик”.

„Що, у лісі є крамниця?” –
Я спитав зі сміхом.
„Поки що – це таємниця, –
Дід промовив тихо. –

Підемо туди, мій хлопче,
Де кущі лозини,
Там ростуть які захочеш
Кошики й корзини”.

Хоч побачити б одненьку –
Жодної немає.
А дідусь лозу тоненьку
Ножиком зрізає.

Потім той пучок гіллястий
Склав, неначе шпиці.
Виплів кошик. Можна класти
І гриби, й суніці.

IV

Де вусатий очерет
Шепче без упину,
Ми поставили намет,
Схожий на хатину!
Вечір. Тиша. Я й дідусь

Сидимо на дворі.
Він мовчить, а я дивлюсь
На високі зорі.

Раптом вогник – тільки блись!
Бачу я на дубі:
Дві зорі немов зійшлись
І сидять укупі. Я до діда:

„Подивись,
Дві зорі упало...”
А вони на мене блись –
Аж видніше стало.

Дід всміхнувся:
„Ну й дива
Ти говориш, хлопче.
Це не зорі, а сова
Витріщила очі”.

„А чого вона не спить,
Тільки блима, блима?
Може, хоче запалить
Наш намет очима?

Чуєш, діду,
Не барись!
Де твоя рушниця?”
А сова очима – блись,
Мов на мене злиться.

„Вбити пташку – річ проста,
Стрельнув – і немає.
Бачиш, ніч кругом густа
Залягла над гаєм.

А сова сидить – не спить
На гіллі високім.
Мов прожектором, щомить
Водить пильним оком.

Сплять безпечно уночі
Зайчики, лисички,
Білочки і деркачі,
Дятли і синички.

Сплять клубочком їжаки
На траві зеленій.
Полягали на боки
Лосі та олені.

Навіть вовк і той дріма,
Та йому не спиться,
Зирка оком, чи нема
Чимось поживиться.

І коли він між кущів
Суне лапи сірі,
То сова кричить:
„Мерщій
Утікайте, звірі!”

Отака вона, сова,
В царстві у нічному.
А удень відпочива
У дуплі старому.

І вона в своїм житті
Звикла так до ночі,
Що лише у темноті
Бачать її очі.

Ну так що, її убить?” –
Дід мене питає.
„Ні, не треба,
Хай сидить,
Нас оберігає...”

V

Знову ранок ліг на роси,
Шепчуть очерети.
Сяють сосон хмарочоси
І ялин ракети.

Лиш туманами вирує
Далина поліська.
Сиве озеро парує,
Як велика миска.

Ми поїхали човном

На озерне плесо,
Тільки хвилі під веслом,
Як гнучкі колеса.

Зупинились... Якірець
Я в глибінь спускаю,
Ген зелений острівець,
Ніби втік із гаю.

Дід макуху розітер
На крупчасту манку
І промовив: „А тепер
Кинемо приманку”.

Він із вудкою сидить,
Я стою й тримаю.
І в чеканні мимохить
Чомусь позіхаю.

Мовчки дивимося ми
На блакить безкраю.
„Де ж ті щуки і соми?” –
Дідуся питаю.

„Скоро будуть, почекай.
Риба – хитра штука.
На малого черв’яка
Не лакома щука.

Що для неї той черв’як
Чи якась макуха...
Все це їй приблизно так,
Як собаці муха...”

Поплавок мій сіп та сіп –
І побіг невпинно.
Я скоріш його підсік –
І в човні рибина.

Дід гукає: „Молодець!
Ну ж і маю внука!
Ось і є в нас окунець,
Значить, буде й щука!”

Він узяв його й мерщій

На гачок чіпляє,
І на вудочці своїй
В озеро пускає.

Раптом в діда вудку – смик –
І до себе тягне.
Потім щось над плесом – брик –
По воді – як бахне!

„Не втечеш тепер, о ні!” –
Дід мені шушука.
Заскакала у човні –
Отакезна щука!

За години півтори
У човні лежало:
Два соми і щуки три,
Та й лящів чимало.

А плотиць та окунів,
Мабуть, із півсотні!
І дідусь загомонів:
„Досить з нас сьогодні!

Зварим юшку – хоч куди!
Ще й нанижем низку!”
Загойдали хвиль ряди
Човника-колиску.

V

Веселе вогнище палає,
Вилазить полум'я з дровець.
Над ним на козликах звисає
Наш невеличкий казанець.

Схилився вечір посивілий,
Щоб над вогнем себе погріть.
І я присів, не маю сили,
А дід із ложкою стоїть.

Збирає з юшки шумовиння
І на жарини викида.
Біліє пари павутиння.
Кипить і риба, і вода.

Сиджу собі й ковтаю слинку,
Уже вечеряти пора.
А дід густу збирає пінку
І все на місяць позира.

„Ну а тепер, – кричу, – готова!
Та ще й з приправами всіма!”
Дід, не сказавши ані слова,
Скоріше з козликів зніма.

І знов, як зранку, понад гаєм
Захлюпав щебет солов'їв...
Той казки справжньої не знає,
Хто юшки з дідусем не їв!

І не зчулись ми, коли-то
Промайнуло кілька днів...
Покотилось тепле літо
Урожаєм кавунів.

Хай досушиться на в'язці
Наша риба і гриби.
Хто побув зі мною в казці,
Теж цю казку полюбив!

1. З яким почуттям ти читав твір? Чому?
2. Доведи рядками твору, що це дідусева казка?
3. Знайди у тексті порівняння. Для чого їх автор вживає?
4. Добери з тексту синоніми до слів: підемо, шепче.
5. Якими зображено в творі: сороку, козулю, вовка?
6. Розташуй імена персонажів в тому порядку, в якому вони з'являються у казці.
7. Прочитай слова, вжиті в переносному значенні. З якою метою вони вжиті?
8. Що побачив хлопчик, побувавши у живій дідусевій казці?
9. Як ти оцінюєш вчинок хлопчика, дідуся?
10. Як описані дії тварин. Прочитай.
11. Продовж думку: «Казка навчає цінувати розсудливість...»
12. Від чого застерігає ця казка, над чим змушує задуматись?
13. Прочитай деформовані речення.
Ми, безкраю, на, дивимось, блакить, мовчки.
Клубочком, траві, на, сплять, їжачки, зеленій.

14. Намалюй словесну картину про побачене або почуте (склади свою живу казку).

15. Напиши листа поету про свої враження від прочитаного твору.

Гармидер – відсутність або порушення порядку де-небудь, брак будь-якого ладу (безлад, безпорядок).

Витинати – поводитися дивно, примхливо; бути неслухняним.

Трісканка – ударний музичний інструмент незвичайної висоти звуків з дерев'яним коліщатком і зубцями на

металевому стержні.

Макуха – побічний продукт олійної промисловості, який одержують після вичавлювання олії з насіння ріпака, соняшника, сої.

Мимохіть – проходячи мимо когось, чогось; переносно- не зосереджуючись на чомусь, між іншим.

Шушука – говорити одне з одним пошепки, таємно від інших, нашіптувати кому-небудь щось.

Велесик Петро Якович (1944р)

Петро Якович Велесик - поет, прозаїк, журналіст, телеведучий, член Національної Спілки письменників України, лауреат літературної премії Валер'яна Поліщука та літературної премії імені Уласа Самчука, заслужений журналіст України. Девіз життя: «Бути собою».

Петро Якович народився в с.Гута Костопільського району на Рівненщині. Саме тут, у мальовничому куточку Полісся, серед розкішних лісів, барвистих луків, на берегах маленької ріки й проходило дитинство майбутнього поета. Як розповів він сам на зустрічі з читачами, першою прочитаною книгою у дитинстві була українська народна казка “Лисичка й журавель”, яку дала йому вчителька.

Закінчивши місцеву семирічну школу, хлопець продовжив навчання у Степані, що за дванадцять кілометрів від рідного села. Під час щоденних подорожей за знаннями вистачало часу і для задушевних розмов з друзями, і для роздумів. Саме в учнівські літа він написав свої перші вірші, які опублікувала Степанська районна газета. Середню школу поет закінчив із золотою медаллю та вступив на фізико-математичний факультет Рівненського педінституту. Після закінчення інституту Петро Велесик здобув ще й журналістську освіту, працював у редакціях районних газет, обіймав посаду головного редактора

обласної газети «Вісті Рівненщини». На ниві журналістики працює вже понад сорок років

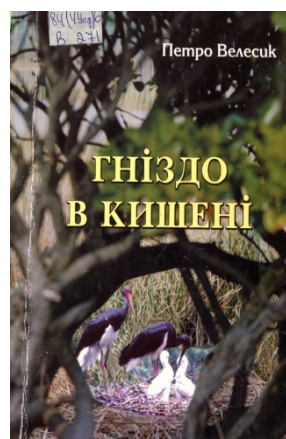
З-під його пера вийшло близько двадцяти книг поезії та прози. На тексти П. Велесика написано кілька десятків пісень, серед яких «Даринчині нотки», «У гості», «Засоромилися», що увійшли до збірника пісень рівненського композитора Валерія Марченка «Бурштинові нотки» (2010). У 2014 р. гаряче серце поета відгукнулось на події Майдану - у співавторстві з композитором А.Пастушенком народилась пісня "Небесна сотня".

Петро Велесик - активний учасник Національного проекту "Україна читає дітям" та обласного проекту "Відомі рівняни читають дітям", ведучий телепрограми „Погорина” на телеканалі РТБ.

Прочитай його книги і ти. Дізнайся про дивовижну поліську природу, яку автор любить з дитинства, почуй голоси дерев, рослин, звірів, насолоджуйся барвами, звуками і запахами рідної землі.

«Вербова колиска» (1983), «Бурштинова роса» (1991), «Сполохані коні» (1991), «Схололе стремено» (1995), «Таємниці лісів Рівненщини» (2001), «Сенс нестерпного польоту» (2002), «Приворотне зілля» (2003), «Вибрані твори» (2003), «Що пише бусьок?» (2000), «Веселинки для Даринки», яку присвятив своїм онукам, «Сорочинський ярмарок» (2009), «Гніздо в кишені» (2009), «Косить зайчик осоку» (2015).

Авдотка – степовий птах непримітного строкатого забарвлення з довгими сильними ногами; літає рідко і низько над землею, добре бігає, активний вночі; будує гнізда і насиджує яйця на землі.

Авдотка

(з пташиної абетки "Сорочачий ярмарок")

Притулилася авдотка до Землі,
Виграла біла стрічка на крилі.
Враз гукнула, мов прощаючись, „крижжі...”
Й полетіла, щоб схватись на межі.

А за те, що прилягає до землі,
Її лежнем називають у селі.
В чорно-білі пташка барви одяглась
Й за комахами для діток подалась.

1. Про яку пташку йдеться у творі? Якою ти її собі уявляєш?
2. Намалюй словесний портрет, використовуючи поетичні рядки.
3. Як в селі називають пташку? Доведи рядками вірша.
4. Кого насправді називають лежнем? Як би ти назвав пташку?
5. Назви пари слів із вірша, що римуються.
6. Як ти розумієш слова "Враз гукнула, мов прощаючись, „крижжі...” ?
7. Чому, на твою думку, автор вживає у творі так багато дієслів?

Боривітер – назва сокола, який під час полювання може зависати на одному місці в повітрі, вистежуючи здобич, тримаючись проти вітру і ніби переборюючи його.

Приборкати - перемогти в боротьбі, підкорити силою, здолати .

Вуздечка — предмет упряжі, який одягають на голову їздової тварини задля керування нею. Призначена, перш за все, для коней, віслюків, мулів та лошаків.

Боривітер (з пташиної абетки "Сорочачий ярмарок")

Боривітер тато й мама
Ген зависли між хмарками.
Там вони вітри стрічають -
їх приборкати бажають.
Ой, ти вітре-вітеречку,
Зодягнем тобі вуздечку
Й поведем мершій до хатки -
Будеш бавить пташеняток.
Боривітрики пискливі
Вітер радісно зустріли.

1. Як ти гадаєш, від яких двох слів пішла назва пташки?
2. Знайди в тексті рядки, які доводять, що дії пташки пов'язані з її назвою?
3. З якою метою птахи-батьки приборкують вітри?

4. Як вони звертаються до вітру? Про які риси їх характеру свідчить це звертання?
5. Якими словами можна описати малих пташенят?
6. Якщо ти хочеш потрапити у чарівний світ Пташиного князівства, прочитай книгу автора "Сорочачий ярмарок" пташина абетка.

Осока- багаторічна, трав`яниста рослина з довгими і гострими листками; росте переважно у вологій місцевості (болота, річки); у висоту досягає 1м; використовується у народній медицині.

Косить зайчик осоку

Косить зайчик осоку,
 В нього фляжка при боку.
 Тільки спрага нагада,
 Під рукою є вода.
 Він зробив лиш два ковтки
 Й взявся знов до осоки.
 І без втоми зайчик косить -
 Осока лягла в покоси.
 Навіть вовк, і той, на диво,
 Проклада покоси криво.
 Рівні в зайчика покоси,
 Бо очима обіч косить.
 До вечірньої роси
 Край болота він косив.
 А що зиркав у два боки,
 То й лишився косооким.
 В дім вертався дуже тихо.
 Та проснулася зайчиха.
 - Косоокий?! - зацікавила,
 І їй очі теж скосило.
 І тепер на білім світі
 Всі зайці та їхні діти -
 Симпатичні, косоокі.
 Бачать вовка на всі боки.

1. Чи доводилось тобі спостерігати, як дорослі косять траву? Чи легка ця робота?
2. Про які риси характеру свідчить поведінка зайчика? Доведи це рядками з вірша.

3. У якій строфі розповідається про зустріч із зайчихою?
 4. Знайди рядки, що вимовляються, як скоромовка; позмагайся у швидкості з сусідом по парті.

Я – сама

З нею клопотів нема,
 Робить все вона сама.
 Просить маму віник дати,
 Хоче хату підмітати.
 І на кухні, скільки може,
 Для матусі допоможе.
 А оце взялася прати
 Та зі столу прибирати.
 Подає вже тату їсти
 І стільця, щоб добре сісти.
 Укладає ляльку спати,
 Зробить зачіску на свято.
 Іграшкове цуценя
 Теж розчісує щодня.
 В неї клопоти завжди:

Цілий день -- сюди-туди.
 Що маленька, то дарма –
 Тільки чути: - Я -- сама!

1. З яким почуттям автор розповідає про маленьку господиню?
2. Скільки, на твою думку, їй років? Доведи це словами з вірша.
3. Знайди рядок, в якому міститься головна думка твору.
4. Розкрий авторське ставлення до героїні вірша.
5. З якою інтонацією ти будеш читати вірш?
6. Який малюнок ілюструє рядки вірша? Уяви себе художником. Які ілюстрації створив би ти?
7. Спробуй скласти вірш, головна героїня якого - менша сестричка.

Чому світ такий цікавий? Тому що навколо тебе безліч привабливих предметів, явищ. А чи вмієш ти помітити і знайти цікаве у звичних речах, побачити красу і почути мову природи? Не поспішай з відповіддю, помандруй наприкінці зими до лісу або парку – можливо, ця подорож буде ілюстрацією до вірша «Зима тримається за павутинку снігу» (

із книги «Сполохані коні»), а музика Едварда Гріга «Навесні» пробудить твої почуття.

Зима тримається за павутинку снігу

Зима тримається за павутинку снігу,
Та вже весна свою, прозору, тче.
Вода вовтузиться у сріблі криги,
Сміються верби бруньками очей.
Та віхола, зібравши в жмуток лютість,
Тендітні бруньки на кущах ляка.
Ще сила у зими – ого яка!
Вітри ламають пружне явориння,
Здаватись не збирається зима!
Весна приходить в трепетнім борінні –
Вже й сила є, та ще її нема.
Бушують соки, як вино, в деревах,
Коріння аж пружинить у землі.
Весна, одвічно молода і древня,
Ось-ось прилине в птаха на крилі.

1. Які картини ти уявляєш, коли читаєш перші дві строфи вірша?
2. Як за цими рядками можна охарактеризувати зиму?
3. Що з описаного у вірші можна побачити, а що – почути?
4. Якими словами автор виражає почуття природи, що чекає на весну?
5. Створи словесний пейзаж. Використовуючи образні слова з вірша, намалюй картину природи навесні.
6. Пригадай твори, в яких теж описано прихід весни, порівняй художні засоби виразності.

Вишне́ва Горá — ботанічний заказник загальнодержавного значення, площа 97 га, створений у 1974 році . Розташований у межах Рівненського району Рівненської області, біля східної околиці села Городок . На території Вишневої Гори виявлена стоянка давньої людини.

Вишнева гора

Вся у вишнях, як дівча в намисті,
Вся у чарах запахущих зіль.
З'їхалися знов зіваки з міста –
Обступили гору звідусіль.

І не знають міри їх забави,

Вибивають до ноги красу.
 Кров вишнева окропила трави,
 У багрець фарбуючи росу.
 Чи ж у світі є ще такі гори?
 Ні, нема – одна така гора.
 Придивився чорнокрилий ворон,
 А на вишнях чорна вже кора.
 І вони поникли, як вдовиці,
 У яких і захисту нема.
 Та вночі горі Вишневій сниться
 Цвіт весняний, як густий туман.

1. Чи доводилось тобі бувати у цьому чарівному куточку Рівненщини?
2. Прочитай уважно вірш. Вибери інтонацію читання. Простеж за зміною настрою.
3. Чому на початку твору автор порівнює гору з дівчачою намистом, а в кінці із вдовою?
4. Від чого застерігає автор, над чим змушує задуматись?
5. Спробуй дописати вірш чотирма рядками так, щоб настрої вірша змінилися.
6. Подай заголовок твору у вигляді ребусу..

Небесна Сотня

О, як Україні вгамувати біль,
 Як вгамувати незагойні рани?
 Стріляли у беззбройних звідусіль,
 Впритул стріляли у народ тирани.
 Там стільки горя, і плачу, й нужди,
 Що аж земля готова зупинитись.
 На всій планеті. на усі світи
 Свічки Майдану будуть вік горіти.

Як з болем тим, з цим горем жити нам,
 Не загубити як у душах віру?!
 Майдан ридає, бо сьогодні там
 Небесна сотня відліта у вирій.
 Героям жити, жити поміж нас,
 Вони у небо журавлями рушать.
 По них завжди звірятимем наш час
 І очищати будем наші душі.

І матері голосять вдень і в ніч -
 За скільки літ відплачеться те горе.

Чи на людській палітрі протиріч
Колись воно з душею відговорить?
Зібрався розпач тут з усіх країв,
Аж небеса розгойдує розпука.
Невже не чуєте? То не народ стоїть,
А України біль увесь і муки.

Ю.Журавель "Небесна сотня"

Юрій Журавель - музикант з Рівного, лідер та вокаліст гурту OT VINTA, чий художній талант яскраво спалахнув саме під час масових протестів 2014р. За версією Музею плакату України - найкращий художник Майдану.

1. Як ти розумієш назву твору?
2. Який настрій він викликав?
3. Визнач жанр твору, обґрунтуй.
4. Які слова допомогли тобі зрозуміти переживання автора?
5. Чи знаєш ти щось про події, описані автором, коли і де вони відбувались?

Гніздо в кишені

(із книги «Таємниці лісів Рівненщини»)

На моїх очах куниця задушила білку, котра тільки-но вигулькнула з дупла. Я наполохав куницю і дуже бідкався, що загинув такий гарний звірок. Під деревом натрапив на останки ще однієї білки. Сумніву не могло бути, що чорна розбійниця взялася розправитися з усією родиною.

А може, не встигла? Я заліз на дерево, застромив у дупло долоню. Під пальцями заворушилися тепленькі клубочки, отже, до білчат куниця не добралася.

Зліз з дерева, заховався в кущі поблизу і почав спостерігати. Невдовзі напасниця гулькнула між дерев, підбираючись до дуплястого. Відразу стало зрозумілим, що білчат у дуплі залишати не можна -- куниця знищить і їх.

Знову заліз на дерево, дістав із дупла трійко білчат, які пручалися, доки не потрапили мені за пазуху. Ще раз обмацав гніздо і, переконавшись, що забрав увесь виводок, опустився додолу і пішов у село.

Всеньку дорогу думав, як сприйме мій вчинок родина. Але батько після моєї розповіді сказали, що вчинив правильно. Однак виникла проблема: як виростити білчат?

Увечері їх, зголоднілих, вдалося напоїти молоком, і на серці полегшало.

Коли звірятка навчилися їсти, двоє з них віддав друзям, яким вірив, а одне залишилося в нас. Минали дні, місяці. Білочка стала улюбленицею всієї нашої сім'ї, сусідів. Вечорами люди приходили до нас подивитися на її концерти. Вона весело стрибала, бігала по хаті, йшла до моїх рук, варто було мені лише сплеснути в долоні. Гніздо білка вибрала собі в батьковій фуфайці, що висіла на дерев'яній вішалці. Це було зручно усім. Адже не стало небезпеки, що вона десь підлізе під когось з нас і загине.

Особливо раділа білочка, коли восени ми поверталися додому з грибами. Мама готувала гриби для сушіння, а звірятко прибігало і викрадало по одному. Надкусить – і знову повертається. Коли мати проганяла білочку, та втікала і ховалася за іконою. Туди мама із своїм віником вже не добиралася. І це добре засвоїла білочка. При першій небезпеці вона там і ховалася.

Пригадується випадок, коли звірятко одному сусідові прогризло празникові штани, доки той толкував з моїм батьком про політику, бо в кишені було соняшникове насіння. Тоді в мене були неприємності.

Білочка жила в нас років зо три. Привчилася мене зустрічати зі школи.

Потім, закінчивши семирічку, я пішов на навчання в сусіднє село. Взимку добирався додому лише на вихідний. І все частіше не заставав білочку вдома.

Невдовзі вона зовсім не повернулася. Але для мене на все життя залишилась пам'ять спілкування з тією красивою тваринкою.

Вигулькнула - вистрибнула, виринула, вискочила.

Наполохав – злякав, пристрашив.

Бідкався - жалів, нарікав.

Напасниця – кривдниця, нападниця

Пручалися – звивалися, не давалися до рук.

Обмацав - тут – перевірів.

Толкував – розмовляв, говорив, вів бесіду.

1. Чи доводилось тобі спостерігати щось подібне?
2. Від чийого імені написано оповідання?
3. Що розказав про автора прочитаний твір?
4. Що найбільше тобі сподобалось у поведінці білочки?
5. Як могли розвиватись події, якби хлопчик не перейшов на навчання до сусіднього села?
6. Як по-іншому можна назвати оповідання?

1. Де народився письменник Петро Велесик?
а. а) с.Біла Криниця б) с. Гута в) с. Корнин

2. Як називалась перша прочитана ним книга?
- а) «Вовк та заєць» б) «Лисиця та рак» в) «Лисиця та журавель»
3. Які слова обрав письменник девізом життя?
4. Які збірки автора ти знаєш?
5. Чи довелилось тобі чути пісні, написані на слова П. Велесика? Які тебе найбільше вразили? Чому?
6. Назви твори автора, які ти читав самостійно.
7. Будь дослідником – кому присвятив письменник більшість дитячих віршів?
8. Уяви себе журналістом, якому потрібно взяти інтерв'ю. Подумай, які питання ти хотів би задати автору.

Войнарович (Лимич) Анна Андріївна (1954)

Переможець відкритого рейтингу популярності «Гордість міста» в номінації «Краща поетеса» Войнарович (Лимич) Анна Андріївна народилася 23 листопада 1954 року в місті Здолбунів на Рівненщині. Закінчила Рівненське професійно-технічне торговельно-кулінарне училище, філологічний факультет Рівненського педінституту. Працювала кондитером, вчителювала, була редактором радіомовлення на заводі „Рівнесільмаш”, редактором газет „Голос Волині”, „Слово і час”. Нині - на творчій роботі. З 2007 року друкується під прізвищем Лимич. Лауреат першого конкурсу «Жінка року Рівненщини» в галузі журналістики. 2009 року нагороджена Золотою медаллю української журналістики.

Поетеса брала участь у Міжнародному проєкті «Розкажи мені, хмаро», приуроченому 20-й річниці Чорнобильської катастрофи. Написала «Казку про Чорнобиль, Атома і таємницю Атома». Друкувалася у різних періодичних виданнях України.

Дипломант літературно-мистецького конкурсу імені Івана Франка, лауреат обласної літературної премії ім. Валер'яна Поліщука, лауреат конкурсу на кращу книгу 10-го Всеукраїнського фестивалю української книги, дипломант XIV Міжнародного літературно-краєзнавчого конкурсу ім. Мирона Утриска.

Член Національної спілки письменників України.

«Абетка». Віршована книжка-розмальовка (2007р.), «Жили-були ліньки» (1993р.), «Мишенята» (1999р.), «Під мухомором» (2008р.).

Вірші про тварин

Ходить півник біля хати:
— Я збираюся в солдати!
Дайте зернят, дайте проса,
Дайте хліба! — півник просить.
Назбирав чотири вози...
А все мало — носить, зносить!
Раптом дивна новина:
Вранці ще у верболозах закінчилася війна!

Чепурна киця

Має киця білу шубку.
Спить киця біля грубки. Наша киця чепурна,
Не лінується вона.
Кожний кігтик чистить вправно, Навіть лапки миє славно,
Та буває це щораз,
Як у ванні є карась.
З кухля киця любить пити І по килиму ходити.

Краб

Клешні дві, як дві виделки!
Все до рота тягне краб.
Вибирати щось нелегко,
Бо у морі повно зваб!
Краб від сонечка втікає,
Під камінчиком лежить,
Ворогів товстун не знає,
І без друзів може жить!
Десять ніжок рак цей має.
Хитра справа – непроста.
Як за клешню хтось кусає,
Клешня знову вироста!

Мишенята

Серед літа, поміж листям
Загубились, мов намистя,
Сім маленьких мишеняток.
Мама кинулась шукати!
Ледь знайшла, вони — услі,
Наче вперше у похід:
Хвостик братика в зубах,
Ніби ниточка в руках,
І до того ж — дивина! —
Пахне мамою вона!

Метелики

Над полем завмерла метеликів низка.

Були золоті, голубі, крапельисті,
Із смужками, плямками, сині та білі,
Оранжево-чорні, сріблясті, мов хвилі.
Чорнющі, мов ніч, і яснющі, мов сонце.
У теплому небі відкрилось віконце!
Від блиску крильцят вирувало повітря.

Дрімав, зачарований видивом, вітер.
Ромашці хотілось за крильця вхопитись,
Злетіти у небо, з хмаринкою злитись...
Кружляла над полем метеликів низка —
Здавалося, небо наділо намисто.

Зайченя

Зайченя блукає містом:
«От би трішки молока!»
Мусить зайко гілку гризти,
А вона така гірка...
Розшукав дрібну морквину,
Ту, що серпень загубив,
З'їв морквини половину,
Решту в клумбу посадив.
Сів, спочив, потер долоні:
«От який я молодець!
Морква виросте, як сонях,
В синє небо навпростець!»

Єнот

У єнота в смужку хвостик.
Любить він ходити в гості.
Рибу лапками єнот
Ловить й запихає в рот!
Так красунчики єноти
Не бувають без роботи.

Жаби

Бачить листячко верби —
У воді живуть жаби...
Як дощі наллють багато,
Починають всі кричати:
- Кум-кума, кум-кума!
Місця кращого нема!

Хом'ячок

Хом'ячок — чистюля наша —

Любить їсти манну кашу,
Любить моркву і банани,
І цукерки, і сметану.
І горішки уплітає —
Ще й за щоки запихає.
Вміє стать на задні лапки.
Очі — дві великі крапки.
Він такий кумедний дуже —
З хом'ячком Андрійко дружить.

Рудий гість

Третій день зітха бабуся:
«З-під плити жовтіють вуса.
Гість рудий прийшов до хати,
Певне, хоче зимувати...»
Нахиляється бабуся,
Щоб його вхопить за вуса,
Та чим ближчає рука —
Тим скоріш тарган втіка.
Бігать вміє швидко, вправно:
То наліво, то направо.
Заховається й регоче:
Поглядає жовтим оком.
Назбирала копійок
І над ними скік та скок!
«Буду жити там, де хочу!»

Сорока

А сорока-білобока
Прилетіла до крамниці
Купувати блискавицю.
Та сороці не відомо,
Що грімниця в парі з громом!

Подорож

Бджоли в подорож зібрались,
Компас справжній узяли.
Глобус радісно вивчали,
Щоб стежки вперед вели!
Кожну мить вони в роботі:
Південь, північ, захід, схід!
В кругосвітнім перельоті
Залишають бджоли слід:
Мед у відрах просто неба
Всіх притягує до себе.

Хвостик

Зажурився кицін хвостик.
Так йому тепер непросто.
Б'є ним киця день при дні,
Наче каже:
-Так мені!

Голуб

Голуб гілочку несе –
Голуб горобців пасе!
Неслухняні горобці –
Хто куди! В усі кінці...
Голуб вісточку несе,
З неба голуб чує все.
Сердитий
Кіт сидить, очима світить,
Як червоний світлофор!
Від kota сховались діти,
Виглядають із-за штор.
Кіт шиплячі знає звуки –
Не візьмеш його на руки.

Цвіркун

У траві цвірчить цвіркун,
Скрипку має він легку!
День під музику співає,
А цвіркун все грає, грає...
Квітка голову схилила,
Склав цвіркун зелені крила.

Сонцята

Живуть у травичці червоні сонцята.
І мають вони золотенькі крильцята,
Краплисті спіднички, малі капелюшки.
Їм сонечко гріє і ніжки, і вушка...
Маленькі сонцята – це сонечка діти,
Танцюють вони на листочках і квітах.

1. З якого вірша Анни Войнарович ці рядки:

*З'їв морквини половину,
Решту в клумбу посадив.
Сів, спочив, потер долоні:
«От який я молодець!»*

*Морква виросте, як сонях,
В синє небо навпростець!»*

2. Які заголовки віршів можна було б змінити і на які, щоб відразу здогадатися про кого вони? (*Краб. Півник. Мишенята. Метелики. Зайчєня. Єнот Рудий гість. Подорож. Хвостик. Голуб. Сердитий. Цвіркун. Сонцята.*)

3. Прочитай виразно вірш «Метелики». Вислови своє ставлення до того, що розповідається в цьому творі. Назви словами з тексту відтінки кольорів, які дібрала поетеса для опису метеликів. Які ще вірші містять образні описи з використанням кольорів?

4. Вибери музичний твір, під який можна було б прочитати вірш «Подорож».

5. Яку цікаву інформацію ти дізнався про краба із вірша «Краб»? Яка з тварин і з якого вірша стала тобі цікавішою, симпатичнішою після його читання?

6. У вірші «Цвіркун» половина тексту закінчується трьома крапками. Спробуй продовжити закінчення вірша інакше? Які вірші з прочитаних тобі захотілося би змінити?.

З якою інтонацією потрібно читати вірш «Сердитий», «Сонцята», «Хвостик»?

7. Поміркуй, чому вірш «Сонцята» має такий заголовок? Як він співвідноситься зі змістом? Порівняй інші теми віршів із заголовками.

8. Віднайди пропущені слова у вірші «Голуб»

Голуб несе –

Голуб пасе!

Неслухняні горобці –

Хто куди! В усі

Голуб несе,

З неба голуб чує все.

Навростець – прямо, не звертаючи уваги на перешкоди, найкоротшим шляхом, прямою дорогою.

Низка – сукупність предметів, явищ і таке інше, розташованих послідовно один за одним.

Видиво – те, що видно, що сприймається зором.

Зваби – те, що приваблює, спокушає, принаджує.

Намистя – тут намисто, набір однакових або схожих прикрас, які жінки носять на нитці на шії.

Вірші про природу

Півник

Скотилися горішками

Зі стріхи вниз горобчики,

Мов з поверху горішнього

Забіяки-хлопчики.

«Цвірінь-цвірінь», —

цвірінькає Хмаринка звідусіль —

Раптово кущ калиновий
Надів музичний бриль.
Павутинка
«Тук-тук-тук!» — тоненький звук.
Павутинку тче павук.
І блищать його хороми —
Срібно-білі, невагомі...
Літо бабине спинилось,
Павутинням обліпилось.
«Ой! Влетіло просто в очі!
Щось лоскоче!» — каже хлопчик.
«Тук-тук-тук!» — сміється звук.
Передав привіт павук!

Місяць

Місяць в небі дивно грає,
Срібні зіроньки збирає.
Нічка сонечко сховала,
Щоб спокійно діти спали.
І наснилась меду діжка,
І своє солодке ліжко...
Сон буває тихше тиші —
Колисанки діткам пише.

Райдуга

Коли усміхається літо щасливо,
З'являється райдуга —
сонячне диво.
Зливаються краплі дощу і проміння,
І небо навстіж відкривається синє!
Ясніють і світяться всі кольори
Смужок небесних чарують згори..

Після дощу

Вітер деревце хитає,
Краплі з листячка збиває.
Віти, ніби склали горщик,
Із якого ллється дощик.
Він вночі на хмарці спав,
А над ранок заспівав!
Стало вмить калюж багато!
Сонце вибігло стрибати
З дітлахами у воді...
Більше, дощику, не йди!

Хмаринка

У хмарці-хмаринці багато водиці –
Повні відерця – на голівку ллється.
Підстав рученята, хай дощик крилатий
Сяде тихенько на пальчик маленький.

1. Знайди у тексті вірша «Після дощу» слово, яке вжито замість слів «пішов дощ» (а над ранок заспівав). Чому поетеса вибрала саме ці слова?
2. Перечитай вірш «Райдуга». А що б ти намалював?
3. Ти знаєш, що різний настрій віршів передається різною інтонацією читання. Передай інтонацією настроїв вірша «Вітер».
4. «Найголовніше – бачити, чути, відчувати поетичне слово». Що ти побачив або відчув, читаючи вірш «Павутинка»?
5. Перечитай вірш «Хмаринка», уважно придивляючись до кожного слова «під мікроскопом»
6. .- Що ти уявляєш за словами поетеси «дощик крилатий»? Якими звуками у цьому вірші сповнена хмаринка? У яких словах це передано?
7. Порівняй два вірші «Хмаринка». Віднайди у кожному вірші свій оригінальний образ хмаринки.
8. Який з прочитаних віршів сподобався найбільше і чому?

Вірші для малечі про різні речі

Капустяна люля

В городі на грядці росла капустана.
Та раптом зсередини — голос дитини.
І ми поспішили на голос дитяти —
Давай з капустини листочки зривати.
Коли обірвали останній листочок,
Побачили: там наш маленький синочок!
З листка капустяного люленька вийшла,
Гойдалась легенько то нижче, то вище.
Ми в люлі зеленій маля колихали,
Йому колисанку-люлянку співали.

Сон

Сон підкрався тишком-нишком
До Андрійкового ліжка.
Влігся поруч, замурликав
І предивних див накликав:
Прилетіли білі гупі,
І голубки, і зозулі,
Й срібнокрилі ангелята,
Щоб Андрійка забавляти.
Наче зіроньки, кружляли,

Забавляли і співали...
Сон мурликав тихо-тихо,
Аж не витримав і... пчихнув!

Ліньки

Жили-були ліньки
Жили-були ліньки —
Братики-сестрички.
З брудними коліньми,
З рожевими щічками,
У платтячках з дірками,
З немитими руками...
Все спали б та спали,
Аби їх не чіпали.

Марійка

Я навчився рахувати
І читати по складах,
А сестричка - тільки спати
У матусі на руках.
- Сину, тихше, мама просить, -
Ти у нас тепер дорослий!
А Марійка ще маленька –
З півгорішка має жменьку...

Де ночує сон?

- Де ночує сон? –
Дівчинка питає.
- Поміркуй сама,
Хто це краще знає.
Як заснеш, веди
Сон малий за руку,
Де цвітуть сади,
Де лопочуть звуки.
Де птахи легкі
Ліжечко хитають,
Де ясні зірки
Вас обох чекають.

Що наснилося...

Що наснилося дитині?
Небозвід яскраво-синій,
Місяць, як ясний ріжок,
Кіт Мур-мур і пес Дружок.
Що наснилося дитині?

Сонце-сонях на хмарині,
Птах небесний, як літак,
Курка Ко і качур Кряк.
Що наснилося дитині?
Ліс зелений, кущ калини,
В капелюсі білім Гриб,
Вовчик Ур і зайчик Стриб.
Як поводилось дитятко?
Танцювало з Янголятком,
Поливали разом квіти
І ловили теплий вітер...
Раптом крильця-рученята
Розбудили оченята!
Сон розсипався зерном –
Все зібрав у торбу Гном...

Колискова

Агу! Агу! Агусі!
Прилетіли гуси,
На крилах погойдали,
Спатоньки уклали.
Спи, моя дитино, —
М'якесенька перина,
Теплесенькі щічки,
За віконцем — нічка.
Зорі заспівали,
Сонечко приспали —
Ніжить сон голівку,
Спи, маленький синку.
Агу! Агу! Агусі!
Зашуміли гуси,
Залящали крила —
Хлопчика збудили.
Спи, поспи, дитятко,
Грайся в сні з зайчатком
З коником побігай,
З котиком поплигай,
Політай над світом,
Подивись на квіти,
Поспівай з птахами
Й повернись до мами.

Оберіг

Іди-іди, котику,
не лякай дитину!
Сховалася дівчинка

під легку перину.
Гуляй-гуляй, песику,
не страхай дитину!
Лізь у буду грітися,
бо надворі зимно.
Біжи-біжи, зайчику,
не стрибай на ліжку,
Спить маленька
дівчинка-біло сніжка!
Лети-лети, ластівко,
не буди дитину –
Стежить нічка зоряна,
Стереже надійно.
Ранок прокидається,
Тане зірка синя.
На голівці грається
сонячне проміння.
Прийди-прийди, мамо,
схилися уклінно,
Поцілуй у щічку
дорогу дитину.

Мамі (пісня)

Тиха молитва - мама-мамуся...
З променем світлим віри й тепла.
З мамою разом щиро молюся,
Щоб Україна щастям цвіла.
Мама-матуся - рідна без краю.
Мрії твої наді мною зорять...
Поруч із мамою - Всесвіт співає,
Добрі надії кличуть в життя.
Мамине серце серцем зігрію.
Нені даватиму ніжність свою.
Мама обніме, смуток розвіє,
Я із матусею - ніби в раю...

1. Якими побачила ліньки поетеса? Чому вона назвала ліньки братиками-сестричками?
2. Кому Анна Войнарович присвятила вірш «Капустяна люля»?
3. Чи можливо, що продовженням вірша «Капустяна люля» є вірші Анни Войнарович «Де ночує сон» та «Що наснилося»?
4. Спробуй заспівати вірш «Колискова» на мелодію улюбленої твоєї колискової, тієї, що тобі співала мама у дитинстві.

5. Чи знаєш ти, де ночує сон? Зачитай ці рядки з віршованого тексту.
6. Як звали дівчинку, яка мала жменьку з півгорішка? Ким ця дівчинка доводиться Андрійкові?
7. Прочитай уважно вірш «Оберіг». Чи зрозумів ти, хто є оберегом?
8. Знайди слова, які надають віршу «Мамі» мелодійності та ніжності звучання.
9. Чи міг би ти взяти ці слова як присвяту саме своїй мамі? Якщо так, то чому?
10. Для дітей якого віку ти порекомендуєш читати запропоновані вірші?

Ніжить – пестить, леліє, голубить.

Небозвід – місце, де небо візуально наближається до землі. Видноколо, виднокрай, виднокруг, крайнебо, небокрай, обрій, горизонт.

Лопочуть – видають шерех.

Стежить – спостерігає за ким- або чим-небудь, не відриваючи очей, погляду.

Стереже – оберігає, охороняє від небезпеки; дбає про когось; пильнує за ким- або чим-небудь; слідкує за цілістю чого-небудь.

Уклінно – нахилення голови, або верхньої частини тіла на знак вітання, пошани, вдячності.

Смуток – невеселий важкий настрій, викликаний невдачею, сум, журба.

1. Літературна вікторина.

- - Коли і де народилася поетеса?
- - Ким працювала спочатку?
- В якому міжнародному проекті брала участь?
- Які твори для дітей написала Анна Войнарович?
- Кому присвятила свої твори поетеса?
- Які вірші Анни Войнарович тебе зацікавили?
- Які вірші змусили замислитися?
- Які вірші найбільше запам'яталися?

2. Зроби підсумок прочитаного за такою карткою-схемою:

Я дізнався про ...

Мені сподобалося...

Я хочу ще раз...

Кажу «спасибі»...

Вірш – невеликий поетичний твір, написаний ритмічною мовою, найчастіше з римуванням рядків.

Гриді́н Сергі́й Володи́мирович (1971)

Гриді́н Сергі́й Володи́мирович народився у містечку Здолбунів Рівненської області 8 липня 1971 року.

Ось як розповідає про себе автор: « З дитинства хлопчик Сергі́йко (тобто я!) вирізнявся серед однолітків. В першу чергу чималою вагою в суспільстві. Якщо середньостатична дитина важила до 14 років 50 – 60кг, то Сергі́йко (тобто я!) всі 86кг.

Однак після 14-ти я задумався над своїм майбутнім і зайнявся спортом, що, напевне, додало твердості характеру і сприяло стандартизації у підлітковій спільноті.

В цей період я переїхав разом з батьками до Монголії за місцем відрядження батька. Там пройшли два дуже згадуваних і досі роки, було придбано багато друзів і купа вражень від квітучого степу, насиченого запахами весни, високого, чистого неба та різних смішних та не дуже подій.

Після повернення до України та закінчення вже в Здолбунові школи в 1988 році намагався вступити до Київського державного університету на факультет міжнародного права. Однак, мріям збутися не судилось і впродовж року набувався досвід у слюсарній бригаді.

За рік потому для мене відкрились двері економічного факультету Рівненського інституту інженерів водного господарства, який був закінчений в 1994 році.

Після закінчення працював і продовжую працювати за економічними спеціальностями.»

Тепер увесь вільний час Сергі́й Гриді́н присвячує літературній творчості. «Книги – це моє хобі», - каже письменник.

Розповідаючи про свою творчість, Сергі́й Гриді́н пише: « Перша моя книга з'явилась, коли моєму синові було 11 років. Я намагався таким чином залучити його до читання, привити йому любов до цього процесу».

Сергі́й Гриді́н – автор трилогії для дітей про комп'ютерного віруса Федька: «Федько – прибулець з інтернету», «Федько у віртуальному місті», «Федько у пошуках чупакабри» (2011 -2012 р.) , повісті для підлітків «Не такий» (2013 р.) «Кігтик Ковбаско» (2015 р.).

Книга «У пошуках Чупакабри» потрапила до списку премії «Дитяча книга року ВВС – 2012».

Федько у віртуальному місті

(Скорочено)

Розділ 1

Сашко Біленький набурмосено сидів за комп'ютером. Він навмання тицяв пальцями у клавіші та невидючими очима дивився в монітор.

Це ж треба так осоромитись! Мало того, що всі тепер дражнитимуть його «Анти-анти-вірусом», так ще й Галина Петрівна з класу вигнала! А Марічка Петренко як сміялась!

Сашко відчув, як палають його щоки.

- Ну не винен я, не винен! – волав з ліжка Вірус. Він уже дві години поспіль боявся виткнутись із-за подушки, куди шмигнув, щойно Біленький прийшов зі школи. Його шкіра мінилася жовтувато-оранжевими барвами, зраджуючи неабияке хвилювання її власника. Вірус лише на секунду вистромялював свою фізіономію, щоб викрикнути чергове «не винен», - і тут-таки ховався. Біля нього купую лежали гумки, олівці, розгорнуті зошити та книжки. Це Біленький так щоразу реагував на виправдання прибульця з інтернету – жбурляючи в нього все, що потрапить під руку.

- Вона ж перша почала! Я тільки захищався!

- Мовчи ліпше! Захищався він... Чого тебе взагалі туди понесло?!

- І Сашко всоте пригадав те, що відбулося сьогодні у школі...

...Це був нічим не примітний ранок. Після пережитих разом із Петриком та Федьком пригод Біленький ішов до школи з радістю. Дуже вже хотілося йому побачити друзів і, якщо навіть не розповісти про все (про таке не розповідають кожному стрічному!), то хоча б загадково промовчати, коли вони будуть розпитувати, як він провів зимові канікули. При цьому він по-змовницьки зирнеться з Професором на знак того, що ТАКОГО відпочинку не мав більше ніхто!

Тихенько наспівуючи, Біленький збирав у рюкзак книжки та зошити.

Вірус уже теж прокинувся і, поснідавши Сашковим сніданком, який залишила мама, перед тим , як піти на роботу, вилежувався на ліжку.

Він розкинув свої коротенькі лапки, випнув черевце, набрав волошкового кольору та спостерігав за зборами.

Учора, повернувшись із віртуального світу, вони ледве встигли перевдягнутися, вмитися, викинути свій брудний та подертий одяг і добряче підобідати (чи пак повечеряти), як прийшли батьки Біленького. Вони дуже здивувались незвичайному апетиту хлопців, але нічого не сказали.

Професор покрутився ще кілька хвилин і, доки не помітили, що на ньому Сашкові штани та сорочка, тихенько втік додому.

Федька довелося сховати в ящик зі шкарпетками в Сашковій шафі.

Мама проводила там «ревізію» раз на два тижні, виймаючи з купи чистих шкарпеток брудні, які невідомо чому там опинялися.

Ну не міг хлопчик зрозуміти, як то виходило! Ніби все на місце кладеш- а потім то однієї шкарпетки нема, то брудне з чистим плутається, а то дірки звідкілясь з'являються! А мама весь час саме його чомусь сварить! І ніяких пояснень не слухає!

Однак остання «ревізія» відбулась кілька днів тому, тому можна принаймі півтора тижня бути спокійним, що Віруса ніхто не знайде.

А вдень, коли вдома нікого немає, можна і по квартирі погуляти.

- І що ж це я маю цілісінький день робити? Кинули мене всі напризволяще! Як пригоди їм влаштовувати, то я, а як мене, змученого і голодного, рятувати від смертельної нудьги – так усі повтікали! А що це, до речі, так смерділо там, де я спав?

Сашко висунув ящик зі шкарпетками, вийняв звідти брудну приблуду і швидким рухом (щоб не побачив комп'ютерний монстр) закинув її під ліжку.

- Та-а-а-к! – мовив він, обернувшись,- пригоди влаштовувати ти майстер! Ледь виплутались учора! А могло хтозна чим закінчитися!

- Та де! Все було під контролем! – відповів Федько, самовпевнено посміхаючись. – Коли до справи беруться профі...

- Тоді чекай великих проблем! – перебив його хлопчик. – Ну, гаразд. Відпочивай, телевізор подивись... а мені вже ніколи!

У передпокої пролунав дверний дзвінок, і Біленький кинувся відчиняти. Це Професор зайшов, щоб разом іти до школи, та приніс позичений учора одяг.

- Ти ще не зібрався?! Ми ж запізнюємось! Скоріше воруши ратицями! – з порога заволав він.

Сашко кинувся до своєї кімнати, схопив рюкзак, швидко натягнув куртку та шапку і, крикнучи: «Вірусе, я пішов, не нудьгуй!» - побіг за Петриком униз по східцях.

... Школа в їхньому районі була те що треба! Світла, з величезними вікнами та спортивною залом, в якій можна тренувати навіть «Манчестер Юнайтед»! Та й учителі підібрались непогані. Були, правда, серед них і не дуже, але це тільки для того, щоб, порівняно з ними, всі інші виглядали навіть дуже.

Біля школи зчинилося справжнє снігове побоїще. З подвоєною після канікул енергією «першачки» бігали один за одним, намагаючись влучити сніжкою в суперника. При цьому вони іноді (тобто частенько) промахувались і попадали в учнів старших класів, які неквапом (дорослі ж бо!) підходили до школи. Дівчата у відповідь вищали, а хлопці, забувшись про поважний вік, кидалися наздоганяти «снайпера», щоб направити йому приціл. Весело!

- Математики не буде! – вилетів із-за рогу Ванько Монтицький, який навчався в одному класі з хлопцями.

Він був розхристаний, з шапкою набакир, а пика скидалася кольором на червоне око світлофора.

- Софія Павлівна захворіла! – Монтицький так радів, нібито і не захворіла вона, а отримала спадок, плюнула на все й поїхала жити на Багамські острови.

- А замість математики буде факультатив з інформатики! Галина Петрівна прийде! – аж вистрибував навколо однокласників Ванько.

Галину Петрівну любили всі без винятку. Вона була молоденька – тільки після інституту, ніколи не підвищувала голос і нормально сприймала витівки школярів. А часом могла і сама щось таке утнути, за що її поважали навіть авторитетні жартівники зі старших класів. Вони ж і придумали прізвище, яке дуже їй личило – Галуся.

Інформатика як предмет починалася тільки з сьомого класу, але вчителька зуміла переконати адміністрацію, щоб додаткові заняття зробили і для

молодших дітей. Туди можна було ходити за бажанням. Однак, не знайшлося б, мабуть, ні одного учня, який би з власної волі пропустив хоч урок. Тому звістка про заміну дуже навіть не засмутила хлопчаків.

Друзі зайшли до школи, роздяглись у гардеробі та попрямували до свого класу. Там зібрались вже майже всі. Гуло, наче у вулику! Кожний намагався розповісти, як він провів канікули: хтось зламав дві пари лиж, хтось розбив носа на хокеї, а дехто навіть літав з батьками до Єгипту і тепер світив літньою засмагою серед блідих зимових облич.

Як тільки Біленький з Професором кинули свої рюкзаки біля парти, пролунав дзвоник і всі почали розсідатися по своїх місцях.

У клас зайшла Галина Петрівна. Школярі радісно привітали її і приготувалися слухати. Інформатики сьогодні ніхто не чекав, а тому зошита не брав. От пощастило! Перший день після канікул – і одразу інформатика, та ще й писати нічого не потрібно. Сиди собі та на вуха накручуй!

- Ну що, шановні! Усі добре відпочили? – звернулася до них вчителька. Вона до всіх, навіть до найменших, зверталась на «Ви» і при цьому знала кожного на ім'я. Як їй вдавалося запам'ятати стільки імен – було загадкою для всіх.

- Сьогодні я розкажу вам про те, яку шкоду вашому домашньому комп'ютеру можуть заподіяти віруси; розповім, як з ними боротись і як захистити інформацію, - розпочала урок Галина Петрівна. – Віруси – це ...

- ...прекрасні створіння! Вони дуже ніжні і турботливі! – почулося від парти, за якою сиділи Біленький з професором. Ураз двадцять дев'ять голів повернулись і п'ятдесят вісім очей уп'ялися у Біленького. Почервонівши як рак і нічого не розуміючи, Сашко глянув на друга, але той тільки кліпав здивованими очима.

Галина Петрівна осудливо подивилася на Сашка, помовчала кілька секунд та повела далі.

- Віруси – це шкідливі програми, які можуть знищити або пошкодити інформацію на ваших жорстких дисках. Для того, щоб цьому запобігти...

- ...необхідно ставитись до них лагідно, вчасно годувати та влаштовувати змістовне дозвілля!

Біленький, ховаючись від поглядів усього класу, нахилив голову до парти. Очі його зупинилися на рюкзаку, що недбало стояв біля столу. Блискавка на ньому була розстібнута, і з середини виглядали рильце та нахабні очка прибульця з Інтернету. Побачивши, звідки на його голову впало нещастя, хлопчик кілька разів копнув рюкзак ногою, і шкідлива програма сховалась в його нетрях. Професор беззвучно ворухив губами, не тямлячи, що діється з товаришем. Галина Петрівна, яка зовсім не чекала такого від свого улюбленого учня, знову замовкла. У класі зависла гнітюча тиша...

- Ви вже виговорилися? Я можу продовжувати? – голос Галюсі звучав рівно, але щоки її порожевіли, і це означало, що вона починає нервуватись.

- Вибачте, будь ласка, - промимрив хлопчик, уже геть буряковий від сорому, і ще нижче опустив голову.

« Віруси можуть...» «для того необхідно...» «ви маєте знати...»- мов кризь вату доходили до Біленького слова Галини Петрівни.

У голові бухала кров, а вуха горіли вогнем. Час від часу хтось із однокласників обертався до нього і ехидно посміхався, показуючи якісь незрозумілі знаки. Навіть Петрик відсунувся від нього на край парти. У повному дітей класі йому стало зовсім самотньо!

- ...антивірусні програми, - говорила Галюся своїм красивим, рівним голосом, - розроблені для того, щоб...

- ...вбити все прогресивне! Все, що несе людям радість і цікаві пригоди! ГЕТЬ АНТИВІРУСИ! ХАЙ ЖИВУТЬ ВІРУСИ!- несподівано заверещало з-під парти, аж увесь клас здригнувся.

Ну, тут вже не витримала навіть Галина Петрівна! Вона підійшла до Біленького, взяла його за руку, допомогла повісити на спину рюкзак та підвела до виходу. Галюся відчинила перед Сашком двері та, зробивши реверанс, злегка підштовхнула хлопчика в коридор. Усі учні без винятку (навіть ти, Петре!) голосно зареготали.

- Позбулися анти-анти-віруса! Тепер усі комп'ютери школи можуть спати спокійно! – почув уже на виході Біленький слова Монтицького, кинуті йому в спину...

Після такого приниження залишатись у школі Біленький не міг! Він недбало вдягнувся і, тягнучи за собою рюкзак та раз у раз копаючи по ньому ногами, побіг додому, де міг сховатися від дошкульних слів та сміху однокласників...

1. Де відбувались події, описані в першому розділі?
2. З якими героями познайомились?
3. Як автор описує Віруса Федька?
4. З яким настроєм хлопці йшли до школи?
5. Який урок вони найбільше любили? Чому?
6. Як ставились учні до своєї вчительки Галини Петрівни?
7. Що трапилось на уроці інформатики? Скільки людей було на ньому?
8. Чому Сашкові Біленькому було соромно?
9. Поясни значення висловів: *набурмосено сидів; тика скидалась кольором на червоне око світлофора; сиди собі та на вуха накручуй; звідки на його голову впало нещастя; у голові бухала кров, а вуха горіли вогнем.* З якою метою їх використав автор?
10. Знайди в тексті синоніми до слів: кидав, сховався, перевіряла, гра в сніжки, всі затихли.
11. Створи літературний портрет Галюсі.
12. Стисло перекажи текст від імені одного з героїв.
13. Поясни ставлення автора до героїв твору. Підтверди свою думку рядками з тексту.

14. Відтвори за допомогою міміки і жестів стан одного з персонажів. Нехай однокласники спробують відгадати, кого ти зобразив.

Розділ 2

- Ну ти мені поясни! Ну чого тебе поперло до школи? Я ж тебе вдома залишив – лежи собі, відпочивай. Ні, взяв і перед усіма виставив мене ідіотом!

- Та ж сумно самому цілий день самому сидіти! От я і вирушив трохи розвіятись! Хіба ж я знав, що у цій вашій школі на нас справжнє полювання іде? – виправдовувався Федько.

Уже кілька годин минуло відтоді, як хлопчик прибіг додому, але він усе ще не міг заспокоїтись.

Аж тут хтось подзвонив, а потім голосно загував у двері. Сашко навіть не ворухнувся. Зараз йому нікого не хотілось бачити. Але грюкіт не вгавав!

- Відчиняй! – почулося за дверима, і Біленький впізнав голос Петрика. – Відчини, я знаю, що ти вдома! Буду стукати, поки двері не винесу!

Хлопець вийшов до передпокою, відчинив двері та важким поглядом втупився в очі зрадливого друга.

- Що, посміятися з мене прийшов? Мало в школі було, так ще й додому пригримів?

- Ну і чого ти на мене в'ївся? Я ж бачив, хто це все зробив і допомогти тобі хотів! Я старався не сміятись, але ж ти знаєш, як Монтицький регоче! Хочеш не хочеш – не втримаєшся! Це я з нього сміявся, а не з тебе!

Сашко трохи відтанув. А дійсно – чого це він на Професора напав? Ще й не в таких халепках бували, і ніколи друг його не підводив. А від сміху Монтицького могла зреготатися до сліз навіть царівна Несміяна!

- Ну, заходь, заходь! Розкажи, що там потім було?- Біленький попрямував до своєї кімнати, запрошуючи за собою Петрика. Той швиденько, не розв'язуючи шнурівок, скинув черевики, запхав до кишені шапку, шпурнув куртку під вішак і шмигнув слідом за товаришем.

Вірус, подумавши, що ось він – його порятунок, голосно застогнав.

- О, за віщо? За віщо ти мене зневажаєш?! Мене, твого товариша, який віддасть тобі останню сорочку! Який не проміняє тебе навіть на бутерброд із копченою ковбасою?! – закотивши очі, зойкувало комп'ютерне чудовисько голосом трагіка, що побивається над бездушним тілом коханої.

- Щоб щось віддати, треба щось мати, а в тебе навіть совісті немає! – повернувся до нього Біленький.

- Ех ти! Так друга підставити! – і собі напосівся Професор.

Прибулець з інтернету, зрозумівши, що його маневр не вдався, знову забився за подушку й ображено засопів.

Професор запевняв Сашка, що як він вийшов із класу, учні зразу ж ніби забули про все. Ніхто до кінця уроку ні півсловом не згадав. На перерві, правда, Монтицький намагався щось там бовкнути, але Петрик злегка тикнув його в бік кулаком, і той усе зрозумів.

А перед останнім уроком до Професора підійшла Галюся та попросила подивитися, чи все гаразд із Сашком. Бо дуже вже вона за нього хвилювалася і переживала, чи правильно з ним вчинила! А коли ще довідалася, що той зовсім на уроках не був!...

- От бачиш, - знову виткнулася Віrusова головешка, - як тебе всі люблять. А якби не я, ти б і не дізнався! А так ще й уроки прогуляв! Ще цілий день канікул. Краса!

Біленький схопив зі столу гумку та запустив на голос. Федько, діставши по лобі, зойкнув та, наче поранений солдат, гупнувся навznak, заплющив очі і захрипів. Тут же на нього навалився Професор та заходився лоскотати та стусати. Вони борюкалися на ліжку, сміялися та мало не падали на підлогу. Хазяїн кімнати, все ще надутий як індик, сидів і тільки з-під лоба поглядав на безтурботних друзів.

- Ич, пилюку підняли! Та стане вже! – мовив він, але ніхто на це не звернув уваги.

Нараз у коридорі знову пролунав дзвінок.

- А це ще хто?! – здригнувся Сашко.- Ану, втихомирились нарешті!

І він пішов до дверей. Подивившись у вічко, Сашко побачив людину, яка ну зовсім не мала там стояти. Та вона взагалі не могла там стояти ніколи! Навіть у снах Біленький не допускав, що таке може статися!

На сходовому майданчику власною персоною, стояла...

МАРІЧКА ПЕТРЕНКО!

Хлопчик здивувався би менше, аби побачив там Гаррі Поттера або, наприклад, Президента Білорусі!

У вухах знову загуло паровозом, ноги легенько затремтіли, а руки (ніби це не його руки) відмовлялися відчиняти дверний замок.

Такого з ним ще не бувало!

Біленький знав Марічку вже досить довгий час. Сталося так, що вони разом почали ходити в дитячий садочок, потім разом пішли до однієї школи. Дівчинка ще змалку завжди була дуже серйозною і чемною. Вона слухняно виконувала всі настанови вихователів та вчителів. Ніколи не сперечалася і не сварилася, щоправда уже із садочка ні в кого ніколи не виникало охоти насолити їй. А якщо й виникала, а якщо й виникала, то Біленький охоче роз'яснював таким охотникам, як має поводитись виховане дошкільня.

У школі Петренко стала старостою класу. І знову-таки всі, навіть хуліганісті хлопчаки, котрих і деякі вчителі боялися, слухали Марічку і робилися «шовковими». Вони ж і прозвали її ласкаво (за маленький зріст і моторність) «Мушкою». А читала вона стільки, що і Професору таке не снилося!

Ось яка людина стояла зараз під порогом і видзвонювала до його квартири!

Біленький зробив дуже суворе (так йому здавалось) обличчя і розчахнув двері.

- Ну, і чого ходимо? Чого дзвонимо? – не дивлячись на гостю, спитав він.

Розмовляючи з Марічкою, хлопець намагався приховати справжні емоції, а тому завжди говорив трохи грубувато. Марічка, своєю чергою, весь час перевиховувала його, але Біленький ніяк не «піддавався» її впливу.

- Може, спочатку до квартири запросиш? А то на порозі якось нечемно гостей приймати, - з усмішкою промовили дівчинка.

Біленький знову згадав пережитий недавно сором та дошкульний сміх однокласників і мовчки пропустив дівчинку досередини.

Вона неквапом зняла курточку (не дочекавшись допомоги від «джентельмена»), акуратно повісила її на вішак, поставила свої чобітки і стала, чекаючи, куди ж таки запросить її хазяїн.

Сашко, так само мовчки розвернувся і попрямував до своєї кімнати. І тільки зараз він отямився від Маріччиного гіпнозу і згадав, що там на ліжку, разом з його найкращим другом вовтузиться прибулець з Інтернету, якого дівчинці показувати категорично не можна!

Проте Біленький не встиг попередити товаришів, тому Марічка, зайшовши до кімнати, побачила цілковитий безлад і два створіння майже однакового червоного кольору – одне з них було Професором, а друге – «страшним» комп'ютерним чудовиськом.

Професор, побачивши дівчинку, якось у секунду зблід. Вірус же з цікавістю дивився на гостю – він дуже любив нові знайомства.

- А це і є той знаменитий Вірус? – ніби зовсім не здивувалась Марічка. Вона підійшла до ліжка й простягнула руки. Чудовисько завилало хвостиком, покрутило носом і собі потягнулося до дівчинки. Та пригорнула його й легенько погладила по голівці. Прибулець мало не замуркотів, перевернувся горічерева і зробився ліловим у біленьку крапочку.

- Ой! А він ще й колір може змінювати! – скрикнула від несподіванки Марічка.

- Тю! Та я ще й не таке вмю! – аж промінився Вірус.

- Ага! Він не тільки колір, він і життя тобі може змінити, що й сам не радий будеш! – вставив Біленький, знову сідаючи за стіл. Хлопчик відчував, що в усій цій ситуації щось не так, і тому з підозрою додав:

- А ти ніби знаєш його?

- А мені Петрик усе про вас розповів! І про це чудове створіння, - вона знову погладила Віруса, і про ваші пригоди!

ЩО?

Біленькому аж в очах потемніло. Оце друг називається! Що ж то воно на світі робиться? Кому тепер вірити? Так ганебно розбовкати першому-ліпшому (хоч, може, й найліпшому, але річ у принципі!) дівчиську їхню спільну таємницю!?

Він осудливо, ні, не осудливо – убивчо подивився на Професора. Той сидів ніби в холодну воду опущений – втягнувши голову в плечі, перебираючи ногами, не знаючи, куди діти руки, - і не насмілювався глянути на товариша.

- Та я ж для тебе старався! Хотів довести їй, що ти не винен! Що то не ти таке витворяв! – нарешті з розпачем скрикнув Петрик.

- Не треба мені таких захисників! Нічого вже мені ні від кого не треба! – Біленький відвернувся. Сльози мимоволі наvertsались йому на очі.

Аби чимось зайнятися, він схопився за комп'ютерну «мишу», поклацав нею і втупився в монітор. Рука, наче кимось керована, сама потягнулася до ярличка антивірусної програми.

« Що там Галина Петрівна казала? Можуть пошкодити інформацію? А дружбу вони пошкодити не можуть?!»- Сашко був уже готовий на все. Він двічі клацнув по малюнку – іконці, відкрив «вікно» програми, визначив завдання та запустив його на виконання.

«Виявлено вірусну загрозу!- попередив комп'ютер, затуркотів та видав запитання: - Знищити віруси? Проігнорувати? Відправити в карантин?»

- Знищити! – зловтішно подумав Сашко і натиснув відповідну кнопку.

Вірус на руках у Марічки підняв голову, наче відчув небезпеку. Він почав роззиратися, насторожено оглядаючи кімнату, і ніяк не міг зрозуміти, звідки в нього ця тривога!

- Неможливо виконати операцію! Закінчилася дія електронного ключа! Програма може працювати тільки в демонстраційному режимі,- знову видав комп'ютер. Біленький згадав: тато вже кілька днів тому казав, що треба продовжити дію ліцензії, але все забував це зробити. Активною залишалася тільки одна кнопка, і хлопчик, не вагаючись, натиснув на неї.

Федько здригнувся, його тілом пробігла судома. Він знову покрутив головою, зойкнув, вирвався з рук дівчинки і впав на підлогу. А тоді підняв очі, з тугою глянув на Біленького й став розчинятися в повітрі. Останнім щезло рильце, яке все ще рухалося, намагаючись щось сказати.

- Ключ! Шукай ключ!... – ніби здалеку почувся шепіт і стих.

«Вірусну загрозу усунуто! – знову висвітилось на моніторі.- Щоб продовжити роботу, потрібно перезавантажити систему!»

Сашко автоматично, починаючи розуміти, ЩО ВІН НАКОЇВ, натиснув кнопку підтвердження і застиг, усвідомивши непоправність свого вчинку.

Комп'ютер блимнув монітором і видав нове повідомлення:

- Критична помилка! Зверніться до системного адміністратора! – після чого з ним почало діятись щось незрозуміле.

Системний блок загув, наче вертоліт перед посадкою. Лампочки на ньому влаштували справжній феєрверк. Тоді він нарешті затих. Але через секунду все стало з ніг на голову! Біленького підкинуло вгору, перевернуло кілька разів і закрутило, наче у вирі. Не встиг хлопчак оговтатись, як ним ударило об щось тверде і він знепритомнів...

1. З яким новим персонажем знайомить нас автор?
2. Що ти дізнався про Марічку Петриненко?
3. Чи правильно вчинив Петрик, коли розказав про Федька Марічці?
4. Чому Сашко натиснув кнопку, щоб знищити комп'ютерний

вірус?

5. Що ти можеш сказати про автора після того, як ти прочитав два розділи твору?

6. Поясни значення висловів: *пригримів додому, напосівся, у вухах загуло паровозом.*

7. Попрацюй з друзями у групі. По черзі кидаючи кубик, склади запитання за опорними словами, які знаходяться на гранях кубика .

- Запропонуй...
- Поясни...
- Придумай...
- Чому...
- Поділися...

8. Попрацюй в парі. Склади карту твору. Для цього розділи аркуш паперу на чотири частини і виконай завдання.

1. Герої твору. Місце дії.
2. Події, що трапилися у творі. (План твору).
3. Проблема твору.
4. Вирішення проблеми.

9. Склади твір – мініатюру про одного з героїв.

Трагік – актор, що виконує головні ролі в трагедіях.

Горічерева (голічерева) – догори животом, на спині.

Розділ 3

Перед очима снували білі мурашки. У вухах голосно дзвеніло, ніби хтось без увагу стукав по надітих на голову ночвах. Біленький труснув головою. Мізки стали на місце, а погляд сфокусувався.

Але те, що хлопчик побачив, зовсім збило його з пантелику! Він сидів прямо серед дороги в якомусь, на першій погляд, великому місті. ... Усе було ніби звично, але щось ніби насторожувало. Щось таке, що не одразу впадало в око.

«А люди де?» - подумав Біленький?...

(Дуже милий і зовсім не підступний комп'ютерний вірус Федько в небезпеці. Щоб визволити його з віртуального полону, друзям Сашкові, Петрикові та Маріці Петренко доведеться блукати віртуальним містом і поквитатись з наймогутнішим комп'ютерним вірусом на світі...)

1. Що цікавого ти дізнався про життєвий шлях Сергія Гридїна?
2. Що каже письменник про книги?
3. Назви книги Сергія Гридїна, які ввійшли до трилогії про комп'ютерного Віруса Федька.
4. Які книги автора ти б хотів прочитати?
5. З ким із героїв Сергія Гридїна ти хотів би подружитись? Поясни свій вибір.

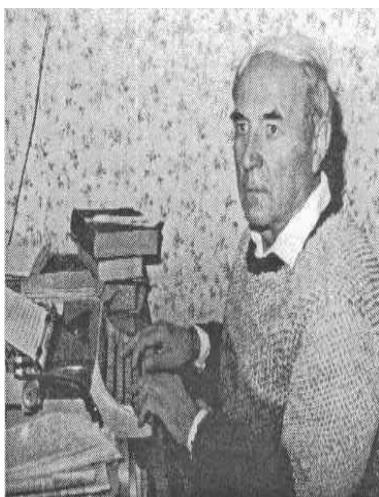
6. Про що б ти запитав письменника при зустрічі?

7. Бліц – турнір. Позмагайся з друзями, хто швидше дасть відповіді на запитання?

- Назви головних героїв твору Сергія Гридіна «Федько у віртуальному місті»;
- Хто з героїв міг змінювати свій колір?
- Що згадує автор про попередні пригоди друзів?
- За що учні дуже поважали вчителя інформатики?
- Кому належать слова: « Чого тебе взагалі туди понесло?» ; « Ой! Та він ще й колір може змінювати!» ; « Та я ж для тебе старався!» ; « Що, посміятися з мене прийшов?» ; « Ну що, шановні! Усі добре відпочили?».
- Доведіть, що Сашко, Петрик і Марічка любили свою школу; що вони були справжніми друзями.
- Назвіть десять причин, чому в Сергія Гридіна виник задум написати для дітей цей твір?

Повість – казка, або казкова повість вирізняється тим, що в ній, як і в казці, багато вигадки і фантазії, але герої діють протягом тривалого часу. Повість – казка пропонує дітям на прикладі вигаданих ситуацій розбиратися в стосунках людей, вчитися відрізняти погане від хорошого, оцінювати вчинки персонажів.

Гуля Сергій Іларіонович (1940)

Член Національної спілки письменників України, лауреат премії імені Світочів, народився 12 серпня 1940 року в с. Мухарів Славутського району на Хмельниччині. Середню школу закінчив у Киликиєві, що за вісім кілометрів від Мухарова. Деякий час працював на різних роботах у місцевому колгоспі, згодом на шахті у м. Сніжному на Донбасі.

1964 року закінчив Харківський політехнічний інститут і був направлений на одне з оборонних підприємств Сибіру. Там почав писати прозу;

друкувався у місцевих періодичних виданнях.

Із 1982 року проживає в Рівному, працює на рівненському виробничому об'єднанні «Азот» і продовжував писати.

Друкується у місцевій пресі, журналі «Дзвін», газеті «Літературна Україна», болгарському тижневику «Ведрина».

2008 року став переможцем конкурсу «Гордість міста» у номінації «Кращий письменник Рівного».

Оповідання «Лутова вишня», м. Дубно, «Наш край» (1993р),
повість «Раннє цвітіння», м. Рівне, «Овід» (2007р.),
оповідання «Комусь живому», м. Рівне, «Овід» (2007р).

Лутова вишня

Андрійкові чогось хотілося. З самого ранку. Так хотілося, що місця собі не знаходив хлопчина.

А як зупиниться за чимось, то в очі лізе якраз те, чого ніяк не хочеться. Оцей кадовб з водою посеред двору, як бовдур, - нащо він треба? Ночви біля колодязя - також не місце для них там... Півень, звідкіля не візьмися, перед очима виник, крилами залопотів, кукурікнути налагодився, та не встиг, невдаха...

“Тебе ще тут не вистачало!” - коршуном на нього Андрійко.

В льох спустився - темно і тихо. Виліз. У хлів заглянув - також нічого цікавого. До хати не заходив - там мати. “Заманеться їм щось запитати, що я відповідати буду?” На призьбу присів... Ні - не сидиться.

“О, згадав! Ромку піду прив’язу. Він же, чортяка, знову відв’язався - учора в цю пору вже відв’язаний розгулював. Піду. Прив’язу міцніше Ромку і скажу матері: Ромка відв’язався, так я перев’язав”.

Поміркував так Андрійко і - рішуче до берега. Дивиться - прив’язаний Ромка. Травку щипає, хвостиком помахує.

Переносити таке було несила.

- Ромка! - викрикнув Андрійко.

Телятко й вухом не повело. Андрійкові ж якраз закортіло, щоб Ромка повернувся на голос і відкрив чудову білу зірочку, що світилася на темному його лобикові якраз між рижками.

- Ромка! - ще раз Андрійко.

“Ні, не чує, не зважає на мене. Ну, добре, - ображено опустив очі Андрійко. - Я тобі теж зроблю, побачиш...” Засунув руки в кишені штанів, повернув назад до хати. Тепер уже йшов не кваплячись. Города оглядав... Морква тільки-но повилазила, огірки - зацвітають лишень, помідори... Глянув угору на яблуню, і гірко в роті стало. Манюсенькі ще яблучка, сивий пушок не покидали навіть...

Нічого, нічого нема.

Зупинився хлопець... “Чого це все так влаштовано, - почав розмірковувати, - що або усе зразу, або - нічогісінько взагалі? Причому, коли усе є, то якраз нічого не хочеться, а як нічого немає, то як натоте усього і кортить.

Чому б не зробити так, щоб один місяць була морква, другий - огірки, далі там - редька, помідори, грушки, сливки... Щоб цілий рік щось було. Ні ж бо! Або усе, або нічогісінько...”

Зітхнув важко Андрійко. “Піду до Василька, - вирішив. - Василько завжди щось знає і щось підкаже”. Зачинив за собою хвіртку і — на дорогу. Чимчикує, лише пісок попурхує під босими ногами.

Підійшов. Бачить - сидить Василько на призьбі, на ліщинового дубця дивиться замріяно. Сидить і дивиться. Зупинився Андрійко і чомусь подумав, що сьогодні й Василько нічого не знає і нічого не скаже.

- Ти чого сидиш? - гарикнув ще з дороги.

- Тебе чекаю, - спокійнесенько так відповів Василько, ніби й насправді чекав.
- “Ні, ви бачите - сидить і мене чекає. Може отак до самої зими сидіти і чекати...”
- А дубця нащо тримаєш?
- Щоб тебе сперізати, - також спокійнесенько.
- То оперізуй, як тобі так хочеться, - підійшов до Василька близько і спиною до нього повернувся.
- Дуже хочеш? - почув ззаду.
- Дуже, - підтвердив.
- Не, я таких дурнів ще не бачив, - промовив Василько.
- Я - дурень? - аж підскочив Андрійко.
- Дурень, - впевнено кивнув головою Василько.
- Добре, - погодився Андрійко, - Але якщо ти такий розумний, то скажи мені, чому нічого нема? Скажи.
- А оце? - Василько узяв товариша за рукава і повернув убік.
- “... Боже ж ти мій милосердний, царице небесная. Та як же я про неї, про лутову вишню діда Устима, міг забути? - шепотів Андрійко, стискаючи руками голову.
- Яка ж вона гарна-прегарна, немов червоними коралями обсипана, і в кожній коралині-вишеньці маленьке сонечко купається-сміється...”
- Сокиру! - прошипів.
- Ти що - насправді здурів?
- Вона ж тоненька, будем залазити - поламаєм...
- Не дам сокиру, - рішуче заперечив Василько.
- Не даси - сам візьму.
- Ну і бери...

Шарпонував Андрійко двері дровітні, схопив сокиру і — навпростець до вишні. Не зупиняючись, розмахнувся і - гах! - її під корінець. Розмахнувся вдруге, але відчув, що серце чомусь тенькнуло. Опустив поволі сокиру, очі зажмурились... “Що ж ти робиш, негіднику, - сказав сам собі, - що ж ти витворяєш? Живе деревце губиш, єдину на всю вулицю лутову вишню. Як ти міг рішитися на таке?..”

Стояв, заплющивши очі, важко дихав.

“Вибач мене, вишенько, за рану, що причинив я тобі. Я тебе зараз вилікую. Я знаю, як це робити, мене дід Устим навчив... Я зараз онучу візьму, мокрої глини...”

Відтулив поволі очі, а вишні - нема. Ніде нема. Крутився туди-сюди, аж побачив - волочить Василько вишню по городі до берега.

- Куди ти? - закричав.
- Як куди? У яму! - почув у відповідь.

Вірно, тепер тільки у яму. А яма на березі глибока, небо лише видно з неї.

Забралися туди, вишеньками лутовими ласують...

“ Нема чого журитися, - каже сам собі Андрійко. - Ось ми її об’їмо і спокійнесенько підемо додому. Як дід Устим доведе, що це саме я його лутову вишню зрубав? Він же цього не бачив. А як не бачив, то й нема чого казати...”

- Ще не наїлися?

Дід Устим. Стоїть над ямою з костуром в руці і дивиться на них... Зараз почне, зараз почне лупцювати. Зіщулився Андрійко, чекає. Чи дістане до його голови дід Устим, міркує. Вирішив, що — як нагнеться, то дістане.

“Бийте, бийте мене, діду, і сильно бийте, прямо по голові. Я витримаю, не переживайте за мене”. Чекає удару, але дід чомусь мовчить. Глянув обережно вгору - немає діда Устима. Виліз тихенько наверх, а дід уже додому стежкою квапиться.

- Діду! - крикнув йому навздогін Андрійко. - Нащо ж ви так, діду?..

Не чує дід, накульгує собі та й годі.

Прикро стало. І що він за людина така, той дід Устим? “Я йому таке учверив, що і поправити неможливо, а він ні разу навіть не поцупив своїм костуром”.

Поплентався помалу Андрійко понад берегом додому. На Ромку навіть уваги не звернув. Іде й гадає: “Вдома ще мати чи вже не вдома, знають уже вони чи ще не знають?.. Мабуть, ще не знають”, - вирішив і сміливо повернув з-за хліва у двір.

- Що ж ти натворив, обіяснику! - як громом вдарило. - Що ж ти натворив!... Боже мій милосердний, покарай цього негідника...

Мати і далі причитали, тримаючи в руках сапу, а Андрійко смирно стояв перед ними і слухав... “Бийте, мамо, - шепотів, - винен я, бийте...”

- У людей діти як діти, а цей дня не проживе, щоб біди не натворити.

“Та скоріше ж бийте, мамо”, - заплющив очі.

- І нащо ти на світ народився...

“Мамо, прошу вас, вдарте хоч один раз”, - благав, а в вухах дзвенить і дзвенить...

А потім раптом тихо стало. Подивився довкола - немає матері. На дорогу вискочив, а вони вже ген біля насипу з тіткою Гантошкою, в поле поспішають, на буряки.

Так сильно образа стисла серце хлопчини, що сльози зір затьмарили.

“І мати теж, як дід, - міркував, плентаючись до хати. - Жалко їм було вдарити хоч один раз... Жалко їм... І що вони за люди?..”

Зайшов у тиху прохолодну хату, ліг на канапу і довго плакав. Плакав і глибоко схлипував. Душила Андрійка образа на людей. За те, що вони такі є...

1. Перечитай початок твору. Яким ти уявляєш головного героя оповідання?

2. Як ти гадаєш, де відбувалися події, описані в оповіданні?

3. Прочитай перший абзац твору. Про що ти дізнався?

4. Чому Андрійко не хотів йти до хати? Доведи рядками з тексту.

5. Що змусило хлопчика прив'язати тварину?

6. Які думки снували в голові Андрійка?

7. Для чого знадобився йому друг?

8. Хто такий Василько? Як його характеризує автор?

9. Яка ідея виникла у хлопчиків? Чому? Прочитай.

10. Побудуй ланцюжок подій, використовуючи дані сполучення слів:

- вишня

- сокира

- ласування

Використай текст.

11. Які почуття ти переживав під час читання твору спочатку і в кінці?

12. Що ти зробив би для виправлення ситуації? Спробуй змінити кінцівку

творю.

13. Над чим примусив замислитись цей твір?

14. Уяви себе вдячним читачем. Скажи слова подяки автору за прочитане оповідання.

15. Які з виділених слівбули тобі незнайомі, а після читання твору стали зрозумілими. Порівняй власне тлумачення зі словничком.

Кадовб – велика діжка, колодязний зруб.

Ночви – довгаста посудина з розширеними доверху стінками для домашнього вжитку: виготовлення тіста, прання білизни, купання...

Призьба – невисокий, переважно земляний насип вздовж стін хати знадвору.

Сперізати – вдарити.

Обіясник – людина, що заподіює шкоду, робить збитки.

Коралі – намисто з привозних коралових намистинок у вигляді циліндриків або кульок, нанизаних на нитку.

Канана – різновид дивана, на якому підлокітники розташовані значно нижче, ніж спинка.

Гарикнув – сказав спересердя.

Комусь живому

Сидить дід Лукаш на лавочці під хатою. Навколишнім світом милується. Хороший у нього сьогодні настрій. Найперше це, звичайно, погода дідові сприяє - ясно, сонечко весняне пригріває, відтак і ноги дідові не крутить, не спирає груди кашель, в голові не шумить.

Добре дідові Лукашеві сьогодні з самого ранку. Він мимоволі прислухається до затаєних глибинних шепотів землі, що парує вже, насичена весняним теплом. Кора на деревах уже розпрямила зимові зморшки, замолодилася, земні соки вже сягнули кінчиків найтонших гілочок і повитикали з них міцненькі бруньочки. На чорному ще городі з'явилися перші паростки хрину, попід штахетами стрункими їжачками вилупилися жовто-зелені пера молодої травички.

Сонце, знай собі, піднімається й піднімається, неозоре небо чистісіньке, вмите й таке близьке, що, здається, рукою його сягнути можна.

Мружиться дід Лукаш і поворухнутися боїться, щоб ненароком не злякати того солодкого настрою, яким Бог наділив його сьогодні; коли ж то було останній раз подібне.

А ще надає насолоди дідові Лукашеві очікування внучка, його ненаглядного Арсенчика, що має з часу на час приїхати до діда в гості.

Живе дід Лукаш один - діти розбрелися по світах, бабу Господь під своє крило забрав - але не почував себе самотнім дід; з ним разом живе і спілкується весь світ навколишній; у будці вірний песик, його так і кличуть - Вірний, у хліві - гуси, кури, підсвинок сито похрюкує, а навколо діда оточують дерева й кущі

різноманітні; порозросталися і серце милують, і створюють затишок від небажаних стихій.

І люди діда Лукаша не цурається. Не бувало ще такого, щоб хтось пройшов мимо і не поцікавився здоров'ям діда, інший і в двір зайде, посидить поруч, новини свіжі розповість, а сусідка, жвава Хведоська, яка також самотньо вік вікує, то з самого ранку навідається до хати, у хлів загляне, а якщо дід нездужає, то й юшки зварить.

Причепурився сьогодні зранку дід Лукаш, ріденьку борідку бритвою підправив, сорочку чисту надів, щоб, значить, сподобатися внучкові, що має ось-ось провідати діда. Нехай частіше навідується в село його любий Арсенчик, нехай землю вчиться кохати, розуміти її.

Дід Лукаш і плин часу відчував по тому, як підростає його внучок, бо здоров'ям почувався весь час майже однаково. Спина як і тоді - років тих три чи п'ять - боліла, так і болить тепер, не краще й не гірше. Господь наче милував діда Лукаша і вирішив не нараховувати йому більше років, либонь заслужив дід його шани сумлінною працею в ім'я Бога і Сина і Святого Духа.

Думки про кінець свого земного шляху відганяв дід Лукаш, хоч і кликала його до себе Ярина; внучок стримував, хотілося якомога більше мудрості своєї старечої йому передати.

Цікавий онучок у діда Лукаша. Приїхали вони всі якось навесні, а він прямо з порога:

- Діду, я вже в школу восени піду!

І застиг, як укопаний, ледве поріг переступивши. Виструнчився, як солдат перед генералом. Пухкенькі губки міцно стиснуті, щочки червоні, як спілі яблука, а в круглих, широко відкритих оченятах - рішучість незворушна, мовляв, ніяких там усяких наук я не боюся, нехай вони мене бояться.

- О, то ти, Арсенчику, вже зовсім великий став, - дід йому у відповідь.

- Звичайно, що великий, - упевнено, без тіні сумніву внучок. - Чого це я повинен увесь час маленьким бути.

- А книжки вже купили? - питає дід.

- Купили, аякже, - ствердно хитає головою внук Арсен.

- Усі до одної?

- До одної, діду, - підтверджує внук.

- А хворма?

- І форма є, діду, - впевнено відповідає справді вже зовсім дорослий внучок; за одну зиму, здається дідові, він років на три-чотири повзрослішав.

Дивина, та й годі.

- Ви, діду, про мене не турбуйтеся, - веде далі мову внук Арсен, - про мене тато з мамою турбуються.

„От-такої, - розчаровано причмокнув дід Лукаш. - А я вже тее, ніби й не потрібен нікому... Ні, голубе сизокрилий, так тее діло не піде... Я тебе, внучку, ще дечому навчу...”

І дід Лукаш рішуче звівся на ноги.

- Ходімо, Арсенчику, допоможеш дідові одну роботу зробити.

- Яку роботу? - поцікавився внук.

- Яблуньку молоду пересадимо з тобою, звідкілясь з'явилася прямо посеред города.

- Ходімо, - охоче погодився внук.

Копає дід ямку під молоде деревце, а внук стоїть поруч з ним наготові і мимоволі думає:

„Навіщо дідові ця молода яблунька? Старенький вже дідусь, і яблучок з неї мабуть не дочекається.”

А дідусь копає собі й копає. Гною на дно ямки настелив, присипав його земелькою.

- Давай, Арсенчику, сади, - рукою старечою махнув, а ув очах грайливі бісики горять, наче ця яблунька молоденька найдорожче для діда на світі добро. Онук обережно вмощує саджанець у ямку.

- Отак, Арсенчику, отак, - пильно дивиться на деревце дідусь. - Рівніше трішечки, ще рівніше... А тепер ми його земелькою присиплемо, земелькою, - з любов'ю приговорює дідусь. І розтираючи в руках грудочки, обережно притрушує земелькою молоденькі корінчики, наче остерігається, щоб боляче їм не зробити.

А закінчивши роботу, ревно огледів з усіх боків яблуньку, перехрестив і полегшено зітхнув:

- Рости на здоров'я.

І наче вгадавши думки внука, мовив задумливо:

- Мене вже, мабуть, і не буде на землі, коли на ній яблучка з'являться...

Помовчав і додав:

- Все рівно комусь живому в пригоді стануть... І згадає діда Лукаша добрим словом людина...

І на зморшкуватому обличчі діда засяяла довга замріяна усмішка.

1. Чому автор назвав оповідання «Комусь живому»?
2. Назви персонажів твору?
3. Знайди в тексті слова, якими передано почуття головного персонажа?
4. Знайди літературний портрет (опис зовнішності) дідуся.

5. Прочитай ту частину оповідання, в якій описано Арсенчика.

6. Які почуття ти передав би, читаючи розмову дідуся і внука?

7. В яких словах передано головну думку оповідання?

8. Що найважливіше для хлопчика прозвучало у словах діда? Що зрозумів хлопчик? А що зрозумів ти?

9. Як автор ставився до подій у творі? Вислови своє ставлення.

Затаєне – потаємне, щось глибоко заховане.

Сягнути – дістати.

Виструнчився – став рівно.

Літературна вікторина

– Коли і де народився Сергій Гуля?

- Де працював після закінчення школи?
- З якого року проживає в м. Рівне?
- Лауреатом якої премії став автор?
- Хто є головним героєм оповідання «Лутова вишня»? Як звали товариша Андрійка? Про кого в оповіданні сказано: «У людей діти як діти, а цей і дня не проживе, щоб біди не натворити»?
- Яку історію з життя описав автор у творі «Комусь живому»? Чи вдалось йому так описати, щоб вона поповнила скриньку найкращих оповідань твоєї бібліотечки?

Оповідання – це невеликий за обсягом прозовий твір, сюжет якого ґрунтується на певному (рідко кількох) епізоді з життя одного (іноді кількох) персонажа

Демчук Роман Степанович (1947р.)

Демчук Роман Степанович народився 11 січня 1947 року в с. Балинці Снятинського району на Покутті, що на Івано-Франківщині і зараз проживає на Рівненщині у смт. Зарічне.

З Зарічненщиною автор пов'язаний уже понад тридцять років, саме тут яскраво проявився його талант гумориста і сатирика, а в останні роки – як дитячого письменника. Тут він публікував свої твори у місцевій пресі, звідси надсилав їх у київські газети, журнали та на республіканське радіо. У 1982 році став переможцем конкурсу на кращу веселу історійку під девізом «У ніч під Новий рік», що проводився редакцією газети «Сільські вісті». Окремі інсценізовані гуморески звучали по радіо у передачі «Від суботи до суботи».

Сам автор каже : «Були написані і вірші, і проза, але я не приділяв цьому великої уваги і варто було за це взятись, як вийшло, що книжка стала кращою книжкою року за визначенням читачів. Це мене підстібнуло і я за 2,5 роки написав 5 книжок». Письменник каже, що його твори не схожі на більшість сучасної дитячої літератури, тому що знайомлять малечу саме з українськими народними традиціями. А на прикладі казкових героїв він намагається донести до дітлахів поняття добра і зла. Самі ж малюки від казок в захваті. Кажуть: вони не лише цікаві, а й пізнавальні.

Всі його веселі доробки зібрані у книгах – “Катастрофа” (2001р.), “Книжка з сумним фіналом” (2002р.), “Шило у мішку з бляхи” (2003р.) та “Де раки зимують” (2005р.)

Ілюстрації до цих книг створені самим автором і відзначаються оригінальністю та надають збіркам привабливості. Отже, він виступає у двох

іпостасях: як талановитий письменник-гуморист і не менш талановитий художник-карикатурист..

З 2002 року Роман Демчук – член Національної Спілки письменників України.

У 2010 р. Роман Демчук став переможцем обласного конкурсу "Краща книга Рівненщини" у номінації "Видання для дітей" за збірку дитячих віршів "Дружня рідня".

У 2013 році вийшло з друку аж 5 назв! На сьогодні Роман Демчук в Україні єдиний автор, хто зумів протягом року осилити видання такої кількості назв.

«Де раки зимують» (2005), «Дружня рідня» (2009), «Кукурічки» (2010), «Мур – ням – ням», «Країна Казкомрій» (2011), «Казки дідуся Романа» (2011), «Весела оселя» (2012), «Нечувані пригоди зимової погоди» (2013), «Казкова підкова» (2013), «Замороки від сороки» (2013), «Груші для хрюші» (2014), «Дивовошка» (2014), «Рукавичка – чарівничка» (2015), «Техніка для Петрика» (2015).

Тік-Так і Сонячна дівчинка

Проживала з батьком і матір'ю допитлива, щаслива донечка, в якій від радості обличчя сонечком світилося. Звали дитину Сонячною дівчинкою.

Любила щасливиця мріяти, з казочками спати лягати, з деревами, квітами, тваринами і птахами розмовляти.

Але було у веселунки найулюбленіше заняття – могла днями слухати, як у її кімнаті настінний годинник цокає.

Диво, а не часомір!..

Така собі чепурна хатиночка, з передньої стінки якої котяча мордочка хитрими очима підморгує. Знизу – маятник золотавим обличчям похитує. А від його погойдування дві гирі-шишки на тоненьких ланцюжках металевими боками видзвонюють.

Кожного вечора, перед тим, як у ліжечко вкладатися, вона у дивовижного Тік-Така запитувала:

- Чому ти незрозумілою мовою балакаєш? Я ж нічого втямити не можу! Поговори зі мною по-людськи. Ти ж бо чимало років на світі живеш, багато чого чув і бачив. Розкажи щось цікавеньке...

А настінник, знай собі, тіктакає, чудернацькою мовою балакає.

Від цього допитливиця завжди засмучувалася і довго не могла заснути.

Так тривало доти, поки одного разу Тік-Так сам несподівано не зізнався :

- Чи знаєш, чому я раніше з тобою не розмовляв?

- Чому?! – не може дівчинка від щастя отямитися.

- Бо я тільки зі щирими друзями спілкуюся. Наприклад, із домовиком. Тепер – і з тобою. Нарешті зрозумів, що ти мені теж – безкорислива подруга.

- Хіба десь тут ще й домовик є?

- Поруч із нами живе-поживає, долати негаразди допомагає, від злих духів оберігає. Ось послухай – і зараз на запічку чимось шурхотить, спати вкладається.

Хочеш знати, що моє „тік-так” означає?

- Звісно, бажаю.

- Так я час рахую. Кожен „тік” і кожен „так” – одна секунда. „Тік-так” – дві. До скількох умієш рахувати?

- До ста.

- Тридцять „таків” і стільки ж „тіків” – це шістдесят секунд. Або ж одна хвилина. Знаєш, скільки їх у годині? Теж шістдесят. А як підростеш, то визнаєш, скільки годин у добі та в році.

- Ой, як цікаво! Розповідай-розповідай!

- Іншим разом. А тепер тобі спати пора. Перед сном до тридцяти полічи, то відразу й заснеш міцно. І роби так щовечора...

Після цього, в один і той же час, Тік-Так Сонячній дівчинці різні історії розповідав, після чого вона до тридцяти рахувала – швиденько засинала, й міцно-міцно спала.

Та одного вечора дівчинка зайшла до кімнати, а її новий тіктакаючий друг на підлозі лежить. Над ним домовичок чаклує і скрушно сивою головою похитує:

- Муху кіт-бешкетник ганяв... Стрибнув на годинника, і скинув його додолу. Видно, Тік-Так образився, що з ним так нечемно повелися, тай пішов кудись ліпшої долі шукати.

- Лишенько! Побіжу доганяти – Тік-Такчика прохати, щоб повернувся до хати! – крізь тупіт ніг донісся з подвір'я схвильований голос дівчинки.

Поки домовичок метнувся надвір, щоб зупинити її, за малою переживальницею вже й слід простиг.

Повернулася, аж коли стемніло. Присіла в куточку на ослінчика і важко зітхає:

- Де не ходила, як не гукала, Тік-Така не відшукала... Що вчинити, що робити?

- Радіти! – несподівано говорить домовичок. – Придивись уважніше. Бачиш: годинник на місці - котяча мордочка очками тобі підморгує, маятник, похитуючись, вітання тобі посилає. Прислухайся... Чуєш: тік-так, тік-так?..

- Невже він повернувся?! – радіє щаслива мрійниця.

- Та він і не втікав нікуди! Просто в нього з переляку голос пропав. Коли ж я годинника до ладу привів і на цвяшка повісив, то й ожив твій Тік-Так. Чуєш, як примовляє? Дзвінкіше, ніж раніше! Не міг він через котячу витівку – друзів покинути. Знає, розумійко, що йому без нас і нам без нього дня не прожити.

...Відтоді подібний Тік-Так у багатьох оселях живе: примовками діток розважає – про секунди й хвилини їм розповідає.

А коли з кимось веселун не забавляється, той повинен добре подумати, що має зробити, аби Тік-Так заговорив...

Недарма в народі кажуть: коли по-дружньому, з добрим серцем, до кожного ставитися, то на щирю дружбу навіть суха верба відізветься...

Правда це усе чи ні – вам судити, не мені...

1. Чому дівчинку називали Сонячною?
2. Яким був диво-годинник?
3. Що просила дівчинка у годинника?
4. Куди і чому втік Тік-Так?
5. Що потрібно зробити, щоб Тік-Так заговорив з тобою?

6. Попрацюйте у парах! Складіть та розіграйте діалог між Вами та Тік-Таком.

7. Склади і прочитай прислів'я, якого потрібно дотримуватися у житті.

суха верба, до кожного, на щирю дружбу, ставитися, з добрим серцем, відізветься, Коли по-дружньому, то, навіть.

Чиста Правда і чорна Брехня

За царя Гороха, коли жилося краще трохи, за Чистим озером придворні умільці Містечко Дитячих мрій збудували. Мешкали у ньому щасливі хлопчики-романтики і дівчатка-мрійниці. Росли вони веселими та доброзичливими. Щиро бажали, щоб усі так поживали.

Дітки раділи життю доти, поки з Брехнею не зустрілися.

Брехлива нечепура бігала від хати до хати, про жителів славного краю неправду розповідала. Настрій малим псувала.

Довго її терпіли. Та врешті-решт брехуха усім набридла, тому вирішили гуртом лиходійку провчити.

Рішитися – не тяжко, та впіймати – нелегко. У замазури такі прудкі ноги, що й на конику не наздогнати.

Почула про це Справедливість. Підійшла до малих настирників і говорить:

- Брудну Брехню потрібно не провчити, а - змінити.
- Як? – допитуються діти.
- Подумати потрібно...

Надвечір, помітивши брехливицю за огорожею біля крайньої хати, стала до неї гукати:

- Хотіла б із тобою подружитися!
- Чого б це?
- Мені тебе якраз не вистачає.
- Гаразд. А де зустрінемося?
- За півгодини – у човні на озері.
- Не вийде, я води боюся.
- Ми біля берега, де мілко, покатаємося.
- Згодна...

У визначений час забралися в байдарку, розмовляють навстоячки біля причалу. Справедливість ногою на борт наступила – брехунка й шубовснула у воду.

- Рятуйте! – лементує.

- Чого кричиш? Тут же води – до пояса, не втопишся, - занурила бруд нулю з головою, і давай шорстким каменем чорну шкіру від грязюки відшуровувати. Щоб ти менше бруду на доброзичливців виливала! – примовляє Істина, щосили натираючи шершуном спину, груди й шию.

Замазура так пручається, що й втримати важко. Згодом – як смикнеться! Та й вирвалася зі слизьких намилених рук. Мить – і на березі, лише курява за нею здійнялася.

Через день недомига брехлива пані бігає від хати до хати, чистими частинами тіла виблискує. Наклепів уже менше зводить, але повністю поганой звички не позбулася. Бо ще не від усього бруду відчищена.

Згодом зустрічаються Справедливість і Добро. Почали радитися, як мрійникам допомогти:

- Куди б цю базікалку заманити, щоб до кінця олюднити? Тепер її до води й калачем не принадиш.

- А ми на стежці, де обманщиця гасає, величезну бочку з мильною водою закопаємо. Зверху гіллячками-травичкою замаскуємо, вона й втрапить у пастку. То від потилиці до п'ят її й відквасимо! Більше заразних вірусів брудноти не рознеситиме...

Так і зробили.

Вдосвіта, коли Неправда до крайньої хати стежкою пробиралася, щоб діток побрехеньками розбудити, несподівано в діжку зі щипучою водою провалилася...

Цього разу відмили так, що й на Брехню не схожа. Ходить, чистотою сяє, посміхається. Про те, щоб збрехнути, навіть не заїкається.

...З тих пір і грама брехливого бруду ні на кого не вилила. Бо його в неї вже - нема!

А чисте і справедливе – Брехнею називатися не може. Це – вже Правдонька. Чиста Правда!

Тепер ви розумієте, чому її «чистою» називають?

Коли казки читатимете – не про таке ще й знатимете.

1. Хто жив-поживав у Містечку Дитячих мрій?
2. Хто заважав дітям радіти життю?
3. Що придумала Справедливість, щоб Брехню змінити? Чи вдалося це їй?
4. Як заманювали Добро і Справедливість брехливу пані наступного разу?
5. Чому Правду чистою називають?
6. Доберіть протилежні за значенням слова (чиста, добродійка, правда, зло, зловбий) Брехня -, брудна -, добро -, лиходійка - ..., доброзичливі -
7. Уявіть, що ви створюєте мультик «Подорож у Містечко Дитячих мрій». Опишіть, як ви зобразите це Містечко в вашому мультику, щоб маленьким глядачам захотілося в ньому побувати.
8. Гра „Шукачі скарбів“.
- Відшукай усі відомі тобі художні засоби (епітети, порівняння, метафори) у творі «Чиста Правда і чорна Брехня».
9. Запропонуйте свої поради для Брехні, які допомогли б їй змінитися.
10. Склади продовження казки.

Чи дрімота в бегемота?

До лівинця-бегемота

Причепилася дрімота:

Не встає, немов каліка!

Завітав жирафчик-лікар.

Обдивився хворобливця,

Й дуже-дуже розізлився:
 - Не придурюйся ніколи,
 Як не хочеться до школи!
 Від брехливої хвороби
 Сто уколів зразу робим...
 Хитрунець подумав трохи,
 І...подався на уроки.

1. Що трапилося з бегемотиком-лінивцем?
2. Як його вилікували?
3. Хто вилікував бегемотика? Знайди відповідь серед букв.

й	ц	у	к	е	н	г	ш	щ	з
х	ф	і	в	а	п	р	о	л	є
я	ч	с	и	м	т	ю	ь	б	д
к	ж	и	р	а	ф	ч	и	к	п
б	ь	т	и	м	с	е	с	ч	ю
с	і	к	р	а	к	в	о	в	к

4. Якби ти відповів бегемотику? Придумай свою римовану відповідь.

В Барона – ворона

Біля песика Барона
 На куці сидить ворона.
 Поруч – грона винограду,
 Та вона цьому не рада:
 Наче статуя, застигла –
 Смакота не вабить стигла.
 Шпак підсів до гави-кралі,
 Скрекотухи мчать від столу:
 - Не чіпай! Впаде додолу!
 Цю смішну каркушу Ліну
 Ми зліпили з пластиліну.

1. Що не радувало око ворони?
2. Чому каркуша застигала наче статуя?
3. Гра «Плутанка». Робота в парах.
 Повернути слова на свої місця так, щоб вийшов вірш.

Біля песика ворона

На кущі сидить Барона.
 Поруч – грона пластиліну,
 Та вона цьому не стигла:
 Наче статуя, застигла –
 Смакота не вабить рада.
 Шпак підсів до гави-кралі,
 Скрекотухи мчать додолу:
 Не чіпай! Впаде від столу!
 Цю смішну каркушу Ліну
 Ми зліпили з винограду.

5. «Відгадай слова»
 Врна, внгрд, грна, сття, плстлну, кркшу.

Хвалько

Сходить сонечко раненько
 У горіховім садку,
 Вперше півник молоденький
 Проспівав: „Ку-ку-рі-ку!”.
 Та, злетівши на горіха,
 Прокрича на все село:
 -Якби я не кукурікав,
 Сонце точно б не зійшло!
 ...Хто береться пояснити:
 Півник цей такий мастак –
 Вміє сонце розбудити?
 Чи насправді це не так?

1. В якому садку ми зустрічаємо героя вірша?
2. Що він прокричав на все село? Використай слова автора.
3. Чи справді півень цей такий мастак? Обґрунтуйте свою думку.

4. Де відбувалися події? Доповни речення і прочитай:
 У горіховім,
 Вперше

Проспівав: „.....!”.

5. Мистецька гра «Я – художник». Спробуй відчутти себе художником і створити ілюстрацію до вірша.

1. Де народився письменник Роман Демчук?
 а) с.Балинці; б) м.Рівне; в) м.Зарічне.
2. У 1982 році став переможцем конкурсу на кращу веселу

історійку під девізом...

а) «У ніч під Великдень»; б) «У ніч під Різдво»; в) «У ніч під Новий рік».

3. Як називається дитяча книжка автора?

а) «Мур - ням – ням»; б) «Мур-мур-мур»; в) «Гав-гав-гав».

4. У 2010 році Роман Демчук став переможцем конкурсу. Що це був за конкурс?

а) Краща книга Рівненщини; б) Краща книга України;

в) Краща казка Рівненщини.

5. Розгадай кросворд.

6. Як звали героїню казки «Тік-Так і Сонячна дівчинка»?

7. Хто був порадиником і другом Сонячної дівчинки?

8. Що збудували придворні за Чистим озером у казці «Чиста Правда і чорна Брехня?»

9. Що причепилося до бегемотика у вірші «Чи дрімота в бегемота?»

10. З чого була зроблена ворона з віршу «В Барона – ворона?»

Красюк Петро Харитонович (1924 -2008)

Старійшина сучасного українського гумору і сатири народився 1 січня 1924 року в селі Трахтемирів, Канівського району Черкаської області у селянській родині. Більше піввіку прожив у с.Висоцьк.

Після закінчення семирічки вчився у Переяслав-Хмельницькому педагогічному училищі, два курси якого встиг закінчити до війни. У 1943 р. гітлерівці вивезли юнака на примусові роботи до Німеччини. Після війни завершив навчання і почав працювати вчителем Висоцької середньої школи, де і пропрацював усе життя. У 1958р. заочно закінчив українське відділення філологічного факультету Рівненського державного педагогічного інституту.

Уже з перших років учителювання він почав публікувати свої твори у місцевий і обласній пресі. У 1957р. вийшла його перша книжка, у 1965р. Петра Красюка було прийнято у члени Спілки письменників України.

За своє активне життя видав два десятки книжок сатири і гумору, кілька з них вибраного. Його творчість відзначена преміями імені Миколи Максимія (1967), імені Валер'яна Поліщука (1983) та імені Микити Годованця (1987). У 2003р. в с.Нобель Зарічненського району став першим «Лауреатом Нобельської премії» першого всеукраїнського фестивалю гумору.

Окремі його твори для дітей і дорослих перекладено російською, білоруською, тувинською, єврейською, польською та болгарською мовами.

«Байки та гуморески» (1957), «Яке коріння, таке й насіння» (1963), «Премійований Кіт» (1964), «Виграш – програшем» (1966), «Поголений Їжак» (1969), «Сміття і Мітла» (1971), «Пасивний Бобер» (1973), «Ворона на естраді» (1976), «Непідкупний Ведмідь» (1977), «Обережний Півень» (1983), «Хід конем» (1989), «Ретельний терпуг» (1992), «Самостійний син» (1993), «Регламент для Зайця» (1997), «З вогню та в полум'я» (1998), «Дипломатична розмова» (2001).

Соловейко і Селезень

Одного разу Соловейко захотів

Сказати правду Селезню про спів:

– Не ображайтеся за те, що я
Осмільюся на ваші хиби тут вказати...

– На хиби? Ти? –

І Селезень сердито зирк
на Солов'я. –

Ти що ж це. Поучати

Збираєшся мене, старого співака?

І що за птиця ти така?!

Тебе ще і на світі не було,

Як я кричав на все село.

Та в мене, ках-ках-ках... у мене стаж!

– Не гнівайтесь. Про стаж я знаю,

І стаж я не чіпаю.

Все ж зауважую, що голос ваш...

– Мій голос? Ні,

Ти не доріс, мій друже, щоб мені

Смів зауваження давати!

Щоб я та слухавсь Солов'їв?

Ти ба, чого він захотів!

Я не дозволю компрометувати

Ні стаж мій, ані спів!..

Однаке, щоб співати, –

Не стаж, а голос треба мати!

1. Чому сперечалися Соловей та Селезень?
2. Яку правду вирішив повідомити Соловей Селезню?
3. Як відреагував на це Селезень? Прочитай.
4. Що говорить про свій спів Селезень? Прочитай.
5. Знайди і прочитай речення зі звертанням.
6. Простеж за настроєм дійових осіб. Прочитай їх репліки відповідно до нього. Прочитай.
7. Чи може таке бути з людьми?
8. Як ти ставишся до описаних подій? Що тебе вразило?
9. Визнач ставлення автора до дійових осіб?

10. Знайди і прочитай слова, які можуть бути прислів'ям. Поміркуй над його змістом.
11. Назви рими.
12. У яких рядках міститься висновок?
13. Прочитай байку виразно.
14. Підготуй за змістом запитання для інтерв'ю з дійовими особами.

Хіби – недоліки.

Компроментувати – викликати недовір'я до якої-небудь ідеї, справи і т. ін.

Стаж – тривала діяльність.

Соловей – рід дрібних птахів родини мухоловкових.

Селезень – самець качки; качур.

Соловей

Селезень

Чванливий мішок

В коморі у кутку стояло три Мішки:
 Два із пшеницею, скромненькі такі,
 А третій вирізнявся повнотою.
 Що в нім було – в секреті він держав,
 Та дуже вже гордився сам собою,
 Бурчав:

– Ви проти мене – карлики, пігмеї.
 Не мати вам солідності моєї!..–

Тут він надувся...

Раптом трісь!

Шви на чванькові розповзлись,

І з дір посипалась полова.

А що за поза, що за мова!

1. Прочитай уважно текст. Вибери правильну відповідь.

У кутку стояло ... мішків.

а) п'ять; б) два; в) чотири; г) три.

Який мішок був гордовитий?

а) перший; б) другий; в) третій; г) жоден.

Чому тріснув третій мішок?

а) бо заснув; б) через те, що посміхнувся; в) тому що надувся;
 г) невчасно відійшов.

2. Що посипалось із дірок чванька?

а) зерно; б) сіль; в) полова; г) борошно.

3. Прочитай уважно ще раз байку. Кому з дійових осіб ти симпатизуєш? Чому?
4. Чия поведінка, на твою думку, заслуговує на осуд? Чому?
5. Зверни увагу як називає автор Мішок. Чому?
6. Зверни увагу на вислови: скромнесенькі такі, гордився сам собою. Що вони передають?
7. Чи траплялися тобі люди з такою ж поведінкою? Розкажи.
8. Які рядки мають повчальний зміст? Прочитай їх.
9. Вибери і прочитай з байки тільки дієслова? Назви ті, які повідомляють про поведінку Мішка-чванька.
10. Визнач тему твору.
11. Склади словесний портрет дійових осіб, використовуючи слова з тексту.
12. Вибери інтонацію читання. Прочитай виразно текст.
13. **Об'єднайтеся в групи.** Прочитайте байку в особах.
14. Спробуй перетворити віршований текст у прозовий.

Чванько – людина, яка любить чванитися, схильна до чванства.

Поло́ва – відходи при обмолочуванні й очищуванні зерна хлібних злаків, льону та деяких інших культур, що використовується переважно як корм для тварин.

Пігмеї – різні етнічні групи в усьому світі, що мають середній ріст дорослих чоловіків менше за 150 см.

Солідний – відзначається поважністю, серйозністю (про людину); має показну зовнішність, значний своїми розмірами, повнотою.

Поза – положення, яке приймає людське тіло.

Ретельний Терпуг

Новому Терпугу

Гострити Пилку доручили.

Він думав:

«Доведу, що є у мене сили:

Так у роботу я візьму стару каргу,

Щоб на весь вік мене запам'ятала!»

І по зубах раптово як провів –

Неначе й не було п'яти зубів.

– За що ти? – Пилка застогнала.–

Я ж завжди чесно працювала...

А затупилася – із розумом гостри! –

Просити почала несміло.

– Ну-ну, поговори! –

Терпуг кричав зарозуміло.–

Та я тебе зігну в дугу!..

Ой, бути там біді, де доручають діло

Ретельному надміру Терпугу.

1. Послухай байку. Що особливо вразило?
2. Назви дійових осіб байки.
3. Зверни увагу, якими словами характеризує автор дійових осіб.
4. Назви дії, які виконують:
Терпуг – ..., ..., ..., ...,
Пилка – ...,,
5. Прослідкуй за настроєм дійових осіб. Прочитай байку відповідно до настрою.
6. Що автор засуджує? Які рядки байки виражають головну думку?
7. Чи буває таке у стосунках між людьми? Що ти їм порадиш?
8. Прочитай в особах байку.
9. Підготуй запитання до автора байки.

Карга – сварлива стара й потворна жінка; відьма.
Ретельний – той, який виявляє старанність, сумлінність у чому-небудь.

Терпуг – знаряддя для згладжування кінців цвяхів у середині взуття.

Скринька

Копаючи для льоху яму на городі,
Мефодій
На чималенькій глибині
Знайшов був скриньку незвичайну,
Заховану ще в давні дні.
«Одкрити її негайно!..»
Але... зацмокав язиком:
Замкнули скриньку внутрішнім замком!
Щоб відчинити, потрібне вміння...
Тут би Мефодію озброїтись терпінням
Та підшукати до замка
Потрібного ключа.
Однак в Мефодія натура не така:
Узяв сокиру і... з плеча
Як рубоне щосили –
Лише тріски від скриньки полетіли,
Побився в ній і дорогий кришталь.
А жаль!
Біди із поспіху накоїв чоловік.
Той від Мефодія **далеко теж не втік**,

Хто в справу не вника, не підшука «ключа»,
А поспіша *рубати із плеча*.

1. Як зрозумів значення слів зацмокав, чималенький?
2. Прочитай виділені рядки. Коли так говорять?
3. Що знайшов Мефодій на городі? Прочитай.
4. Що вирішив зробити негайно Мефодій? Чи можливо це було зробити? Прочитай.
5. Чому Мефодій вчинив саме так? До чого призвели такі

дії?

6. Про яку рису характеру говорить цей вчинок?
7. Добери синоніми до слів замкнули, біда.
8. Добери антоніми до слів глибина, дорогий.
9. Знайди і прочитай рядки байки, в яких передано головну думку.
10. Прочитай виразно байку. Дотримуйся відповідного темпу.

Кришталь - різновид скла.

Стонога та Павук

Стонога з Павуком зустрілись.

Раденькі зустрічі, розговорились:

- Я взнала: люди всі глухі, немов пеньки.
- Чому так думаєш?
- Та де ж таки:

Як я повзу, то шум щоразу лине,
Неначе від машини.

А їм, переконалась я, не чути:

Ніхто з дороги й не подумає звернути!

- А так! В людей ще й інша вада є, –

Павук зловтішно додає, –

Вони не лиш глухі – сліпі, мов ті кроти.

Як добре знаєш ти,

Плету таку міцну я павутину,

Що кожну мусила б лякати людину.

Вони ж її не помічають

І (хоч, напевно, це нелегко!) розривають.

Чи ж не сліпі, скажи сама?

- Так, так; ні слуху, ані зору в них нема!

Вже краще будь глухому і сліпому,

Аніж обманюватись так в собі самому!

1. Назви дійових осіб, що вони говорили при зустрічі.
2. Чи погоджуєшся ти з ними? Чому?

3. Прослідкуй за настроєм дійових осіб.
4. Прочитай їх репліки відповідно до настрою.
5. Доповніть речення.
Я взнала люди всі
Як я повзу, то шум щоразу лине, неначе
Вони не лиш глухі – сліпі, мов
Вже краще будь глухому і сліпому, аніж ...
6. Знайди відповідність між діями і дійовими особами.

 Стонога	<p>плету</p> <p>зловтішно додає</p> <p>переконалась</p>
 Павук	<p>повзу</p> <p>розривають</p> <p>не помічають</p>
 Люди	<p>взнала</p>

7. Знайди і прочитай прикметники. В якому значенні вони вжиті?
8. Знайди і прочитай рядки байки, в яких передано головну думку.
9. Про яких людей так говорять?
10. Підготуйся до виразного читання байки. Визнач інтонацію слів героїв.
11. Перетвори віршований текст у прозовий.
12. Уяви, що в клас завітав автор байки. Про що ти запитав би його?

Цінитель краси

Осел квітник уздрів і остовпів:

– Сп’янієш від такого аромату!

А краса?! Такої ще не їв!

Яка ж природа на красу багата!

А я красу цінити змалку звик...–

Сказав і пастися попхався у квітник.

1. Чи сподобалися дії головного персонажа? Чому?.
2. Як зрозумів значення слів уздрів, аромат, остовпів, попхався?
3. Добери синоніми до слова попхався.
4. Як ти думаєш: красу їдять?
5. Чиї дії мав на увазі автор, описуючи Осла?
6. Яка головна думка байки?

7. Підготуйся до виразного читання байки. Зверни увагу на знаки в кінці речень. Використай висоту голосу.

8. Яку пораду даси Ослові? Підготуй гасла-звернення.

Баранячий підхід

Баран

Інспектував санстан,

Заглянув до Коня – порядок був зразковий.

Годилось би сказати Коню похвальне слово,

Та в Барана до справи свій підхід:

Підлеглих роздраконювати слід!

– Гляди ж мені, щоб завжди було чисто!

– Постійно я за це й борюсь...

– Зумій помовчати! Чи бач, який речистий?

Вказівку **намотай на вус**

І знай, що **панькатись не стану**:

Раз-два – вліплю догану...–

Сказав та й дибав в Свинячий хлів.

Заглянув – і **від гніву закипів**:

Такого зроду ще не бачив бруду.

– Ти що ж це, нечупаро, розвела?!

– Карайте, винна я! – Свиня відповіла.–

Але клянусь: порядок буде!

Спасибі вам, що завітали

Та мудро на недоліки вказали:

Віднині чистоті життя своє віддам! –

Баран розм'як і вирішив про себе:

«Хай в неї хлів брудний, зате ясна душа,

І головне – Свиня начальство поважа,

За це в наказі заохотить треба!»

1. Прочитай байку, прослідкуй за настроєм.
2. Що ти можеш сказати про порядок у Коня? Підтвердь рядками байки.
3. Як відреагував Баран на зразковий порядок у Коня? Прочитай.
4. Що побачив Баран у хліві Свині? Прочитай.

5. Як називають тих, хто не підтримує порядку?
6. Як себе поводи́ла Свиня? Прочитай.
7. Прочитай, що подумав Баран про Свиню?
8. Чи покарав Баран Свиню за бруд? Чому? Доведи рядками тексту.
9. Добери прикметники до іменників душа, слово, порядок. Склади речення з цими словосполученнями.
10. Подумай що означають виділені вислови.
11. Чи достатньо дати тільки обіцянку?
12. Яка головна думка байки?
13. Прочитай в особах байку.
14. Повправляйся у читанні, як диктор телебачення.
15. Склади поради щодо підтримання порядку.
16. Придумай свій заголовок до байки.

Роздраконювати – злити.
Речістий – говіркий, красномовний.
Санстан – санітарний стан.
Інспектува́ти – перевіряти.

Буланий у місті

Як виріс із Буланчика Буланий
 (Його плекали, чистили старанно,
 І красенем зробився він аж-аж),
 Йому сказали: – Ну, пестунчик наш,
 Робота є на фермі непогана:
 Підвозити фураж.
 - Та що ви? Чи на те кохав я вміння й силу,
 Щоб тут, на фермі, закопать в могилу?
 Я не збирався бабратись в гною —
 У місті мрію здійснию я свою:
 На іподром чи в цирк моя дорога,
 Там жде мене славетна перемога! —
 Ні просьби, ні вмовляння – ні до чого,
 Буланий вперся на своїм:
 - Що там привілля лугове та добра паша?
 Даремна агітація тут ваша!
 Пожертвую заради слави всім,
 Бо що від неї в світі є миліше?!
 ... Десь через місяць-два, а чи й пізніше,
 Буланого у місті стріли земляки:
 В їдальню на околицю віз воду
 (Ще не провели туди водопроводу).
 - То як, в мистецьку запрягли роботу?..
 - Але в село не повернись-таки!..

1. Прочитай уважно байку, зверни увагу на вислів «закопачь в могилу». Що він означає?
2. Прочитай, як Буланчик став Буланым.
3. Як називають тих, кого люблять шанують, доглядають?
4. Яку роботу пропонували виконувати йому. Прочитай.
5. Чи сподобалася пропозиція Буланому? Прочитай.
6. До чого ж прагнув Буланый?
7. Чи здійснилися мрії Буланого? Чому?
8. Як ти гадаєш: щоб виступати на іподромі чи в цирку достатньо бути улюбленцем? Чому?
9. Зверни увагу на вислови: славетна перемога. привілля лугове, добра паша, мистецька робота. Коли так говорять?
10. Добери синоніми до слів плекати, бабратись.
11. Знайди синоніми в тексті байки.
12. Яка головна думка байки?
13. Яку пораду ти даси Буланому?
14. Запропонуй свій стиль читання байки.

Агітація – приведення в рух, спонукання.

Пестунчик – улюбленець.

Фураж - рослини, що з'їдаються тваринами безпосередньо на пасовищах; рослинні залишки, або незрілі зернові культури; хоча тепер використовується більш вільно і включає подібні корми тварин: сіно або силос.

Іподром - комплекс споруд для випробування рисистих і скакових коней та проведення кінно-спортивних змагань; установа, що проводить ці випробування чи змагання.

Привілля - широке, просторе місце, безмежний простір.

1. Що таке байка? Встанови послідовність визначення.

Байка – ...

- ___ у якому в гумористичній, алегоричній формі
- ___ невеликий за обсягом
- ___ зображуються людські вчинки, характери, недоліки
- ___ здебільшого віршований твір

2. Серед названих визнач байки Петра Красюка.

«Буланый у місті», «Чиж та Голуб», «Цінитель краси», «Лебідь, Щука, Рак», «Баранячий підхід», «Стонога та Павук», «Скринька», «Ретельний Терпуг», «Чванливий мішок», «Соловейко та Селезень».

3. Літературна вікторина «З якої байки ці рядки?»

✚ Одначе, щоб співати, –

Не стаж, а голос треба мати!

✚ Шви на чванькові розповзлись,

І з дір посипалась полова.

А що за поза, що за мова!

✚ Ой, бути там біди, де доручають діло
Ретельному надміру Терпугу.

✚ Хто в справу не вника, не підшука «ключа»,
А поспіша рубати із плеча.

✚ Вже краще будь глухому і сліпому,
Аніж обманюватись так в собі самому!

✚ Яка ж природа на красу багата!
А я красу цінити змалку звик...

✚ Спасибі вам,
Що завітали

Та мудро на недоліки вказали:
Віднині чистоті життя своє віддам!

✚ Пожертвую заради слави всім,
Бо що від неї в світі є миліше?!

4. Впізнай дійову особу за реплікою.

❖

- Та що ви? Чи на те кохав я вміння й силу,
Щоб тут, на фермі, закопать в могилу?

- Карайте, винна я!

❖

- Сп'янієш від такого аромату!

А красота?! Такої ще не їв!

❖

- Я взнала: люди всі глухі, немов пеньки.

❖

- Доведу, що є у мене сили:
Так у роботу я візьму стару каргу,
Щоб на весь вік мене запам'ятала!

❖

- Ви проти мене – карлики, пігмеї.
Не мати вам солідності моєї!..

❖

- Не гнівайтесь. Про стаж я знаю,
І стаж я не чіпаю.

Все ж зауважую, що голос ваш...

5. Поясни значення слів нечупара, чванько.

6. Поясни вислови.

Намотай на вус –

Від гніву закипів –

7. Доповни порівняння.

Люди всі глухі, немов

Шум щоразу лине, неначе від

Сліпі, мов ті

8. Назви героя байки, який...

а) вважав себе цінителем краси;

- б) вважав себе гарним співцем;
 - в) надувся і тріснув;
 - г) був надмірний;
 - г) не мав терпіння, поспішав;
 - д) вважав, що люди всі глухі, немов пеньки;
 - е) до справи має свій підхід: підлеглих роздраконювати слід!
9. Склади анотацію на улюблену прочитану байку в цьому розділі.
10. Проведи конкурс на краще дикторське читання байки Петра Красюка.
11. Створи книжку саморобку «Байки Петра Красюка». Проілюструй її.
12. Спробуй скласти свою байку.

Куліш – Зіньків Леонід Зіновійович (1942 – 2007)

Український дитячий письменник та поет-гуморист, уродженець села Кричильськ, що в Сарненському районі на Рівненщині. Закінчив історичний факультет Луцького пединституту ім. Лесі Українки. Вчителював у рідному селі.

Твори автора перекладені російською, білоруською, казахською, молдовською, словацькою, польською, башкирською мовами. Харківське видавництво "Школяр" видало прекрасно ілюстровану книгу творів для дітей Леоніда Куліша "Сонячний дощик", яку було представлено на здобуття урядової премії імені Лесі Українки за літературно-мистецькі твори для дітей та юнацтва. В 2006 році Леонід Зіновійович Куліш-Зіньків став лауреатом Нобельської премії.

За життя Леоніда Зіновійовича побачили світ 27 збірок. Збірка віршів для дітей «Малював олівчик» вийшла у 2011 році — вже після смерті автора. Помер 27 квітня 2007 року за вчительським столом в одній із Житомирських шкіл, куди його запросили на літературний урок. Похований у с. Кричильськ.

Автор книг «Як горобчик рахував» (1990), «Горобці про літо мріють» (1990), «Тридцять три сороки» (1992), «Ті самі гості в ту саму хату» (1993), «Кіт чекає на обід» (1993), «Із веселого коша Леоніда Куліша» (2002), «Хоробрий бобрік» (2002), «Багатий зайчик» (2003), «Операція «Гарбуз»» (2003), «В гості ящівка ходила» (2003), «Потіха з Кулішевого міха» (2003) та ін.

Були собі на руці п'ять пальців-братиків. Жили дружно, завжди один другому допомагали. І все в них виходило, найважчу роботу зробити могли. Тільки одного разу найменший пальчик Мізинчик капризितись почав.

— Хай решта пальчиків працюють, — подумав сам собі.

— Я найменший, найслабший, ще встигну напрацюватись. Так сказав і більше не захотів своїм братикам допомагати. Спочатку ті умовляли його, соромили, ледарем називали. Мізинчик нікого і нічого не хотів слухати. Що ж, вирішили решта братиків, нехай буде по-твоєму. Живи сам. Побачимо, що з того вийде. Незручно було для чотирьох братиків різну роботу виконувати. Проте потроху вони звикали. Згодом почали помічати, що і без Мізинчика можуть обійтись. А що Мізинчик? Захотів він одного разу яблуко з яблуні зірвати — не вийшло. Став братиків просити.

— Е, ні, — відповіли ті.

— Ми всі гуртом робимо, а ти роби тепер, що хочеш сам. Віднині Мізинчик не міг м'ячиком побавитись, двері відчинити. Не міг нічого.

Якось припав він до долоні й почав гірко плакати. Тільки ніхто не звертав на нього уваги. Добре виплакавшись, Мізинчик сказав своїм братикам знайомі діткам слова: "Вибачте мені. Я більше не буду".

Після цих слів весело і радісно стало Мізинчику. Недаром кажуть люди, що разом і робота робиться, і серце радіє.

Капризитись – вередувати.
Віднині – з того часу.

1. Де жили пальці – братики?
2. Чому у них усе виходило робити?
3. Чому Мізинчик не захотів допомагати своїм братикам?
4. Чи вдавалося Мізинчику самому працювати? Поясни.
5. Які слова у творі описують пальчиків - братиків?

6. Яке речення виражає головну думку? Доведи.

7. Що розказав про автора прочитаний твір?

8. Створи паспорт героїв твору, користуючись зразком.

Великий палець –

Вказівний палець –

Середній палець –

Безіменний палець –

Зразок. Мізинчик – розташований на руці біля безіменного пальця; на вигляд – низенький, тоненький, спритний; характер – лінивий, вередливий.

Золота копійка

Хтозна-де, але одного разу знайшов Чиж золоту копійку. Чув він, що золото - то велике діло. "Тепер я найбагатший від усіх птахів", - подумав Чиж і був від того гордим - прегордим. Так загордився, що і їсти для себе пошукати лінувався.

- Навіщо? - міркував птах. - У мене є золота копійка, я багатий.
 Минали дні. Зголоднів Чиж. Полетів до Горобчика.
- Чи не даси мені чогось попоїсти? - запитав у нього. - А я тобі дам за це золоту копійку. Розсміявся Горобець.
- А навіщо вона мені? Що з нею буду робити? Чиж розгнівався і сказав:
 - Нічого ти не розумієш. У кого золото, той багатий!
- Ну і багатій собі на здоров'я! - цвірінькнув Горобець і полетів шукати їжу для своїх жовторотиків. Дуже образився Чиж. "Ну і нехай. Полечу до Сороки. Ця птаха мене зрозуміє. Не те, що той общипаний Горобець". Полетів.
- Чи не обміняю я у вас, пані Сороко, золоту копійку на їжу? - мовив Чиж.
 - Ще чого захотів! - застрекотіла вона. - У мене такого добра не злічити! - показала самовпевненому Чижу у своєму кубелечку блискучі бляшки, кольорові скельця та ще багато всякої всячини.
- "Полечу звідси до Крука, - вирішив зовсім зголоднілий Чиж. - Він старий, мудрістю і розумом не обділений". Та й полетів, тримаючи в дзьобі золоту копійку. Крук якраз відпочивав на сухій гілляці. Коли Чиж наблизився, Крук невдоволено прокричав: "Кар! Кар! Кар!". Володар золотої копійки вирішив, що старий вигукнув: "Вкрав! Вкрав! Вкрав!", і в ту ж мить від несподіванки випустив із дзьоба золоту копійку, яка впала в глибоку річку. Чижевi від того стало тільки смішно.
- Ну і нехай, - задоволено сказав сам до себе й полетів шукати чимось повечеряти.

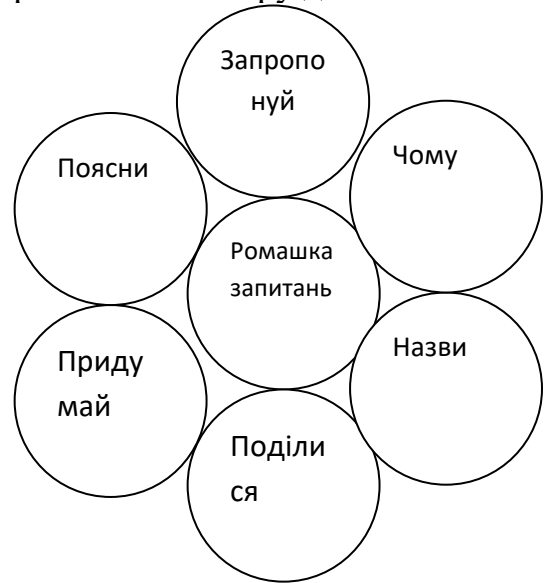

Жовторотики – маленькі пташенята, які щойно народилися.
Кубелечко – пташине гніздо.

1. Що знайшов Чиж одного разу?
2. Чому загордився Чиж?
3. Зачитай, які речення підтверджують, що Чиж був дійсно пихатим.
4. Чи вдалося Чижу обміняти золоту копійку на їжу? Чому?
5. Як по-іншому можна назвати твір?
6. Як могли розвиватись події далі?
7. Визнач жанр твору. Які особливості твору на це вказують?
8. Назви персонажів твору.
9. Із словничка епітетів виберіть ті, які найточніше характеризують Чижа: *самовпевнений, пихатий, лінивий, працьовитий, нерішучий, недосвідчений, розсудливий, розумний, гордовитий.*
10. Назви птахів у тій послідовності, у якій вони з'являються у творі: *Крук, Чиж, Сорока, Горобець.*
11. Інсценізуй казку. Прочитайте репліки дійових осіб, правильно інтонуючи речення; назвіть дії героїв; розіграйте твір перед своїми однокласниками.

12. Попрацюй в парах! Склади запитання до прочитаного твору для своїх

однокласників, користуючись «Ромашкою».

Як Зайчик Лисичку обхитрив

Брела полем Лисичка. І такою вже голодною була, що ледве довгого хвоста по землі волочила. "Ох, і невезуча я сьогодні, - буркала сама собі під ніс. - Хотіла рябого півника на сніданок впіймати, так собаки ледве життя не вкоротили. Мишва також у норі поховалась, та ще й пищить - насміхається".

Брела лисичка і долю проклинала:

- Який сором! - промовляла, ледве не плачучи. - Щоб бути найхитрішою від усіх звірів лісових і смертю голодною помирати.

- Ой, а це що?! - раптом вигукнула рудохвоста. - Здоровенький був, клубочку-колобочку.

Очі в Лисички забігали, радістю засвітилися. Під торішніми пожовклими бур'янами, у неглибокій ямочці сиділо маленьке перелякане зайча.

- Не тремти, косооке, - сказала лисичка. - Боягузи для мене страшенно несмачні. Але я однаково тебе з'їм, бо дуже-дуже голодна.

- Така вже моя доля, - сказав Зайчик. - Але ж я дуже маленький, я, тітонько, всього-на-всього позавчорашній. Ось подивіться: кулачок та й годі. І що тут їсти? А знаєте що? - оговтавшись, сказав Зайчик. - Я і насправді несмачний. А кажуть, якщо в мене трішки хвостик відросте, тоді я стану дуже смачним. А це недовго.

Глянула Лисичка на куцохвостого й задумалася. "А й справді, - мовила сама до себе, - скільки в цьому мишеняті наїдку?". Потім знайшла суху стеблину і поміряла йому хвостика.

- Оце знай, - зробивши сердитий вигляд, сказала Лисичка. - Якщо до вечора хвостик не відросте, я однаково тебе з'їм, навіть несмачного.

- Так-то так, - знову озвався Зайчик. - Проте як я підросту разом з хвостиком, коли теж давно не їв? Коли б ви принесли хоч малесеньку морквину.

- Добре, - погодилась Лисичка. - Сиди тут, а я піду на грядку по моркву.

Пішла вона, а Зайчик стриб - і тільки його бачили. А там, зовсім недалечко, хитрого Зайчика чекала його мати Зайчиха. Вона все бачила і чула, але не могла нічим зарадити маленькому синочку.

- Ти вже зовсім дорослий, мій любий Зайчику, коли зумів обхитрити саму Лисичку, - сказала так Зайчиха, і пострибали вони обоє до густої конюшини, радіючи, що все так щасливо скінчилось.

Оговтавшись – прийшовши у себе.

Нічим зарадити – нема чим допомогти.

Наїдка – їжа, страва, харч.

1. Прочитай, які думки були у Лисички, коли вона брела полем.?

2. Чому Лисичці було соромно?

3. Кого побачила рудохвоста під кущем?

4. Знайди рядки, які передають відчуття Зайчика при зустрічі з

Лисичкою.

5. Чи можна вважати Зайчика дорослим? Доведи це рядками з тексту.

6. Доведи, що даний твір є казкою (жанрові особливості).

7. Зверни увагу на красу образних висловів, пояснить їх значення: *ледве хвоста по землі волочила; собаки ледве життя не вкоротили; буркала собі під ніс; очі забігали, засвітилися радістю.*

8. Склади карту твору.

Назва твору, жанр.	Автор.
1. Герої твору. Місце дії.	2. Проблема твору.
3. Події, що трапилися у творі.	4. Вирішення проблеми.

1. Твори яких жанрів писав Леонід Куліш - Зіньків?

2. Які збірки автора ти знаєш?

3. Назви твори автора, які ти читав самостійно.

4. Який твір Леоніда Куліша – Зіньківа вчить:

• бути обережним, а якщо і втрапив у біду – ніколи не втрачати надії на порятунок, бути кмітливим;

• бути працьовитим і допомагати один одному;

• пихатістю і лінню на світі не проживеш.

5. Створи творчий портрет автора (розкажи про нього та його твори).

6. Який факт із життя автора найбільше тебе вразив? Який здивував?

7. Чи хотілося б ближче познайомитися з героями творів автора? Чому?

8. Створи презентацію творів Леоніда Куліша - Зіньківа .
9. Напиши лист автору.
10. Створи рекламу творів Леоніда Куліша – Зіньківа для учнів 1-го класу.

Медведєва Олена Анатоліївна (1972)

Олена Медведєва народилася та проживає в Рівному. Успішно закінчила Рівненську загальноосвітню школу №14, юридичний факультет Рівненського державного радгоспу-технікуму та факультет журналістики Львівського національного університету імені І.Франка. Заміжня. Матір двох дітей.

За фахом юрист, журналіст, член Національної спілки журналістів України, член Рівненської обласної організації Національної спілки письменників України, лауреат літературної премії імені Михайла Дубова (2015р.). Літературний редактор Міжнародного

благодійного фонду «Майбутнє».

Олена Медведєва - засновник і головний редактор арт-видавництва «Креативна книга». Вона створила власноруч оригінальні книги, виконані у різноманітних техніках, серед них: вишита, бурштинова, бісерна, мереживна, різьблена, в'язана, вербова, солом'яна. У колекції майстрині є також книжка-криниця, книга-вітряк, «Абеткове дерево», обкладинка якого є дубовою, а ілюстрації оздоблені шкірою. Унікальність цих книг полягає ще й в тому, що усі вони існують в єдиному екземплярі. Над їх виготовленням, окрім авторки, працює колектив талановитих майстрів.

Гордістю Олени Медведєвої та дизайнера Анни Тимошок є перший в Україні вишитий «Кобзар», створений за виданням 1840 року.

Нещодавно світ побачили вишивані біблійні «Псалми», поема «Ода молодості» Адама Міцкевича та вишивана збірка поезій Івана Франка. Нині Олена Медведєва працює над Євангеліями від апостолів Івана та Марка. А унікальне для Рівненщини видання «Рівненський буквар» приніс письменниці Олені Медведєвій премію ім. Уласа Самчука.

«По цей бік неба» (2014 р.), «Рівненський буквар» (2017р.), «Кольорові равлики» (2017 р.).

Легенда про Рівне

Ми любимо своє місто не тому, що воно - красиве чи затишне, а тому, що рідне. У переддень його дня народження почитай цю історію.

О. Медведєва

Пані Легенда обережно клала пахучі червоні полуниці в корзину. «Сьогодні спечу полуничний пиріг, - раділа жінка. - Врожай цього року - хороший!»

До хвіртки підбігло **довготелесе** хлоп'я літ одинадцяти з чорним кучерявим волоссям. Його карі очі вишукували знайомий погляд.

- Тітонько Легендо, мені треба з вами побалакати! - сказало й осіклося. - Доброго вечора! - додало трохи тихіше.

- Добрих сутінків, - відповіла, посміхаючись, Легенда. - Якщо людина на твоєму порозі - це вже добре.

Повисла пауза. Хлоп'яті кортіло продовжити розмову, але воно терпляче чекало, доки його сусідка розігне спину й заговорить перша.

- То про що ти хотіло поговорити? - запитала без жодного інтересу. Жінка звикла, що її завжди про щось питали, бо ж відала багато таємниць та історій! Тому й цього разу особливо не здивувалася.

- Про одне місто. Невеличке і гарне. Кажуть, що воно - дуже-дуже **рівне!**

- Рідне? - перебила його.

- Та ні, Ви недочули! **Рівне**. Я сказав: «**Рівне**», - гукало хлоп'я, встромивши голову в дірку старої хвіртки.

- Он ти про що! Це дуже загадкове місто! - пояснювала Легенда і дивилась в бік **Рівного**. - Про нього стільки всього говорять... Що не легенда, то інша розповідь.

-А Ви що про нього знаєте? - допитувалося хлоп'я і **крехтіло**, висмикуючи своє кучеряве чорне волосся, яке заплуталося. двома, **поточеними шашелем**, дошками.

- Це тобі в школі дали завдання довідатися про нього чи як? Як то там у вас нині модно казати: **реферат** написати?

- Ні, не в школі.

- Он як? А де ж?

Хлоп'я вже втомилося чекати запрошення увійти на подвір'я, та все ж терпляче продовжувало тупцювати біля його зачиненої хвіртки.

- Мій прадід родом із **Рівного**. Тато казав, що він був дуже добрим, багато хорошого зробив для свого міста...

- Цікаво, - мовила жінка. - Та, наскільки мені відомо, в **Рівному** перед Богом усі люди - **рівні**, мають однакові права. А ще тих, хто ходить правдивою **рівною** дорогою, Бог винагороджує.

- То Ви мені повідаєте про це місто? - благально запитав хлопець.

- Куди ж мені дітися, - здалася Легенда, - це мій обов'язок - історії розповідати. Тільки я казатиму, а ти сам думай, що там правда, а що - вигадка.

- Авжеж, - кивнуло чорноволося хлоп'я і **прикипіло вухом** до невеличкої щілини у хвіртці.

- Та ти заходь, - люб'язно запросила Легенда й сіла на свій **щербатий поріг**. Хлопчина примостився біля неї. Пахло свіжими червоними полуницями.

- На **рівному-рівному** місці **рівно** о п'ятій, коли проспівав перший півень, привезений із Волині, стали прокидатися будівничі. Зібралися вони замок будувати, який замовила в них княжна Марія Несвицька.

- А якою вона була, та Марія?

- Жінка врівноважена й вірна. Вишукана, з ясным розумом і гарною поставою. Спиною тримала завжди **рівно**: чи то сиділа за столом, чи то їхала верхи на конях. Люди казали, що ще такої граційної постави не бачили... Так-от. Стали стіни того замку зводити, і вдавалися вони **рівними-рівнесенькими**, бо клали їх із **рівних** дубових колод. А що вже гарні були, то марно шукати тих слів, аби описати. Вікна та віконниці, двері та сходи - все було рівне та міцне, бо виготовлене з молодого здорового дуба.

Легенда в цю мить подивилася на хлопця і ніжно погладила його по голові:

- Коли йдеться про **Рівне**, сину, то спину треба тримати **рівно**. Не горбся, а то припиню розповідати, - сказала й усміхнулася.

Той розправив плечі й винувато подивився їй у вічі.

- Так-от. Замок той був оточений глибокими **рівними** ровами. І вела до нього одна-єдина дорога з **рівнесеньким** мостом через непрохідні болота. Неподалік замку посадили **рівними** рядами берізки, липи й тополі. Навіть досі цих дерев у місті росте чимало. На **рівнинному** місці вирили величезний ставок, який потім став справжнім озером. Обсадили його трояндами та бузком. Але самотньо було жити сім'ї Несвицьких у цій прекрасній місцевості, тому вирішила побудувати невеличке місто. Навмисно ніяк його не називали. Чекали того часу, коли люди самі назвуть. А оскільки будівництво розпочалося на **рівному** місці й краєни самі зводили **рівні** будинки на **рівних** вулицях, які розходилися в три **рівні** боки, то люд назвав це поселення **Рівним**. От його досі так і називають. До речі, у **Рівному** навіть пагорби - **рівні**.

Чорноволося хлоп'я недовірливо подивилося на Легенду:

- Як таке може бути? - поцікавилася воно.

- У легенді всяке буває. Обов'язок людини - розібратися в ній.

Хлопчик **ствердно** кивнув головою.

*Згодом княгиня Марія Несвицька отримала для міста **привілей** на ярмарок, який проводився щорічно на свято Семена Літопроводця. Ото вже ярмаркував **рівненський** люд!*

Легенда нагнулася до свого кошика. Взяла велику червону полуницю і розламати навпіл. Одну половину поклала в руки хлопця, іншу потягнула до рота.

- Їж, смачно! - порадила своєму гостеві. Хлоп'я подивилося на ягоду. На ній **рівнесеньким** півколом, одна біля одної, вилежувалися манюні зернятка. «Певно, із **Рівного**», - подумало воно і злизало солодкий полуничний сік.

Довготелесе хлоп'я – високий, худий, незграбний хлопчик.

Крехтіло - видавало уривчасті горлові звуки під час фізичного напруження.

Поточений шашелем – зруйнована деревина личинками коричневого жука.

Прикипіти вухом – уважно слухати.

Щербатий поріг – надбитий чи надламаний поріг.

Ствердно кивнув – погодився.

Привілей – особлива перевага, пільга.

Реферат - короткий усний або письмовий виклад наукової праці, результатів наукового дослідження, змісту книги.

1. Де і з ким відбувалась описана розмова?
2. Про що хотів довідатись хлопчик у тітоньки Легенди?
3. А якою вона була, та Марія?
4. Як будувався замок Марії Несвицької?
5. Які особливі привілеї мало створене княгинею місто?
6. Поміркуй, чому збудоване нове містечко люди нарекли Рівним?
7. Порахуй скільки разів у творі зустрічається слово «рівний»?
8. Уяви, що ти створюєш фільм «Подорож у минуле Рівного». Опиши, як покажеш наше місто у фільмі.
9. Як гадаєш, чого тітонька Легенда більше розказала: реального чи казкового?

Легенда -- твір-переказ про якісь події, факти, людей, оповиті казковістю, фантастикою.

Руки

«Серед пересічних людей поширена думка, що справжні чемпіони ніколи не програють і не помиляються. Це зовсім не так. Неможливо досягти вагомих результатів, не набивши гуль і хоча б раз не впасти на мати (чи на ринг) думаючи: «Ану його все!» Більше того, нерідко самі переможці, що вперто пнуться до своїх вершин, припускаються найбільших помилок.

«Як таке можливо?» - запитаєте ви. Усе просто. Річ у тім, що справжні чемпіони, на відміну від невдах, які опускають руки після невдач, завжди доходять правильних висновків. Особливо, коли ці висновки - неприємні».

Журнал «Дніпро», 2012 рік.

Максе-е-е! Максе! - голос Лії переходив на теплий шепіт. - Максику-у, - кликала лагідно і тремтливо, ніби боялася, що тиша, коли почує її голос, перестане дзвеніти.

- Чого тобі? - спитав, ледь відчинивши двері її спальні.

- А якби люди мали крила... - розпочала Лія і враз прикрила вуста ковдрою. - Вони б літали?

Лія і сама злякалася цього запитання. Злякалася й того, що озвучила його зараз, у піднебесі ночі.

Максим по-дитячому мило всміхнувся:

- Якщо тобі страшно засинати одній, я увімкну лампу.

- Ні, не треба, - захитала кучерявою голівкою Лі. - Я аніскілечки не боюся. Просто яюсь подумала, що якби людині дати крила, то чи вона навчилася б

літати?

Максим сів скраєчку ліжка. Рожеве пір'я, яке лежало навколо, злегка піднялося і знову вкрило маленьку Лію. Воно в цій темряві видавалося прохолодним, таким, як туман перед світанком.

Місяць тим часом зазірав до їхньої кімнати і гладив білі кучері маленької Лі.

«Місячна Панна, - подумав про себе Максим, - така ніжна, така гарна...» А вголос мовив:

- Якби люди мали крила, то мали б купу проблем.

- Як це? - щиро здивувалася Лі.

Вони відразу впровадили б моду на крила. Повідкривали б салони краси і стали б фарбувати пір'я, стригти його; винайшли б шампунь для крил і таке інше. А згодом з'явилися б хімчистки з чищення крил. А там, дивись, і сезонний одяг для них винайшли б. Улітку людям можна літати просто так, а от восени та взимку їх треба кутати в теплий модний одяг. Бо страшенно мерзнуть!

Крилата **індустрія** розвивалася б, і незабаром відкрилися б центри навчання з безпечних польотів. Люди понамальовували б карти руху, маршрути для тих, хто літає містом, зупинки...

Лі сиділа з очима, повними сліз. Як можна так поводитися з крилами? Вони ж допомагають тобі відриватися від землі й відчувати небо, небо і небо... Відчувати вітер і рух чийось, сусідніх, крил...

Максим зітхнув:

- Що, спатимеш?

- Спатиму, - витирала носа Лі й умощувалася в рожеве пір'я.

- Не плач, бо на землі йтиме дощ.

- Так це правда, що коли плаче маленький янгол, то на землі крапає дощ?

- Це все - вигадки. Як і те, що люди колись матимуть крила.

- Але чому? - запитала Лія.

- Бо вони не можуть впоратися з досконалими руками. Хто ж їм довірить крила?

- Вони в них - негарні?

- Ні, руки - красивіші за крила в сотні разів. І витриваліші, і працюватимуть...

-А що ж вони ними роблять?

Опускають, коли потрібно боротися за мрію...

У піднебессі ночі – небесний простір серед ночі.

Індустрія - фабрично-заводська промисловість із машинною технікою.

1. Між ким відбулась відверта розмова перед сном? Хто вони один для одного?
2. Яке питання цікавило маленьку Лію?
3. Які проблеми відмітив Максим для людей із крилами?
4. Чи вірила дівчинка в те, що люди колись матимуть крила?

5. Знайди і прочитай рядки, у яких виражена головна думка оповідання.
6. Поясни вислів сучасної поетеси Ліни Костенко «Людина крил не має, а літає...»
7. Подумай, як ці слова пов'язані зі змістом оповідання Олени Медведєвої «Руки»?

Найважливіше

- Осінь прийшла! Осінь прийшла! - шепелявили Яблука і гойдалися на розлогому вітті старої Яблуні.

- Ви тільки погляньте, як мило на нас споглядає дівтора! - мовило червонощоче.

- Це тому, - пропищало йому мале у відповідь, - що ми - найважливіші на цьому дереві!

- Хто це найважливіший? - здивовано запитали Листочки. - Нечувані нахабність і самозакоханість! Листки - ось хто найважливіший на Яблуні! Це ми - найцінніші, - поважно продовжував найстарший Листок. - Навесні хто перший з'явився? Га? Ми! Влітку хто вас прикривав від спеки і хробаків? Знову ж таки ми! А восени захищав від дощу? Ми! Ми і ще раз ми - найважливіші!

Почуло їхню сутичку Гілля і давай собі першість відстоювати:

- Ми щось тут не розчули чи недочули, чи, **мо** не зрозуміли... То хто на цьому дереві найважливіший, кажете?

Усі мовчали. Яблука втупили оченята в землю, Листочки похнюпилися й лише стиха шелестіли.

- А хіба ви не знаєте, що якби не було гілок, то ви не мали б де висіти й рости, цвісти й дозрівати? Ет, які розумники повиростали на всьому готовому! Гілля - ось хто найважливіший на дереві! - сказало віття й загойдалося так сильно, що всі Яблука мало не попадали.

Стовбур, почувши такі серйозні **дебати**, аж остовпів від **молодечої** нахабності. Його, величавого і витривалого, старого й бувалого, оминули увагою. І хто? Оте тонке Гілля і молоді Яблука? Він такого не міг допустити.

- Якби не я, - мовив хриплим поважним басом, - вас би і на світі не було. Ні гілок, ні листя, ні цвіту, ні плоду. Так що висіть собі нищечком і не деріть носів. А то вас зріжуть, зірвуть, і не стане нікого, а я стоятиму, як стояв. На мені наросте нове гілля, а на ньому з'являться нові листки, нові плоди.

Запала мовчанка.

Через трохи прилетів Вітер і почав гойдати садові дерева. Попадали додолу червонощокі Яблука, облетіло жовте яблуневе Листя. Гілля стало чорним, непривабливим. А коли настала зима, то воно видавалося мертвим.

Завітав до Яблуньки Господар. Вирішив її зігріти. Обв'язав соломною стовбур, і не видно його стало. Тепер дерево було схоже на високого снопа. Принишкли всі, лише Вітер гойдав чорне Гілля, від чого розливалася його тужлива пісня.

Зима цього року виявилася сувора та снігова. Позамітала все довкола, навіть Яблуньки не було видно. Одна біла кучугура снігу височіла. І тільки Коріння глибоко в землі мовчало. А що йому казати? Обов'язок коріння - завжди залишатися корінням, а отже, бути найголовнішим.

Дебати - обговорення якого-небудь питання, обмін думками.

Молодеча нахабність - говорять про молодь, яка діє зухвало, безцеремонно, порушуючи моральні норми і незважаючи на ставлення до цього інших.

1. Про кого сказано в казці:

«Молоді, шепеляві, червонощокі»;

«Найцінніші, бо перші навесні з'явилися, а влітку прикривали від спеки та хробаків»;

«Загойдалося так сильно, що Яблука мало не попадали...»;

«Його, величавого і витривалого, старого й бувалого, оминули увагою»;

«Глибоко в землі мовчало. Його обов'язок – бути найголовнішим.»

2. Яка суперечка виникла між цими героями казки? Що кожен з них намагався довести?

3. Відшукай у тексті фразеологізми. Поясни їх значення.

4. Якими ще художніми засобами користувалась письменниця? Випиши найцікавіші, ті, що найбільше сподобались. Яку роль відіграли вони у казці?

5. Чий вчинок вразив тебе найбільше? Чому?

6. Чому саме дерево – є символом родоvodu?

Пшенична Любов Антонівна

(1955)

«Я прилетіла в цей колючий світ, немов голубка на терновий кущик...»

Поетеса, письменниця, автор книг для дітей і дорослих. Лауреат Рівненської обласної молодіжної премії імені М. Максися, обласної літературно-мистецької премії імені Валер'яна Поліщука, просвітянської імені Грицька Чубая, перший номінант громадських рейтингів “Кришталевий жолудь” та “Золотий колос”, премії-стипендії в галузі культури США (штат Нью-Джерсі). Член Національної спілки письменників України народилась 29 червня 1955 року в селі Закриниччя Баранівського району Житомирської області. Тепер проживає в селі Мирогоша Дубенського району.

Закінчила дошкільне відділення Рівненського педагогічного інституту. Працювала у Каноницькій середній школі Володимирецького району, де створила ляльковий театр. З 1980 року вихователь дитячого садка села

Мирогоща, викладала історію світової культури й образотворче мистецтво у Дубенському педагогічному коледжі. Відмінник народної освіти.

Її літературна стежина почалась ще у п'ятому класі, коли вчителька української мови запропонувала записатись до літературного гуртка. Перший вірш Любові Пшеничної був присвячений Т.Г.Шевченку. Матуся, яка мала всього чотири класи освіти, знала напам'ять усього Кобзаря і своїм дітям у вільні хвилини читала улюблені рядки цієї дивовижної книги. Згодом дівчинка зважилась надіслати свій вірш „Літній ранок" до республіканської дитячої газети „Зірка" і на її привеликий подив, ця поезія виявилася віршем року.

Твори Любові Антонівни уведені до шкільної програми для учнів початкових класів, як автора казок, ігор, смішинок, загадок, скоромовок, порад. Збірка „Зайчикова читанка" стала переможницею обласного конкурсу 2011 року „Краща книга Рівненщини" в номінації „Краща книга для дітей”

Любов Пшенична є автором більше двох тисяч друкованих творів. Публікувалася в багатьох альманахах і збірниках, була редактором просвітянського журналу „Незабудка”. Пише пісні, малює (відбулося кілька персональних виставок). Проілюструвала десятки книг різних авторів і кілька власних. Редагує книги місцевих літераторів. Упорядковує альманахи „Зорі народжуються на землі” та „Над Іквою-рікою”. Друкувалася в перекладах російською, білоруською, тувинською мовами. Нині Любов Пшенична працює в Дубенському міському центрі соціальних служб для сімей, дітей та молоді, проводить велику громадську роботу, автор проекту «Берегиня» на Дубенському телебаченні, керівник літературно-драматичного гуртка в НВК «Школа-гімназія».

„Чорногузики”(1988), „Весела абетка”(1992), „Дитейка”(1992), „Боря з Мухоморії та його друзі”(1991), „Картопляна історія”(1992), „Писанка”(2004), „Сонна лічилка”(1992), „Калиновий дід”(2005), „Зайчикова читанка”(2010), „Бегемотове болото”(2007), „Гойдалка для жука”(2012).

Іменини

Ситуація

У Лисички - іменини.

Гості п'ють узвар з малини.

Прилетіли два Джмелі,

Посідали на столі:

Дуж-же вчасно ми якраз!

Пригостіть швиденько й нас!

- Де ж ви вчились дотепер?

- В школі правильних манер!

- Не довчились, видно, трішки,

Бо на стіл поклали й ніжки!

Чому запізнився?

Лякалка для вчителів

- Ви чули?

В ярузі,

Напевно, що завтра

Проклюнеться врешті

Яйце Динозавра.

А я запізнився –

Сидів у куточку,

Хотів замінити

Маленькому квочку.

У баби - нероби

Страшилка для дітей

У Баби-Нероби, у Баби-Нероби

Лежать у торбині заразні хвороби:

Причепи, сліпиці, пухкі лежебоки,

Крутьки, заважали, зривали уроків.

А два Шкодори од Баби-Нероби

Розносять під вечір свіженькі хвороби.

Коли ви сідали гуртом до вечері,

До вас випадково не стукали в двері?

Дивна ворона

Випадкова розмова

- Купіть мені дзеркало, -

Просить Ворона, -

Я, може, й не сіра,

Я, може, чер-р-рвона.

А, може, зелена,

Як листя на клені.

Хіба не бувають

Вор-рони зелені?

- Навіщо ж люстерко? –

Дивується Слон. –

Могла б подивитись

На інших Ворон.

Ведмедик

Гра

Йшов Михайлик по дубині,

Мав грибочки у корзині.

Сів спочити, задрімав.

В лапах кошика тримав...

Ой, Ведмедику, не спи,

Бо розсипались гриби!

Зима

Аплікація

Білим пухом завірюха

Заметелила траву.

Зайченята коло хати

Ліплять бабу снігову.

Для очей - вуглинки мокрі,

Дві галузки - замість брів...

А куди ж поділась морква?

Ненароком Зайчик з'їв!

КОЖУХ

Небилиця

- Перекупка-Муха, чорнявка лиха

Купила на зиму собі кожуха.

- А як же покупку важку донесла?

- А так: підвезти попросила Вола.

Ще й Муха-чорнуха покликала Мух:

«Тримайте, аби не звалився кожух!».

Не знаю, вже як там насправді було,

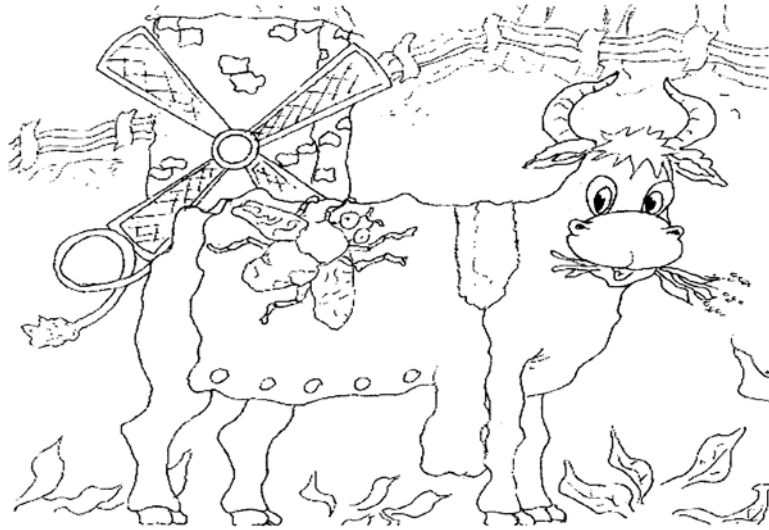
Та Волик під вечір прийшов у село.

А люди на ньому не бачили Мух,

Казали : «На Волику їде кожух!...».

- Та що ви, їй-право, повірили Мусі!

Це просто мій Волик ходив у кожусі.

1. Які правила етикету за столом були порушені Джмеликами? Спробуй виправити ситуацію. Розіграй сценку.
2. Чи доводилось тобі запізнюватись на урок? Як по-іншому можна вийти з даної ситуації?
3. Чи знаєш ти дітей, які страждають такими хворобами, про які розповідається у вірші «У баби – нероби»? Як вони лікуються?
4. Чи справді Ворона не знає яка вона? Тоді, для чого їй дзеркало? Прочитай вірш в особах. Намалюй ілюстрацію до вірша.
5. Чи можна було спати Ведмедику, тримаючи в лапах корзину? Пограйся з друзями в гру, в якій Ведмедик збирає гриби.
6. Чи варто було зайчику брати моркву для носа? З чого ще можна зробити ніс для снігової баби? Намалюй словесні картини зими, снігової баби. Прочитай літературні описи.
7. Як у вірші названа Муха? Чому? Чи потрібен кожух для мухи на зиму? Чому цей вірш називають небиллицею?

Калиновий дід

Біля забутої сільської дороги під розлогим корчем жив собі калиновий дід - чоловічок завбільшки з велику ляльку. Зморщене личко обрамлювала кучерява чуприна, отож, коли просував голову поміж квітчастих гілок, люди гадали, що то ще одне суцвіття.

Дідок був дуже обережним, тому ніхто його не бачив і не знав. Навіть бабуся Ганя, якій він пас козу. Старенька й не здогадувалася, що дід Калинник уже тричі рятував рогату вередулю від закрученої мотузки. Коза гонилася, де хотіла, а дідок погладжував бороду, ніби здійснив подвиг. Але ж бабуся Ганя теж не знала, що коза жалібно мекає, коли їй набридає стояти прив'язаній, - кличе діда Калинника. Хіба він може не допомогти бідній тварині?

Довгими зимовими вечорами у печерці під корчем калини горіло світло - то сонний світлячок грівся в порожньому слоїкові. У діда було чимало посудин з варенням - вони стояли на земляних поличках і радували старенького.

Найчастіше після вечері дідусь примощувався біля грубки в кріселку і дрімив або роздивлявся малюнки в книжці.

О, з тією книжкою трапилася ціла історія! Хлопчаки, йдучи зі школи, якось кинули портфелі попід кущ, аж підручники порозсипалися. Дідусь висунувся, щоб довідатися, що то за гармидер. Побачив книги, сів роздивлятися. Найдужче йому сподобався збірничок з казками. Калинник перетягнув книгу в затінок і сів читати. А хлопчаки тим часом зібралися й пішли.

« Напевно, вони подарували мені книгу. Які гарні й чемні хлопці!" - подумав дідусь. І з того часу не розлучався зі своєю знахідкою.

Але одного разу він прокинувся від гуркоту. Всі його слоїки позлітали з полиць. „Мабуть, землетрус!" - майнула думка.

Прочинив двері й **завмер від жаху**: просто на нього сунуло залізне чудовисько із роззявленою пащекою. Добре, що встиг відскочити геть, залізний ненажера хапнув землю разом з калиною і посунув десь убік. Дідусь кинувся від нього якнайдалі в поле. Де вже йому знати було, що металевий загреба - то бульдозер, який прочищає місце під новий будинок...

Мандрувати полем - зовсім не просто. Кукурудза Калинникові здалася джунглями, через які він пробирався не один день. Аж коли побачив якийсь просвіток поміж тих дерев, зітхнув полегшено: ну, нарешті!

Сонце так сміялося, що Калинник аж образився: чи не з нього, бува? А потім заспокоївся. Ні, воно до всіх так. Мабуть, такий характер.

Раніше такого простору дідові бачити не доводилося. Поле, здавалося, не має кінця. Цвіте конюшина, але й вона височенна - вища за дідуся. Отож, пробиратися поміж неї і щоразу висмикувати бороду, яка чомусь щоразу зачіплюється, не хотілося.

Повернувшись до кукурудзяного лану, Калинник, посопуючи, виліз на крайнє дерево.

Звичайно, нічого втішного для себе не побачив, але неподалік запримітив якусь смужку, що могла бути стежкою, і, зітхнувши, почухав бороду, зігнув голову і став пробиратися до заповітної мети.

І раптом... Ноги заніміли, **руки пройняла тремтячка**, а нижня губа почала сіпатися.

Просто перед ним сидів Звір. Ні, не просто Звір - Звірище. Перше, що запримітив Калинник, - гострі зуби. Потім - очі, які чомусь дивилися дуже косо. Тоді - вуха. Послухайте, навіщо ж такі довжелезні вуха?

Звір цей здався дідусеві знайомим. Ага! То ж у книжці він бачив подібного, але цей - ну просто велетень. Хіба це Заєць? Заячий Бегемот!

- Добрий день, - все ж спромігся дідусь на чемність.

Вухань перестав жувати, скосив очі на нього. А тоді як відштовхнеться задніми лапами, як стрибне дідусеві через голову, як зашелестить!

Калинник скрушно зітхнув. Ну, це ж треба! Одну живу душу зустрів, та й ту переполохану!

І похмуро продовжив свою подорож до смуги, яка дійсно виявилася стежкою, причому веселою і співучою, тому подальша мандрівка стала набагато приємнішою. Співав жайворонок, цвіли ромашки, волошки, сокирки, літали барвисті метелики, а дідусь ішов назустріч новим пригодам...

Невдовзі шлях йому перетяв струмок, що спокійно жебонів попід лісом. Для стомленого дорогою дідуся він видався неабиякою рікою. Перейти убрід - неможливо, обійти - теж. Сів Калинник та й задумався. А що зробиш? Плата голими руками не побудуєш. Вирішив пройти трохи - може, є десь брід чи місток?

Через кілька десятків метрів наткнувся на старого трухлявого пенька. Якщо зіштовхнути його у воду, вийде чудовий корабель!

Кілька годин щасливо плів поміж кущами латаття та осоки. Булькаті зелені створіння висувалися з води і голосно квакали. Дідові здалося, що то вони сміються з нього. Як ухопить гілляку, як замахнеться!

Зелені белькотухи повтікали негайно, але мандрівник утратив пильність, керуючи кораблем, тому й зачепився за коріння дерева. Хочеш не хочеш, але довелося перебиратися на сунічний берег, де Калинник пробув цілий день. Врешті, вирішив змайструвати собі хатинку з гілок і пожити тут якийсь час. Шкодував тільки, що слоїків немає, аби заготувати ягід на зиму.

Але невдовзі і на сунічній галявині йому стало сумно. Особливо надокучали галасливі сороки. Вони вмикалися зранку, наче репродуктори, і виключалися тільки увечері. А дідові так хотілося тиші і спокою!

Ніде не було так добре, як під калиновим кущем. Хотілося знайти хоча б щось подібне...

Цілісіньке літо мандрував калиновий дід. Побував і на луках, і в лісі, але так і не знайшов собі притулку. Кращої домівки, як була, підшукати не зміг.

Тим часом ночі ставали все холоднішими, а дощі - надокучливішими. Отож і вирішив дід Калинник повернутися до свого рідного закутка. Може, залізне чудовисько вже вгамувалося, а дивовижну дідусеву печерку можна буде відремонтувати?

Не так то просто було йому переходити через струмочки, переступати густючі трави, намочені холодними ранковими росами, перелазити через височенні корчі, обминати яри і канали. Проте, нарешті, добувся до того місця, де росла колись його калина. Тітчина коза Кузя паслася неподалік - вона замекала з радості, почувши знайоме сопіння рятувальника. Але ні деревцяти, ні печерки не було. На тому місці стояв майже закінчений двоповерховий цегляний будинок.

"Невже це мені? - здивувався дід. - Могли ж хоч попередити, я був би слоїки свої повиносив і книжку б забрав. Та й калину хіба обов'язково було корчувати? З чого тепер варення варити?"

Почухав потилицю і переступив поріг нового дому.

"А чого ж? Тут можна й жити", - вирішив старенький. Заліз під пахучі дошки, складені будкою в одній з кімнат, простелив шматок поролону і вперше заснув спокійно і міцно.

Вранці, як тільки наблизилися якісь голоси, дідусь прокинувся і потихеньку визирнув зі своєї схованки. У кімнату зайшли дві жінки. Одна (зразу видно) - досвідчена і старша. А чорнявка - ще зовсім юна.

"Що тут робити таким дітям? - обурився калиновий дід. - Це несерйозно. Будинки треба доручати будувати сторічним чи двоохотрічним умільцям. Я п'ятдесят літ учився варити варення!!".

Старша жінка взяла в кутку якусь річ і зразу ж вийшла:

- Ти і сама тут справишся, еге ж?..

Молодша, як не дивно, не заплакала. Спокійно відчинила посудину з фарбою, вилила у зашнурований бачок, натиснула чорну кнопку і провела біля стіни спеціальною щіточкою з трубкою. Стіна зафарбувалася в голубий колір.

- О, всемогутня феє! - вигукнув захоплено дід. Дівчина озирнулася, але нікого не побачила.

- Таню, ходи-но сюди! - покликав хтось з надвору. Натиснула кнопку і вийшла.

"Ця дівчина вирішила допомогти мені. Але я тепер можу й сам зайнятися ремонтом", - вирішив Калинник. Він перелляв банку з фарбою в бачок, як це робила дівчина, а тоді лише роздивився, що вона не голуба, а зелена.

"Нічого, - заспокоїв сам себе. - Яку захочу, така й буде. Адже будинок будують мені", - і включив малярський інструмент.

Фарба бризнула з-під щітки спочатку на одяг, тоді - на підлогу, аж тоді - на стіну. На голубому тепер утворилися зелені острови, а далі вся кімната різко позеленіла.

Старенький так захопився, що ледве встиг вимкнути апарата, коли прочинилися двері.

"Тара-бара-фук!" - шепнув заклиналку, яку навчив його ще прадід. І став невидимим. Тому спокійно пішов у куток за дошками.

Таня зблідла. Повз неї щось прошльопало, залишаючи на підлозі маленькі, майже лялькові, сліди.

Чап-чап, чап-чап...

А на стіні красувалися небачені художества.

"Що робити?" - розпачливо подумала. Обережно пройшла в куток розмальованої кімнати і зазирнула за дошки. Нікого!

"Чи не домовик? - здивувалася дівчина. - Ей ти, вилазь!".

Ніхто не відгукнувся, хоча під дошками щось грюкнуло.

- Ти невидимко? - запитала Таня.

- Угу, - погодився хтось, хоча нікого не було. Звичайно ж, це був дід Калинник.

- З ким ти там розмовляєш? - поцікавився виконроб Олег Іванович, що саме підійшов. - З ляльками граєшся? - виразно глянув на сліди на підлозі.

Запах фарби залоскотав дідові у носі, і він чхнув.

- На здоров'я! - сказав Олег Іванович.

- Дякую. Це я, мабуть, застудився. Літа, знаєте... А тут вікно відчинене.

- А чого ж ви ... тут? - поцікавився виконроб.

- А де ж мені бути? Перепрошую, калину мою ви поламали, а дім - зруйнували. То де ж мені бути?

- Ах, як прикро! Ось коли закінчимо будинок, обов'язково влаштуємо вам кімнатку на даху, я обіцяю.

- Дякую, - буркнув дід.

- Але не заважайте більше.

- Я хотів допомогти, - засоромився дідусь. Олег Іванович пішов, але за дверима шепнув Тані:

- Не кажи нікому. Все одно не повірять.

- Умгу, - кивнула дівчина і взялась до фарбовувати настил... Столяр Петро Петрович закінчував укладати підлогу. Під обід зазирнув Олег Іванович.

- Слухай... У тебе все гаразд?
- Все. Скоро й закінчу. А що?
- Та нічого, - і зник так само несподівано.

Прихід сусіда і давнього товариша насторожив майстра. Але до обіду залишалось небагато часу, отож поспішив приладнати наступну дошку. Не встиг припасувати з одного боку, як із другого вона вже виявилась прибитою. Окуляри в Петра Петровича **полізли на лоба**.

Приладнав другу дошку. Не встиг цюкнути кілька разів, як запасний молоток піднявся і швидко затанцював з другого боку.

Лоб старого майстра змокрів.

Якась невидима сила допомагає йому!

А підлога ширшає і ширшає. Залишилося припасувати дві дошки.

І раптом...

- Ой-ой-ой! - зарепетував хтось не своїм голосом. — С-с-а-а-а!.. Перед очима Петра Петровича з'явився невеликий дідок з молотком у руці. Він крутився довкола себе і стогнав від болю:

- М-м-м, мій палець...

Еге, спробували б ви забивати цвяхи, коли б у вас руки були невидимими. А калиновий дід бабахнув себе якраз по пальцеві.

Петро Петрович схопився за серце. Щоб не турбувати більше старого, незнайомиць поспішив зникнути за дверима.

- Петре Петровичу, що сталося? - зазирнув сантехнік Гоша.

Признатися в усьому старенький не хотів, щоб не подумали казна-що. А може, і справді все привиділося від перевтоми? - старий усе-таки.

- Ат, пальця прибив, - неохоче "признався" він.

- Бо спішите дуже. Робота - не вовк... - спробував поділитися досвідом ледачкуватий Гоша. - Ось я , наприклад...

- Знаю я твоє наприклад! - розсердився Петро Петрович. - Байдики б'еш цілий день, а потім твою роботу інші доробляють. Ану йди!

- Еге-ге, - поточився Гоша. - Я по-доброму до вас, пошкодувати прийшов, а ви...

- Теж мені ... шкодувальничок, - спересердя махнув рукою старий і приладнав останні дві дошки. Але другий молоток лежав тепер непорушно.

Знали б ви, як нудно сидіти без діла, коли всі зайняті! Дід Калинник заважати більше нікому не хотів. І був би дотримав обіцянку, якби не клятий розчин, який подавав у вікно штукатурам довгорукий кран.

До чану підійшов Олег Іванович і сказав:

- Щось він рідкуватий...

Двоє майстрів, що вже докінчували штукатурити стіни в останній кімнаті, і собі зголосилися:

- Справді рідкуватий...

Дідові Калинникові страх як закортіло й собі подивитися. Отож він зіп'явся на край посудини. А в цей час один із штукатурів приніс відро з цементом і ненароком штовхнув невидимка. Дідусь хотів утриматися за край, але йому дуже заболів прибитий палець. З розгону шубовснув у густу неприємну калапецу.

- Рятуйте, ой рятуйте!!! - заволав він. Штукатури оніміли, жінки здійняли лемент.

Цементова каша обліпила. Калинникові всеньке тіло. Тепер він стояв посеред чану, як свіжий пам'ятник. Верещав, обмахувався, згрібав із себе сіру сметану.

На той крик нагодився виконроб:

- Ех, ви! Крику багато, а розуму мало, - витягнув потопельника за комір піджака.
- Ану давайте миску й води трохи. Може, теплої роздобудете...

Поки шукали воду, виконроб сів на єдиного стільця і придивлявся до того, що ворушилося на підлозі. Воно стояло з розчепіреними пальцями, а з них скапував цементовий розчин.

Обережно поставив у миску і став поливати водою. Спочатку зблиснули очі, окреслилася борідка, далі почав набирати кольору мокрий-мокрісінький одяг: сорочка, широкі штани. Але вже в наступну хвилину, коли Олег Іванович накинув свою куртку на плечі маленького чоловічка, з-під неї зашепотіло:

- Тара-бара-фук!..

Дідусь раптом зник. А куртка повільно посунулася в куток. Обидва штукатури вибігли з кімнати, не кажучи вже про жінок.

- Ну от, невидимку, бачите, що натворили?

- Я не хотів.

- Як вас величати?

- Калинником. Але це все ви. Наказали калину мою викорчувати - не можна було обминути? Будинка мого зруйнували. Варення моє все пропало...

- А ви любите варення?

- З калини. Дуже.

- Я б запросив до себе, але не знаю, чи не заважкою буде для вас ця подорож.

- Я подумаю, - пообіцяв дідусь.

- Взагалі-то я живу на околиці, сад у мене величенький. І тихо, гарно, не те, що тут... Я зайду увечері.

- Умгу...

Олег Іванович, треба сказати, сподобався дідкові одразу. І розмовляє без іронії, як з рівним. Замолодий трохи, але мудрий. Хоч і калину викорчував. То нічого, треба буде посадити іншу, вона росте швидко. А в гості можна піти. Невидимком. Далі видно буде, що і до чого...

Коли виконроб прийшов увечері по свою куртку, дідуся в кімнаті не застав, а тому розчарований помандрував додому. Але коли б уважніше прислухався, почув би, як поруч щось **частенько чалапає**, бо дідусеві доводилося робити по декілька кроків на один Олега Івановича, який до того ж поспішав. Отак і довелося бігти всю дорогу.

"Хух!" - віддихався Калинник аж у коридорі, куди вскочив, як тільки прочинилися двері.

Такої краси і таких речей він ще не бачив. Книги, посуд, килими, навіть велосипед. Але найдужче йому сподобалося на кухні, де стояло вишневе варення, яке дуже схотілося скуштувати.

На столі лежали дивні письмена:

"Поїж. Піди до лікаря. Обов'язково!".

Значить, спочатку поїсти. Відгорнув серветку, змолотив усе. Підсунув до себе слоїка з вишневим варенням і теж з'їв геть усе. Але де шукати лікаря?

Дочекався, поки Олег Іванович знову вчинить двері, вийшов на подвір'я, запитав маленьку дівчинку, як пройти до лікаря.

- Це тлеба в лікальню, - підказала серйозно малючка і показала: -Он туди! Мене мама водила, як я хволіла...

Калинник довго йшов, поки на будинку побачив вивіску "Лікарня". До якого лікаря - він і сам ще не знав, отож зайшов у перший кабінет.

- Що вас турбує? - поцікавився лікар.

- У мене зруйнували будинок, не маю де жити...

- Зрозуміло. Розладнана нервова система. Випишемо мікстуру, поп'єте... Скільки вам років?

- Триста.

- Скільки? - здивувався лікар. - Та у вас ще й висока температура, ви марите. Негайно зробити ін'єкцію, - звернувся він до медсестри.

А до дідуся:

- Лягайте на кушетку.

- Як лягати?

- Ви що, ніколи в лікарні не були?

- Не був.

- Ось так лягайте, - показав лікар.

Дідусь запримітив у руках медсестри великий шприц із гострою голкою.

"Тара-бара-фук!" - шепнув він і став невидимим. А тоді спокійно почимчикував за двері.

Поки вирішував на подвір'ї, куди йому податися, з-під воріт виліз рудий пес із облізлим вухом і загарчав на дідка. Понюхав повітря, а тоді посунув просто на невидимка! Дідусь - утікати! Де й сила та проворність узялися. Бо що доведеш собаці, коли він і невидимого тебе чує?

Задихавшись, ледве ускочив у якийсь давно не вирубуваний і не доглянутий сад. Кропива хльоскала по очах, сухе паліччя перечіплювало за ноги.

І раптом... Дідок угледів розкішний кущ калини. Такої в світі ще не бачив. Пірнув у неї, наче у своє зелене щастя... Гілки розпустилися, листя розкрилося і сховало дідуся.

Кажуть, більше калинового діда ніхто і ніде не бачив.

1. Хто є головним персонажем казки? Чому його так називають?
2. Яким ти уявив калинового діда. Прочитай літературний портрет.
3. Чи сумував Калинник довгими зимовими вечорами? Доведи рядками тексту.
4. Поясни значення виділених слів.
5. Де провів літо Калинник і куди вирішив повернутися? Прочитай.
6. Намалюй діда та його нову хатинку.

Галузка – гілка.

Слоїк - висока посудина із скла, глини; скляна або глиняна банка.

Гармидер – метушня ,безладдя.

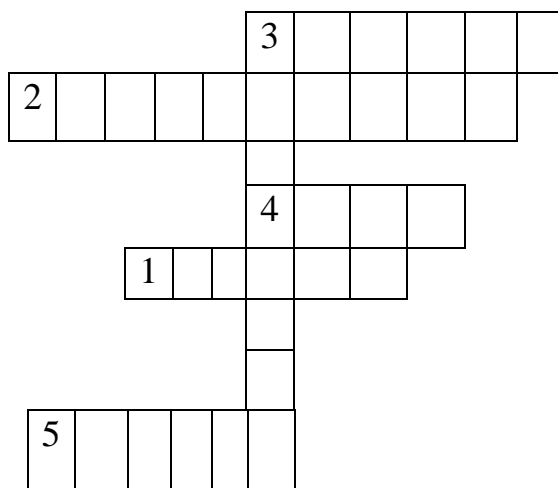
1. Пригадай коли і де народилась Любов Пшенична?
2. Твори яких жанрів ти прочитав?
3. Які різновиди віршів ти прочитав? Пригадай, як вони називаються?

4. Розгадай кросворд. Використавши підказки, впиши в клітинки назви персонажів віршів Л. Пшеничної.

1.- Де ж ви вчились дотепер?
- В школі правильних манер!
- Не довчились, видно, трішки,
Бо на стіл поклали й ніжки.

2. Лежать у торбині заразні хвороби:
Причепи, сліпиці, пухкі лежебоки,
Крутьки, заважали, зривали уроків.

3. Я, може, й не сіра,
Я, може, чер-р-рвона.
А, може, зелена,
Як листя на клені.

4.Купила на зиму собі кожуха.
- А як же покупку важку донесла?
- А так: підвезти попросила Вола.

5. Для очей - вуглинки мокрі,
Дві галузки - замість брів...
А куди ж поділась морква?
Ненароком...

5.Прочитай слово, що утворилося. Персонажем якого вірша є ведмедик?

**Рачинець Сергій Порфирович
(1948)**

Сергій Порфирович Рачинець народився 1 січня 1948 року в с. Іванне Дубенського району на

Рівненщині в селянській родині. У п'ятилітньому віці прийшлося пережити гіркоту втрати мами і біль сирітства. Виршувати почав рано, з четвертого класу. Допомогло, мабуть, те, що ще за два роки до школи навчився читати від малограмотного батька Порфирія Івановича. Із самого дитинства читав багато і пізнавав ази письменства.

Закінчив СПТУ, працював трактористом. Любов до літератури покликала його до Київського держуніверситету ім. Т. Шевченка. Журналістом працює в Дубенській райгазеті, потім п'ятнадцять років редактором Дубенського радіо, згодом науковим співробітником краєзнавчого музею.

1986 року Сергію Порфировичу довелося залишити улюблену роботу за станом здоров'я – його очі перестали бачити. Тоді життя змусило подивитися на світ іншими очима – очима безсмертної душі. « Я щаслива людина, Господь покликав мене на дивовижне служіння – нести для людей вістку про Ісуса Христа і прославляти Його. У силу своїх можливостей я роблю це. Що може бути більш дорогоцінним, як у такий безпросвітній час дарувати людям надію? Це не мистецтво для мистецтва. Це мистецтво для найголовнішого на землі – проповіді Євангелія.» Так, за допомогою Слова Божого, науки Ісуса Христа з-під пера письменника вийшли сотні віршів та прозових творів, видано десятки книг. Твори Сергія Рачинця внесено до шкільних підручників.

Нині Сергій Порфирович живе і продовжує творити у м.Дубно на Рівненщині.

Твори для дітей

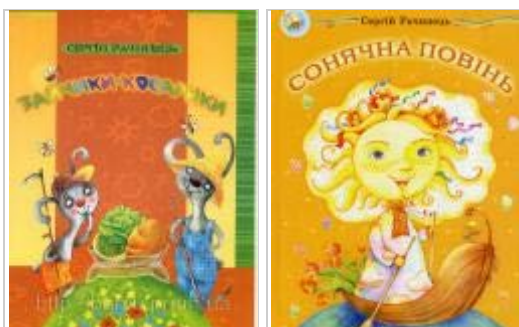
«Запах вітру», «Світлиця голосу», «Зайчики-косарики» (вірші, 2011р.),

« Сонячна повінь» (вірші, 2009р.) , «Дивна криниця»

(вірші,1995р.), «Бог мене любить» (вірші,1992р.), «В мами на

долонях» (дитяча поезія, 2013р.) «Слідами маленьких історій» (оповідання,

2015р.), «Мандрівка в невідоме» (оповідання, 2014р.)

ПЛАЧЕ ЮРА

Плаче Юра-замазура,
Кулачком тре оченята,
Бо сміються з нього кури,
Качка-мама й каченята.
Ще й лошатко прудконоге,

Що брикало всім на втіху,
Зупинилось біля нього,
- І-га-га! – зайшлося від сміху.
Згодом Юра здогадався –
Вмився сам і засміявся.

1. Чому плакав Юра? Чи знайшов він вихід із цієї ситуації?
2. Яким ти уявляєш хлопчика? Намалюй словесний портрет.
3. Прочитай вірш виразно, передаючи настрій літературного героя.
4. Знайди у вірші слова, що римуються.

ТІНЬ

Звідкіля воно і де
Причепилося до мене?
Я іду – воно іде –
Мовчазне і незбагненне.
Я стою – воно стоїть.
Що за диво? От морока?
Нерозлучне ні на мить,
Не відступить ані кроку.
Я втекти, було, хотів,
А воно – вслід за ногами...
- Це твоя, Іванку, тінь, -
Пояснила сину мама.

1. Від кого втікав Іванко? Що з ним трапилось?
2. Поміркуй, скільки років могло б бути хлопчику.
3. Від чийого імені веде оповідь автор?
4. Виразно прочитай питальні речення, передаючи здивування головного героя?
5. Підготуйся й розіграй сценку, як дивувався хлопчик.

ГАННУСИНЕ СПОДІВАННЯ

Бачила Ганнуся:
В небі голубому
Повертались гуси
З вирію додому.
Посміхалась мило,
Придивлялась довго,
Чи нема на крилах
Хлопчика малого?
Бо не раз матуся
Дівчинці казала,

Що весною гуси
Принесуть Назара.

1. Прочитай, кого виглядала Ганнуся в небі голубому? Як вона це робила?
2. Кого приносять на крилах гуси? Які ти ще знаєш оповідки про народження дитини?
3. Доведи, що твір «Ганнусине сподівання» є віршем.

КІТ-КОТОК

Кіт-коток, кіт-коток
Бачить – в небі колобок.
Він підскочив, як умів,
Та дістати не зумів.
Ще підстрибнув – та дарма,
Колобка таки нема.
А чому? Не знав коток:
Місяць там, не колобок.

1. Що хотів дістати котик у небі? Чого він не знав?
2. Відшукай у вірші слова, якими описано дії кота. Яким ти його уявляєш?
3. Знайди у вірші слова, що римуються, і парами запиши їх у зошит. Спробуй і ти стати поетом, використавши ці римовані

рядки.

ХОДИТЬ КОТИК

Ходить котик по задвірках.
Бачить – мишка біля нірки.
Тихо-тихо він скрадався,
На всі боки озирався.
Прислухався, довго нюхав,
То за вушком себе чухав.
Потім вигнувся дугою –
І стрибок зробив стрілою!
Але вийшло щось не дуже...
Мишка – в нірку, кіт – в калюжу.

1. У яку комічну ситуацію потрапив котик?
2. Прочитай виразно вірш, покажи жестами, які дії виконував котик.
3. Порівняй літературного героя цього вірша з попереднім. Чи схожі вони між собою?

4. Як називаються твори, у яких про серйозне говориться з добродушною усмішкою, а вади й кумедні риси в характерах і поведінці героїв доброзичливо висміюються?

СОРОКА

Он сорока-білобока
Скрізь і всюди водить оком.
Придивляється уважно:
Чим би ще себе розважить?
Може, знов маленька Юля
Гарну стрічечку забула?
Чи люстерко, чи пальчата?..
Все згодиться сорочатам!
Тож скажу усій малечі:
- Бережімо власні речі,
Бо сорока білобока
Не пропустить мимо ока

1. Що видивляється сорока? За ким вона спостерігає?
2. Прочитай, якими словами автор звертається до читача?
3. Поясни, як ти розуміш словосполучення: «Не пропустить мимо ока».
4. Перевір, чи правильно ти розумієш значення фразеологізмів.

З'єднай частини із лівої та правої колонок.

Замилювати очі –	побачити все навкруги.
Куди не кинь оком –	обдурювати кого-небудь, хитрувати.
Прямувати куди очі бачать –	усюди, скрізь, кругом.
Нишпорити очима –	іти не вибираючи шляху, будь-куди.
Не пропустити оком –	пильно оглядати когось, або що-небудь.

ОЙ, ВЕСНА ІДЕ...

Ой, весна іде, дощик крапає,
Молоденький день нічку сватає.
В них народиться красне літечко,
Прибійжить воно на подвір'ячко,
Заглядатиме в вікна мальвами,
Ворожитиме диво-барвами,
Частуватиме всіх малиною
І змахне крильми журавлиними...
Ну а поки дощик крапає.
Молоденький день нічку сватає.

1. Коли відбуваються події, описані автором? Чим займається весняний день?

2. Поясни, чому автор використовує таку форму слів: *дощик, літечко, подвір'ячко, молоденький*?

3. Назви слова, за допомогою яких поет олюдило день, ніч, літечко. Це прийом **уособлення**.

4. Придумай мелодію відповідно до настрою вірша.

ЛІТО

Уже ладує літо у дворі –
Під вікнами рясніють стиглі вишні.
І сонце, мов кульбаба, угорі
Квітує нині життєдайно-пишно.
Зелені луки стелять килими,
А дітлахи біжать по них щосили.
Махає лебідь білими крильми,
Сіда на воду плавно і красиво.
Сміється липа, пахне, як меду.
Стає на серці солодко і щасно.
Щебечуть птахи на усі лади,
І довго-довго в небі день не гасне.

1. Розкажи, яка картина природи виникла у твоїй уяві під час читання вірша? Який настрій вона викликала?

2. Що сказано у вірші про літній день?

3. Доведи, що сонце зображено як живу істоту. Який художній засіб використав для цього автор?

4. Зверни увагу, як автор побачив по-своєму картину літньої природи.

ОСІНЬ

Ось і літо пройшло,
Відспівало колоссям...
Ще заглядіти важко,
Як з'являється осінь.
Неприкметна іще –
Ані фарб. Ані звуків,
Тільки жовтим листочком
Визирає з-під хустки.
Десь туманом пливе,
Понад річкою блудить...
Чути присмаком диму
Печеної бульби...
Почарує вогнем
На кущі горобини,

На відлеті крилом
Помагає буслиним.
Ну, а потім вже, потім
Дощем хай проллється...
Чом же, осене, ти
Так припала до серця?

1. Який настрій викликав у автора цей вірш? Поясни свою думку.
2. Де поділося літо? Прочитай, як про це пише поет.
3. Як з'являється осінь? Чи легко її побачити? Прочитай. Зверни увагу на дії, які вона виконує.
4. Склади розповідь від імені Осені «Як я приходжу на землю». Використай образні вислови з вірша.

ЗИМА

- А чому, - пита Марічка. -
Сніг закутав долину,
Одягнув мороз на річку
Вже сорочку льодяну?
А чому пташиний гамір
У саду затих, нема?
- Не дивуйся, - мовить мама, -
То прийшла до нас зима.
Все у Господа по плану
І на небі, й на землі.
Зачекай, весна настане –
Закурличуть журавлі.
Принесе для тебе казку
Сонця повінь золота, –
В ній збагнеш Любов і Ласку,
Й Мудрість вічного Христа.

1. Між ким відбувається діалог у вірші?
2. Що цікавило Марічку? Прочитай словами тексту.
3. Що відповіла мама дівчинці?
4. Попроцуй в парі. Прочитай вірш в особах.
5. Яку мудру відповідь отримала дівчинка від мами? Поясни, як ти її розумієш.

МАМА

Лиш відкрию очки сонні –
Мама скаже: «Здрастуй, доню!»
Де така ще мама є?

Мама – сонечко моє.
А коли болить голівка, –
Мама в мене перший лікар.
Де така ще мама є?
Мама – сонечко моє.
Часто з мамою гуляєм,
В ліс ідем, гриби збираєм.
Де така ще мама є?
Мама – сонечко моє.
Мама ходить на роботу,
Дім будує, що навпроти.
Де така ще мама є?
Мама – сонечко моє.
Не шкодує мама часу,
Все розказує про Спаса.
Де така ще мама є?
Мама – сонечко моє.
Добре з мамою нам жити,
Як же мами не любити?
Де така ще мама є?
Мама – сонечко моє.

1. Від чийого імені веде розповідь автор? Як поет називає маму?
2. Прочитай, що роблять разом мама і доня.
3. Дай відповідь на питання дівчинки: «Де така ще мама є?»
4. Чи сподобався тобі вірш? Навчися його виразно читати і прочитай своїй мамі.
5. Розкажи, у чому проявляється твоя любов до батьків, а до матері, зокрема?

ТАТОВА ЛЮБОВ

Татова любов – як літній день,
Пахне потом, хлібом, споришами...
Не знайти такої вам ніде, -
Ну, хіба що на долонях мами.
Татова любов – як джерело,
Чиста, світла: п'ю - і не нап'юся.
Ще такої в світі не було, –
Ну, хіба що у очах матусі.
Татова любов – немов меди,
Солодко від неї, аж не йметься.
Спробуй, ще таку десь віднайти, –
Ну, хіба що в материнському серці.
Татова любов – мов океан,
Де – ні дна, ні берега земного...
В неї, справді, виміру нема,

Бо вона, як сонце нам, від – Бога.

1. З чим порівнює автор татову любов? Прочитай.
2. Де можна ще знайти татову любов? Обґрунтуй свою думку рядками вірша.
3. Що можна сказати про самого автора, чи любив він своїх батьків? Доведи.

4. Поясни, як ти розумієш слово «любов». Які риси властиві справжній любові?

БАБУСЯ

В мене є бабуся люба,
Я їй дякую за все:
То вона мене голубить,
То гостинця принесе,
То візьме мене у поле,
Де пшениця золота,
То з любов'ю коло столу
Книгу Біблію чита...
А як сутінки розмаже
Вечір тихий по вікні, –
Бабця казочку розкаже –
Хай присниться уві сні.
Ось така вона у мене,
Як такої не любить?!
Я тепер молюсь щоденно –
Хай Господь її хранить!

1. Що розповів автор про свою бабуся? За що він їй дякує?
2. Які віршовані рядки вказують на любов героя до бабусі?
3. Розкажи, який висновок ти зробив, прочитавши вірш.
4. Що для тебе означає любити ближнього?

РОЗМОВА З ДІДУСЕМ

Казав дідусь: - Ось підійти!
Я голос чую серця.
Нема чистішої води,
Як з рідного джерельця...
А ще, - ступив назустріч крок:
- Ти не забудь віднині –
Нема барвистіших квіток,
Як в нашій Україні.
Ти чуєш, пташка як співа? –
Спитав і посміхнувся. –
Пісень щиріших не бува,

Аніж із вуст матусі...
А ще дідусь мені повів:
- Запам'ятай, дитино!
Нема святіших, внучку, слів,
Як Бог та Батьківщина...

1. Між ким відбувається розмова у вірші? Як називається розмова двох чи кількох дійових осіб?
2. Які настанови дає дідусь дитині? Прочитай.
3. Як ти вважаєш, чи можна назвати дідуса патріотом? Доведи свою думку.
4. Прочитай останні рядки вірша. Запам'ятай їх.
5. У чому може проявитися твоя любов до Батьківщини?

РІДНА МОВА

Рідна мовонько, о ні,
Не згасай нізащо!
Ти – як матінка мені,
Від усіх найкраща.
Ти й чужому не чужа, -
Так було і буде.
Та сьогодні ще, на жаль,
В тебе є іуди.
Тільки вірю, що й вони
На коліна стануть,
До твоєї сивини
Припадуть вустами.
Мусять серцем дорости
До святої Правди:
Якщо мову зрадив ти,
Значить - матір зрадив.

Іуда – один із учнів (апостолів) Ісуса Христа, котрий зрадив свого учителя;
Іуди – зрадники.

1. До кого звертається автор у своєму вірші?
2. Яка головна думка твору?
3. Прочитай, що сказано про рідну мову.
4. У що вірить поет? Чи можна назвати його патріотом?
5. Що можеш зробити ти особисто, щоб рідна мова « не згасала»?

Я – МАЛЕНЬКА УКРАЇНКА

Я – маленька українка,
Родом із Волині.
Біле личко, чорні брівки,
Оченьята сині.
Ой, заграю, заспіваю –
Хай почують люди,
Як я Бога прославляю,
Бо мене Він любить.
Ой, дзвени, моя бандуро,
Не змовкайте, струни!
Нехай правда про Ісуса
В кожному серці вунить.
Не шукаю собі слави,
Не про це йде мова –
Хай панує в Україні
Українське слово.
Ой, заграю, заспіваю
Пісню солов'їну...
Люблю рід свій волелюбний,
Бога й Україну.
Ну, а я ж бо – українка,
Родом із Волині:
Біле личко, чорні брівки,
Оченьята сині.

Врунить – поранить, вразить.

1. Про кого розповідається у вірші? Що ти про неї дізнався?
2. Кого славить дівчинка? З якою метою вона це робить?
3. Чи хотів би ти мати таку подружку? Розкажи чому.

НА УКРАЇНІ Я ЖИВУ

На Україні я живу,
Де все довкруг дзвенить піснями,
В густій траві ромашки рву,
Милуюсь літечком духмяним,
Де обважнів плодами сад,
І розлилась медами тиша,
Де все так миле і стократ
Стає з літами ще миліше,

Де люди щедрі на любов,
У праці мрійники і зодчі,
І завжди є в пошані Бог,
Якому я служити хочу,
Де з гір потоками пливуть
Світанки сонячні до мене...
На Україні я живу,
Тому й люблю її натхненно.

Стократ - багато разів, неодноразово.
Зодчі – творці чогось нового.

1. Від чийого імені ведеться розповідь у вірші? Що розповідає автор про Україну?
2. Як він відноситься до своєї Батьківщини, до свого народу?
Прочитай.
3. Чи любиш ти Україну? Склади розповідь « Я люблю

Україну».

ЯБЛУНЬКА

Ганнуся прокинулась рано-вранці – і глянула у вікно. Радощам не було меж! Зацвіла яблунька! Та сама, котру минулого року посадила разом із мамою. Дівчинка ще не забула, як це деревце подарував їй якийсь незнайомий перехожий. Так і сказав:

- На, посади! І – доглядай. Смачні плоди матимеш. Колись мене згадаєш...

- То була добра людина, доню, – мовила тоді ненька. – Яка живе згідно Божої настанови: посієш добро – добро й матимеш. А посієш вітер – пожнеш бурю...

Сьогодні донька знову згадала ці слова. Замислилась: «Що б то зробити таке, аби оця, нікому не потрібна, війна закінчилася? Готова навіть цілий сад посадити, засіяти все поле квітами. Тільки б снаряди не рвалися. Щоб татко повернувся живим. Вчора мама була дуже сумна. Може, з ним щось трапилось? Там, у Пісках, де він останнім часом захищав рідну землю. Ще недавно, по мобільному, обіцяв повернутися – живим і здоровим. Хочеться вірити, що так воно й буде. Чи, можливо, вона щось від мене приховує? Не хочеться говорити, що насправді сталося з ним?...».

Тривога холодним змієм заповзала Ганнусі в її маленьку душу, готова була вже розплакатись. Але в цю мить з'явилася мама:

- Що з тобою, дитинко? Може, наснилося щось лихе?

- Та ні...Про татка думаю...Обіцяв – повернутися скоро...

Спохмурніла молода жінка:

- Мушу правду тобі сказати... Він уже не повернеться...

Плакали обоє. Нарешті, трохи заспокоївшись, Ганнуся запитала:

- Це правда, мамо, що дерева людську мову розуміють?

- Та не тільки дерева. Кожна рослина все чує і відчуває.

- То невже таки правда? – сумнівається мала.

- Так. Коли рослини чують добрі, ласкаві голоси, тоді спокійно дихають і ростуть, як із води. А як почують слова холодні, байдужі – лякаються, задихаються і не можуть рости. Від грубого, сердитого крику ніжні квіти просто в'януть.

- А ось подивися – он яблунька розцвіла. Та, що минулого року посадили. Я доглядатиму її, говоритиму ніжні слова, а в літню спеку ще й поливатиму. За це все вона потішить нас смачними плодами...

Після сніданку донька опинилася вже біля розквітлого деревця. А тут, де не візьмись, соловейко – аж луна котиться! То він славить Бога за цю красу.

Раптом потужно загув мотор автомобіля, і наполохана пташечка – зникла. Навпроти їхньої хати мотор заглох. Тим часом Ганнуся обняла яблуньку, погладила по гладенькому стовбуру і поцілувала розквітлу гілочку.

«Як зародить – обов'язково всіх частуватиму. Може, люди стануть добрішими. І поважатимуть одне одного. Коли ж дізнаюся, що хтось занедужав, то й останнім яблучком поділюся...».

Скрипнула хвіртка. У двір зайшов військовий, з автоматом.

- Добрий день, дівчинко! – голосно привітався. – Хтось є вдома?

- Мама тільки... А тато... – і не договорила.

Клубок болю стиснув горло так, що на очі набігли сльози. Із хати вибігла і сама налякана господиня, вхопила дівчинку, притиснула до себе.

- Добридень! – мовив і до неї.

- Здрастуйте, – відповіла з острахом жіночка.

- Чи можна у Вас попросити напитися?

- Зачекайте хвилинку...

Вона бездушно кудись зникла, а посеред двору залишилась її крихітка, котра з неприхованою цікавістю оглядала солдата з ніг до голови. Потім запитала:

- Ви мого татка на війні часом не бачили? Дмитром його звати. Теж їздив машиною.

В юному голосі відчув тривогу за батьківську долю. Спочатку й не знав, що відповісти, зненацька заскочений таким запитанням. Потім усе-таки сказав:

- Можливо, й зустрівався. Але важко сказати, де він зараз. Доріг багато на війні...

- Ганнусю, не заважай, – озвалася мама. – Ось... – запропонувала холодну воду. – Можете і вмитись... – тримала рушника в руках.

Із автомобіля вийшло ще двоє – таких, як оцей, із зброєю. Дівчинка зачерпнула з відра кухоль води і подала незнайомцеві.

- Як же тебе звати? – поцікавився.

- Ганнуся... – усміхнулася. – Пийте, в нас своя криниця...

- Дуже смачна...Я – дядько Мирослав...Із Карпат...– відповів, коли спорожнив посудину, і попросив ще зачерпнути, потім простягнув їй руку. – Що ж, будемо знайомі...

- А Ви не допустите сюди ворогів? – запитала, уже з серйозним, майже дорослим, виразом на обличчі. – У нас ось яблунька розцвіла...Цієї ночі...Дуже боюся за неї...І за маму боюсь...І за себе...В нашому селі всі бояться – озброєних бандитів...Бо вони вбивають і грабують людей...Це ж не по-Божому...

- Правда твоя, Ганнусю...Будь спокійна – сюди вони не прийдуть...

- Але в нас уночі стріляли...Ну, не в нас, а десь далеко... Я вже лежала в ліжку – мама думала, що сплю, але я очі заплющила, вдавала, що сплю, сама ж усе чула...Я вірю, що Бог нам допоможе, адже не наш народ почав цю війну...– прошепотіла дівчинка і свій погляд спрямувала кудись у небо, де яскраво світило травневе сонце, купаючи всіх своїм теплом. – Мене мама молитву «Отче наш» навчила, я тепер щоденно молюся – прошу в Бога миру і спокою на нашій землі...

Ще щось хотіла сказати. Та раптом почувся свист, і в широко розкритих зіницях Ганнусі з'явився жах. Це відбулося в одну шалену мить. Коли воїн побачив розпанахані від вибуху касетної бомби закривавлені груди дівчинки, то відчув на своєму обличчі щось тепле і липке. Кров бризнула в нього! Водночас зойкнула мати і побачила, як військовий стрепенув руками від несподіваного жаху, відчувши різкий, пронизливий біль по всьому тілі.

Враз перед очима все потемніло, і миттєво зник у якусь темряву весь цей жах. Тільки розквітла яблунька – на диво! – вціліла. Мабуть, щоб зберегти добру пам'ять про дівчинку Ганнусю, яка мріяла про мир і щастя, з нетерпінням чекаючи татка з війни...

1. Які почуття викликав у тебе цей твір?
2. Назви головних героїв оповідання С. Рачинця «Яблунька». Визнач його тему.
3. Коли і де відбуваються події описані в творі?
4. Хто подарував деревце дівчинці? Що сказала мама про цю людину?
5. Прочитай, про що замислилася дівчинка?
6. Яку страшну правду розповіла мама Ганнусі? Прочитай діалог мами з донькою .
7. Хто приїхав до Ганнусиної хати? Що тривожило дівчинку?
8. Яка трагедія трапилася з Ганнусею?
9. Розкажи все, що ти дізнався про Ганнусю з твору? Якою вона була у твоїй уяві? Створи її усний портрет.
10. Зверни увагу на мову головного героя. Які слова характеризують вдачу цієї особи, інтереси, прагнення, її духовний світ?
11. Прочитай уривок з оповідання, який найбільше вразив. Коли тобі хотілося заплакати?

12. Як ти гадаєш, чому письменник саме так закінчив розповідь? Як би ти змінив це оповідання? Поясни його назву.

Ближній – людина, яка є поруч з тобою.

Патріот – це людина, віддана своєму народові, яка любить свою Батьківщину, живе і працює заради процвітання свого краю.

Піски – селище Донецької області на сході України.

Сватати - за дорученням того, хто хоче одружитися, або його рідних, просити згоди на шлюб в обраної особи та її батьків.

1. Назви поетичні твори С.Рачинця, які найбільше сподобалися.

2. Чи хотілося б тобі зустрітися з письменником? Про що ти у нього запитаєш?

3. За описом визнач персонаж та вкажи, з якого він твору: *«Плаче ..., кулачком тре оченята, бо сміються з нього кури, качка-мама й каченята.»*, *«Звідкіля воно і де причепилося до мене? Я іду – воно іде, – мовчазне і незбагненне.»*, *«Прислухався, довго нюхав, то за вушком себе чухав. Потім вигнувся дугою – і стрибок зробив стрілою!»*, *«Бачила ...: в небі голубому повертались гуси з вирію додому.»*, *«Тільки жовтим листочком визирає з-під хустки. Десь туманом пливе, понад річкою блудить...»*

4. Прочитай уривки і визнач, з яких вони творів. Що їх об'єднує?

«Ну а поки дощик крапає. Молоденький день нічку сватає.»

«Щебечуть птахи на усі лади. І довго-довго в небі день не гасне.»

«Почарує вогнем на куці горобини. На відлеті крилом помахав буслиним.»

«Чому, сніг закутав далину, одягнув мороз на річку вже сорочку льодяну?»

5. У яких віршах поет розповідає про батьків, родину, Україну? Чи однаковий настрій цих творів? Як ти вважаєш, чи можна Сергія Порфировича назвати патріотом?

6. Пригадай секрети вірша. Перевір, чи знають їх твої друзі.

7. У якому вірші поет олюднює липи: *«Зелені луки стелять килими, сміється липа, і сонце сяє, мов кульбаба, угорі?»* Назви слова, за допомогою яких поет говорить про луки, сонечко, як живі істоти.

8. Пригадай твори, основою яких є віра, чистота помислів та дій, утвердження законів справедливості та безмежної Божої любові. Як про це говорить автор? Від кого ти вперше почув про Бога?

9. Що ти робиш для того, аби з тобою було приємно співпрацювати вчителям, щоб бути доброю людиною для ближнього?

10. Проведи з однокласниками літературну гру «Відкритий ефір». Зміст гри: Один з учасників виконує роль письменника, всі інші готують питання до нього. Правила гри: виграє той, хто приготує найцікавіше запитання або відповідь.

11. Чи змінили тебе твори письменника?

12. Які людські якості ти хочеш набути з огляду на прочитане?

Оповідання – невеликий за обсягом художній твір, написаний прозою, у якому описано одну подію із життя одного або кількох персонажів.

Поезія — невеликий художній твір у віршах, інколи цим поняттям означають віршовані твори певного автора.

Поетичні твори – це картини, зіткані з почуттів, настроїв митця, образів створених уявою. Такі твори називають **ліричними**, або **лірикою**. Образ людини, чий внутрішній світ розкрито в ліричному творі, називають **ліричним героєм**.

Пейзажна лірика - поетичні твори, у яких зображено олюднену, одухотворену природу.

Уособлення – різновид метафори, художній прийом перенесення якостей живих істот на довколишні предмети, явища природи або навіть абстрактні поняття.

Метафора – образний вислів, в якому ознаки одного предмета чи дії переносяться на інший за подібністю.

Епітети – образне означення, влучна характеристика особи, предмета або явища, яка підкреслює їх суттєву ознаку, дає ідейно-емоційну оцінку.

Порівняння – слово, або вираз, вжитий у переносному, образному значенні, який полягає у зіставленні одного предмета з іншим для того, щоб глибше розкрити, яскравіше змалювати його.

Довідка. Як розповісти про героя художнього твору?

1. Назва й автор твору, головний персонаж.
2. Зовнішній вигляд.
3. Авторське ставлення до героя.
4. Моє ставлення до героя твору.

Солоневський Ростислав Тимофійович (1930 - 2016)

Відомий рівненський поет-сміхотворець народився 25 квітня 1930 року в с. Вовковії Демидівського району на Рівненщині. Батьки його були хліборобами і змалку привчали своїх дітей до роботи. Ще підлітком Ростислав умів жати, косити, ходити за плугом. Писати та читати навчився ще до школи, і його відразу зарахували до другого класу. Навчання в школі було перерване війною, тож він став учнем стельмаха – майстра, який виготовляв вози, колеса та сани з дерева.

Після закінчення семирічної школи у 1947 році майбутній письменник вступив до Дубенського педагогічного училища. Вчився на відмінно, однак за відмову вступити у комсомольську організацію в 1950 році його виключили з навчального закладу. Від арешту врятувало те, що у квітні 1951 письменника забрали в армію. З ранньої весни і до пізньої осені «рядовий з Вовковий» з міношукачем чи звичайним металевим щупом день у день працював на мінних полях. Згодом Ростислав Солоневський написав цикл віршів про ці страшні випробування. Адже кожен наступний крок міг стати останнім.

Звільнившись у запас з армії у 1954 році, поновився в Дубенському училищі, яке наступного року закінчив з відзнакою.

З 1957 року Р. Солоневський працював директором Клеванського районного Будинку школярів та юнацтва, вчителем середньої школи, одночасно навчався заочно у Рівненському педінституті. Учителем математики й креслення пропрацював понад сорок років.

Ростислав Солоневський брав участь у художній самодіяльності, читав гумористичні твори багатьох авторів, а згодом почав писати свої. Він є автором майже тридцяти книг, як для дорослих, так і для дітей. Опублікував чимало статей на теми відновлення історичної правди про діяльність [УПА](#), збереження доброї пам'яті про її полеглих героїв.

Р. Солоневський є членом Національної спілки письменників України, лауреатом літературно-мистецьких премій ім. Валер'яна Поліщука, премії ім. Г. Чубая, ім. А. Коломийця та ін.

А ще він лауреат Нобельської премії, яка вручається на Всеукраїнському фестивалі гумору в селі Нобель Зарічненського району.

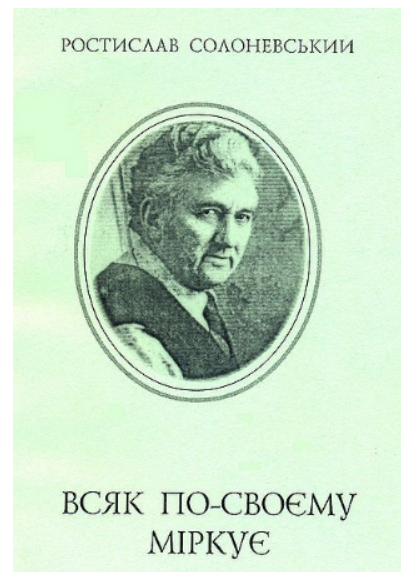
Про життєвий та творчий шлях письменника йдеться у книзі Євгена Цимбалюка «Ростислав Солоневський» (2000).

Серед видань письменника є цікаві книжечки-розмальовки, адресовані дошкільнятам та учням молодших класів. У них ти знайдеш веселі вірші про тварин і птахів, кумедні випадки та пригоди, які можуть траплятися з ними та про маленьких діток.

“Хто є хто” (1991), “Мусить кричати” (1991), “Весела всячина” (1992), “Бувальщина навиворіт” (1992), “Зуб на зуб” (1994), “Експонати” (1995), “Шаради” (1997), “Кажуть люди, кажуть” (1998), “Всяк по-своєму міркує” (2000), “Солоненькі витребеньки” (2002), “Хитрий внук” (2003), “Бійтесь Бога, приймаки!” (2003), збірка віршованих загадок для дітей “Відгадаєш ти чи ні?” (1991), “Я за голкою біжу” (1993), «Зметикуй і розкумекай : загадки, шаради» (2010).

ПОМІЧНИЦЯ

Оля мамі помагала –
Мила посуд, підмітала.
Мама Олею гордиться:
- Гарна в мене помічниця!

1. Кого можна назвати помічницею? Поясни.
2. Чи допомагаєте ви батькам? Розкажи.

СІМЕЙКА

У гніздечку соловейка
Вся зібралася сімейка.
Повсідались солов'ята,

Прислухаються до тата.
Щоб навчилися співати –
Треба змалку починати.

1. Чи дружна сім'я у соловейка? Доведи

ДРУЖБА

Котик з песиком дружили,
Разом грались, разом їли,
А якщо й коли сварились,
То відразу знов мирились.

1. Порівняй вірш з попереднім. Чим схожі? Чим відрізняються?
2. Розкажи про дружбу від імені котика(песика)
3. Чи виникала у тебе в житті сварка з другом?
4. Як можна помиритися?

ПРОГУЛЯНКА

Змайстрував Івась візка,
У візок запряг жука,
Посадив хруща на віз –
Жук хруща у ліс повіз.
Як довів аж до куща –
„Злазь!” – промовив до хруща.
За прогулянку таку
Хрущ подякував жуку.

1. Який настрій вірша?
2. Який настрій виник у тебе? Чому?
3. Чи можна назвати Івасика фантазером? Доведи.

ОЖЕНИЛИ ЖУРАВЛЯ

Тру-ля-ля, гоп, тру-ля-ля!

Оженили журавля.
Чапля з буслом танцювала,
Жаба рейкала-співала.
На весіллі в журавля
Тру-ля-ля, гоп, тру-ля-ля.

1. Який настрій у вірші?
2. Назви повтори. З якою метою вживає їх автор?
3. Придумай мелодію до вірша.

Гумореска - невеликий віршований, прозовий, драматичний твір з комічним, жартівливим сюжетом.

СКРУТА

Останній день навчання в школі,
Танцюй, здавалось, гопака,
Та не до радощів Миколі.
І він звернувся до Рябка:
- Готуйсь, Рябко, не лізь у буду,
А заховайся десь у хлів.
Бо я батькам казати буду,
Що мого табеля ти з`їв.

ШКОЛЯР – КОМБІНАТОР

- Чом до школи ти Павлуню,
Не приводиш маму й тата.
А затримуєш бабуню?
- Бо бабуня глуховата.

1. Яку учнівську ваду засуджує автор?

ОБ`ЯВА

На стовпі висить об`ява,
Та не видно знизу,
Що написано
- Цікаво, -
Дід рішив, - полізу.

Заліз на стовп бідолаха,
Примружує очі. «Пофарбовано! Увага!»
Плюнув і зіскочив.

1. Яка риса характеру притаманна героєві?

ВВІЧЛИВИЙ

-Встань, будь ласка , - до хлопчини
Пасажир звернувся, -
Нехай сяде й відпочине втомлена бабуся.
Кинув хлопець в карти грати
Й мовив без вагання:
-А чого мені вставати
Це ж моя маманя.

1. Чи знайома тобі така ситуація?
2. Чи сподобалась тобі відповідь хлопчика? Чому?

НА УРОЦІ ГЕОГРАФІЇ

Хто нам скаже найточніше
Де на світі найтепліше?
Слово надали Катрусі
-Під периною в бабусі.

1. Що вивчає географія?
2. Що не зрозуміла дівчинка?
3. Чому вийшло смішно?

НЕ РОЗГУБИВСЯ

-У каструлю з молоком
- Маша впала! – зрік Юрко.
- Ну і що зробив ти сину?
- Я kota в каструлю кинув.

1. У чому гумор?

Шарада - загадка, побудована на визначенні якогось слова за його частинами або складами, поданими описово, що можуть становити собою й окремі слова.

- Прочитай. Доведи, що це шаради та розгадай їх

З «О» – щодня переступаєм,

З «И» – печемо і з'їдаєм.

З «В» – усім відома птиця,

З «Б» – у полі пригодиться.

З «Ч» – літає,

З «Б» – повчає.

З «В» – квітуча пора,

З «Д» – притока Дніпра.

З «П» – у грубку ви кладете,

З «К» – болить, коли заб'єте.

З «П» – приймає кораблі,

З «Т» – десертом на столі.

З «Р» – звичайна міра часу,

З «С» поп'ємо замість квасу.

З «Д» – тканина,

З «Т» – драбина.

1. Чи сподобались тобі шаради? Спробуй скласти власну.
2. Розгадай.

а) Знак маленький, розділовий,
Часто вживаний у мові.

«Р» припишеш – і в ту ж мить
Він комахою летить.

б) Я – пункт населений, якщо
Остання буква в слові – «О»,
Якщо це «О» спереду, друже,
То я тварина вперта дуже.

в) Яюсь дід у гарній казці
Посадив її на грядці.
Поміняйте «П» на «Ч» -
І до моря потече.

г) Я цікавлю рибака
В будь-яку погоду,
А постав спереду «К» -
Розколю колоду.

д) Я – столичне місто, діти,
Знане добре в цілім світі.
А постав спереду «К» -
І мною вкриється ріка.

е) Я є і дика, і свйська,
А припиши в кінці ще «К»-
І стану я чубатим
Воякою завзятим.

Відгадки: поріг-пиріг, ворона-борона, чайка-байка, весна-Десна, поліно-коліно,
порт-торт, рік-сік, драп-трап, кома- комар, село- осел, ріпка-
річка, лин – клин, Рига – крига, коза – козак.

1) Спробуй свої сили в написанні шарад. Склади шаради зі словами: парта - карта, дуб - зуб, бак – рак або інші.

- 1) Ростислава Солоневського називають поліським сміхотворцем. Чи згоден ти? Доведи свою думку
- 2) Які гуморески Р.Солоневського тобі найбільше сподобались? Прочитай їх своїм товаришам
- 3) Визнач жанр творів:

Візьмим прийменник першим складом,
А другим те, що схоже з садом,
Зворотну частку ще візьмемо –
І буде край, в яким живемо.
(По-ліс-ся)

ВПЕВНЕНИЙ ОНУК

- Скинь калоші, бо срамота,
Як воно не до ладу.
Тож ніде нема болота.
- Не журіться, я знайду.

- 4) Хто з героїв Ростислава Солоневського тобі сподобався? Чим?
- 5) Чиї вчинки тобі неприйнятні? Чому?
- 6) Спробуй скласти гумореску «Кумедний випадок з мого життя»

Степанюк Михайло Іванович (1942)

Народився Михайло Степанюк в с. Жильжа Костопільського району 22 січня 1942 року. Дитячі і юнацькі роки його пройшли в с. Бронники з 1944 року. Тут Михайло жив і працював, допомагав будувати хату, тут зустрів свою дружину Ольгу.

Закінчив Бронницьку загальноосвітню школу, курси водіїв, музичне училище, Дубнівський сільськогосподарський технікум, Львівський державний університет імені Івана Франка.

Працював водієм, робочим цегельного заводу, завідувачим сільським клубом, головою Зорянської

сільської ради, директором склозаводу «АД - Зоря». Перший свій вірш написав під час служби в армії у Німеччині.

«Грабівський вал» - поема (2002); «Свята Ганна» - поема – легенда (2002);
«Пандора» - поема – міф (2003); «Сірко» - поема – бувальщина (2005);
«Лелека» - поема – бувальщина (2012); «Жар - птиця долі» (2014).

Сірко

Не сміючи гавкнути звичного «Гав!»
Задвірками пес одинокий кульгав,
Скалічені лапи знесилено тяг
І згадував тужно собаче життя.

Як був цуценятком, маленьким таким
Пишалася мати синочком своїм.
Як радісно билося серце тоді!
Здавалось, ніколи не бути біді.

Щоразу у захваті з криком «Ура!»
Його зустрічала сільська дітвора.
І бавилась ніжно з любимцем своїм,
Сніданками щедро ділилася з ним.

Він разом з ватагою ріс – виростав
І сильним та гордим собакою став –
Вже їжі не брав із чужинцевих рук,
Був здібний до всяких собачих наук.

Від предків породу він успадкував,
А окрас сталевого кольору мав,
Лиш кінчики лапок – немов молоко.
Отож і назвали собаку «Сірко».

І матері звички, й команди діток –
Засвоював швидко він кожен урок:
«Вперед» і «лежати», і «свій», і «чужий»,
І «фас», і принести відкинутий кий.

І лапу на діток прохання подать,
І в стійці на задніх для них постоять...
Про здібності пса уже знало село –
Такого розумного ще не було.

Невдовзі служити хазяїну став,

І вперше хазяїн його прив'язав.
Прибитий до буди залізний ланцюг
Обмежував волю, обмежував рух.

В'їдався у тіло ошийник жорсткий...
Від того собака порою був злий.
Хазяїн кормити не раз забував,
Хоч зрідка на волю таки відпускав.

О, волі ціну наш Сірко уже знав,
Бо тільки на волі життя пізнавав,
Як з друзями – псами довкола села,
Гасаючи, серце своє звеселяв.

Він в небо ночами дививсь залюбки
І бачив те дивнеє небо – зірки!
Хоч назв їх не знав, але саме вони
Додому приводили із даліни.

Медведиця з півдня незрадно вела,
Венера позаду із сходу була,
А варто було заблукати в полях –
Чумацький додому показував шлях.

Удень він ніколи й ніде не блукав –
Дорогу туди і назад пам'ятав,
Бо дерево й стежка, хатина і двір
Йому слугували як орієнтир.

Він слух досконало розвинутий мав
І звуки так легко усі розрізняв –
Він чув, як трепета в безвітрі шумить,
Як жваве джерельце пульсує щомить,

Як воду несе недалеко ріка,
Як дошка скрипить у старого містка,
Як вітер гуде у сталевих дротах
Й опівдні від сонця потріскує дах...

Він нюхом сусідів своїх впізнавав
І речі всілякі по запаху знав –
Як пахне рослина і квітка, і плід,
І все, що пройшло й залишило свій слід.

Хоч добрим Сірко був, та все-таки звір.
Надійно стеріг він і хату, і двір –

Щоденно й щонічно **на чатах стояв,**
Хазяйське добро отак оберігав.

Тож хліба даремно Сірко наш не їв.
Було, й пастухом принагідно служив –
Худоба вся знала: не можна ходити
Туди, де Сірко **застережно** стоїть.

У клопотах звичних спливав кожен рік...
В собаки недовгий, порівняно, вік:
Тринадцяту весну в житті він зустрів,
А вже відчувалося, що постарів.

* * *

І день лиховісний у долі настав...
Господар сусідові якимсь сказав:
«Цей пес уже втратив і вигляд, і нюх,
І спритність не та, і послаблений слух,

Отож у мішок ви його зав'яжіть,
Подалі від дому його відвезіть
Та киньте йому там торбину кісток,
Бодай він від голоду зразу не здох...»

Скрипіли ресори, колеса гули,
Далеко від дому собаку везли.
Смердів, проникаючи в кузов бензин,
Тож міг у мішку задихнутися він,

Спітнілий і немічний в темнім кутку...
Чи ж міг передбачити долю таку?
Шосе відчуваючи кожен кидок,
Зіщуливсь, згорнувсь безпорадно в клубок.

Шофер – «дальнобійник» розбещеним був,
Про те, що Сірко у причепі – забув,
Лише на кордоні про нього згадав
І там, зупинившись, мішок розв'язав.

Тримав монтировку й ключа у руках,
Не мав співчуття, у очах лише страх:
Чи часом сусідський не кинеться пес,
Щоб рану йому заподіять чи стрес?

Та свіже повітря вдихнувши грудьми,
Сірко не бажав спілкуватись з людьми,

Не глянув на кинуту торбу кісток –
Чим далі від траси потяг у лісок.

Сірко наш **кошлатими травами** брів
І що відбулося з ним – не розумів,
Хоч інтуїтивно усе ж відчував,
Що він не потрібним хазяїну став.

Боліло все тіло, залякла нога...
Та все ж споконвічна собача жага
Крізь ці непривітні чужинські світи
Його спонукала додому іти –

Туди, де собачі літа пропливли,
Де його собачі знайомі жили,
Де рідні задвірки і рідні поля,
Де по - особливому пахне земля.

Сірко, похлебтавши води з джерела
Й цілющого ще пожувавши зела,
В глухим гущаку відпочити приліг,
Щоб завтра додому продовжити біг.

Не відав Сірко – від чужих очей піль
Йому доведеться аж тисячу миль
І в дощ, і під сонцем палючим іти
До рідних країв, до своєї мети.

Напруживши волю звірину і зір,
По зорях він визначив орієнтир:
Туди, де удосвіта небо горить
І зірка, яскравіша інших горить.

* * *

І ночі минали, минали і дні,
А очі Сіркові лишались сумні:
Не збитися з напрямку – річ не проста,
Й з трудом підкоряється кожна верста.

Річки і струмочки уплав він долав,
А села й міста увесь час обминав,
Старався не йти у людей на виду,
Бо лише від них міг чекати біду.

Аж ось підійшов він до гір кам'яних.
Не бачив ніколи високих таких,

Не знав, як ті скелі круті подолать,
Тож став їх обходити й стежки шукать.

Ось гори позаду. І знов – рівнина.
Ой як ще далеко своя сторона!
Удруге на небі став місяць ріжком,
Все довшає ніч, повіва холодком...

* * *

Аж якось удосвіта серцем відчув,
Що в рідні краї він, нарешті, прибув.
Знайомо запахла в повітрі дими,
Говірка знайома тут поміж людьми,

Трава тут щільніше луги вистеля,
Тут іншого кольору свіжа рілля,
Тут інші стоять огорожі – тини,
І, навіть, свої тут ростуть бур'яни.

Тут зела цілющі повсюдно ростуть
І якось по - іншому квіти цвітуть...
**Воістину – де народилась коза,
То там найсолодша для неї лоза.**

Ось тут він з хазяїном в поле ходив,
В ліску цьому вепра на нього гонив,
А там ось горіли мисливські вогні...
Які ж то чарівні були оті дні!

Він мчався за звіром, неначе стріла –
Могутня у нього постава була! –
Мисливським бо був весь його родовід,
Тож безпомилково виходив на слід.

Хай вітром морозяним очі січе,
Та звір із загінки уже не втече,
Уміло Сірко його лісом «веде»,
Під постріл мисливцю той звір попаде.

* * *

А там, на тій просіці – хай би їй біс! –
Від нього хитрющий викручувався лис,
Від пострілу шріт зрикошетив об лід
І вже за Сірком закривавився слід...

На щастя, повз кістку шротина пройшла.

Та біль і образа ще довго пекла –
Мисливець же має ті правила знать,
Що близько загинки не можна стрілять!

Старанно зализував рану свою
Й невдовзі вже знову стояв у строю,
Бо кращого годі шукать гончака,
Та й, зрештою, служба в собаки така.

* * *

А в цьому болоті водилась качва
І тут полювалось не раз і не два.
Сірко пригадав, як хазяїн стріляв
Й качок діставати його посилав.

Марудною досить робота була:
Підранок зашиється серед зела –
І спробуй такого знайти і дістать,
Як він ще, пірнаючи, може тікать.

Зазвичай, під осінь стріляли качок,
В повітрі уже повівав холодок,
Було, **до кісток аж проймав** він Сірка.
Та що тут подієш, як служба така.

* * *

А ось і **озерце знайоме бринить**.
Сірко пригадав страхітливу ту мить,
Коли усвідомив, що сталась біда:
Поглинула там он хлопчину біда.

На березі діти малі верещать,
Дорослі далеко, тож ніколи ждять –
Сірко без команди у воду стрибнув,
Бо він у воді натренованим був.

Затиснувши руку хлопчини в зубах,
Він на мілину його швидко підтяг,
Вже хтось із дорослих на берег підбіг
Й дитину від смерті спасти допоміг.

Було згодом фото в газеті анфас
І розповідь – як він дитину ту спас,
Та сам він геройства не міг зрозуміть,
Бо ж діяв, як совість собача велить.

* * *

А он і та хата на краю села...
Оказія з нею Сіркові була:
Недопалок кинула нечисть якась –
Солома під хатою вже зайнялась.

Сірко, пробігаючи поруч, **уздрів**
Й по - вовчому голосно й страшно завив.
На той час господар іще не заснув –
Недобре щось в крику Сірковім відчув,

Тож мить - і вогонь заливає вода...
Відвернена ще одна людська біда.
Господар той довго в задумі стояв
І слово подяки Сіркові шептав.

* * *

А ось той гайок, ті столітні дуби...
Збирав тут хазяїн із сином гриби.
З собою Сірка вони теж узяли,
Немов передбачити лихо могли.

Сірко за синочком весь час додивлявся,
Й угледів, як той до гриба нахилявся –
Підступна гадюка з гнилого пенька
Готова була до страшного стрибка.

Сірко, наче блискавка, кинувсь туди,
Не дав заподіять хлопчині біди –
І лиш з переляку хитнулась трава,
Як в щелепах хруснула зла голова.

* * *

А он по тій стежці в хурделицю йшли...
На хуторі люди співали, гули,
Тож міру хазяїн, мабуть, перебрав,
Ось тут він спіткнувся і, зойкнувши, впав.

Чи вивихнув ногу, чи, може, зламав –
Сірко достеменно діагноз не знав,
Та знав: як ніхто його не забере,
То в лютий мороз він замерзне й помре.

Сірко чимскоріше помчав до села,
Мов сила – всесила на крилах несла,
У двері він дряпав, скавчав до тих пір,

Допоки хазяйка не вийшла у двір.

О, міг би по-людськи Сірко говорить,
То все розказав би хазяйці умить,
А так – на дорогу весь час вибігав,
Іти за собою хазяйку все звав.

Коли ж за Сірком вона швидко пішла,
То мужа ледь теплого в полі знайшла.
Вернулась додому, санчата взяла,
Додому п'яничку живим дотягла...

* * *

Аж ось із горбка пес побачив той дім,
Де визнать його не схотіли своїм,
Де й крихітки вдячності так й не зажив,
Хоч вірою й правдою людям служив.

Вже інший собака у буді сидів...
Отож остаточно Сірко зрозумів:
Сьогодні і завтра, й допоки життя,
Для нього немає в цей дім вороття.

Хоч зір притупився і слабшає слух –
Воскрес у Сіркові **прабатьківський дух**
Одвічного поклику – волею жить.
Віднині не буде він людям служити!

Оскільки надходить остання пора -
Він має чим далі іти від двора,
Туди, у діброви, ліси і гаї...
В собак, як в людей, є закони свої.

* * *

Селом таки поговір людський пішов,
Сірко, мовляв, аж від кордону прийшов:
Той бачив, як він на стерні мишкував,
А той – як водицю з джерельця хлебтав...

Відомо було все лише дітворі,
Та знала: Сірко доживає в норі –
Під пнем величезним в сосновім бору
Він вирив для себе глибоку нору.

Сірко хоч затявся не знатись з людьми,
Та радо усе ж спілкувався з дітьми,

Бо їхньої в тому немає вини,
Що дехто з дорослих підліш звірини.

* * *

А час невловимо для всіх пролітав.
Старим і нездалим хазяїн той став,
Тож мали б його доглядати сини,
Та це неохоче робили вони.

То в того, то в іншого сина він жив,
Та, хворий і немічний, їм надоїв,
І всяк з них до другого жить відсилав –
Натуру ж бо батькову кожен з них мав.

Укотре від сина до сина він брив,
На пень у бору відпочити присів.
Тут де не візьмися – Сірко поруч став
І лапу старому зазвично подав.

Трепета – осика;

Підранок – звір або птах, легко поранений мисливцем;

Зело – зелень;

Загінка – група людей, які заганяють звіра до мисливців;

Анфас – вид особи, предмета прямо спереду; положення

обличчям до глядача;

Шротина – свинцева кулька рушниці, дробина.

1. Який період із життя головного героя зображено у творі?
2. Яким був Сірко спочатку? Яким став згодом? Прочитай.
3. Яка подія у житті Сірка змінила його характер?
4. Як ти зрозумів значення виділених слів?
5. Чому Сірко втратив віру до людей?
6. Прочитай опис природи у рідному краї – літературний

пейзаж.

7. Якою ти уявив картину спасіння хлопчика? Використай для опису слова автора.

8. Які ще подвиги водились за Сірком? Склади список добрих справ собаки.

9. Відтвори послідовність подій за планом.

1. Спогади Сірка про молоді роки.
2. Зрада господаря.
3. Тяжкий шлях додому.
4. Спогади Сірка про вірну службу своєму господарю.
5. У свій дім Сіркові немає вороття.
6. Тяжка старість хазяїна Сірка.
7. Вірність собаки.

10. Намалюй словами картини, які ти уявив під час читання поеми.
11. Покажи за допомогою кольорів, як змінювався настрій твору.
12. Що тебе найбільше вразило у поемі?
13. Чи міг Сірко відчувати серцем? Доведи поетичними рядками.
14. Чи доводилось тобі відчувати серцем? Розкажи свою історію.
15. Що хотів сказати нам автор?

1. Які книги для дітей написав Михайло Степанюк?
2. У якій книзі можна прочитати поему «Сірко»?
3. За що б ти хотів подякувати автору?

4. Що б ти розповів своїм друзям, щоб переконати їх прочитати твори М. Степанюка?
5. Що таке поема – бувальщина?

Поема – великий віршований твір із сюжетно – оповідною організацією.

Бувальщина – коротка розповідь про незвичайні пригоди чи епізод із життя людей.

Титечко Василь Григорович (1982)

Народився 6 липня 1982 року в селі Мале Вербче Сарненського району Рівненської області. У 1998 році закінчив місцеву дев'ятирічку. Далі – навчання у селі Корост та у Рівненському державному гуманітарному університеті на факультеті української філології за спеціальністю «Українська мова та література, зарубіжна література, історія». Заочно закінчив Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. С. Дем'янчука факультет «Здоров'я та фізична реабілітація». Зараз працює вчителем. Писати почав у тринадцятирічному віці. Перші свої твори опублікував у 1998 році в районній газеті «Сарненські новини». У 2008 та 2009 роках двічі підряд виборов перші місця у Всеукраїнському конкурсі «Народний гумор».

«Плакав гірко крокодил» (2008), « Бегемоти вчили ноти» (2009), «Горде левеня» («2012) , «Хай будуть каструлі» (2013) ,«Я до сонця лагідно посміхнувся» (2014), «Босоноге літечко, прощай» (2015), «Ми в гаю пісні співали» (2017).

(Із книги «Босоноге літечко, прощавай»)

Зимонька – пустунка

- Ой ти зимонько – пустунко,
Чом прийшла без подарунка?
- Принесла вам для потіхи
Снігу білого три міхи
Щоб на санях дівторі
Мчалось весело з гори.

Сиплеться з неба сніжок

Манкою сиплеться
З неба сніжок.
Вкрив скреслу річку,
Поле й лужок.
Впав на село,
Що ген – ген вдалині,
Де у хатинках
Сяють вогні.
Не оминув
І зажурений ліс...
Й зайчику сірому –
Просто на ніс.

Старанна хурделиця

Сніг. Сніжок. Хурделиця.
По дорозі стелиться.
Я у валянках ходив,
Сто доріжок наслідив.
Завірюха доганяла,
Всі сліди позамітала.

Добрий сніговик

У лісі під ялиною	Прямісінько із гілочки
Зустрів сніговика	Стрибнула на рукав.
Із носиком – морквиною	Він грів теплом малесеньку,
І віником в руках.	До серденька притис
До нього мила білочка,	Й подарував смачнесеньку
Вертлява ох яка,	Свою морквинку – ніс.

1. Визнач настрій віршів.
2. Назви слова, що римуються.
3. Який з цих віршів є віршем – діалогом? Прочитай його виразно в особах.
4. Розкажи, які картини ти уявив, читаючи ці вірші?

5. Знайди у віршах слова – синоніми.
6. Назви пестливі слова. З якою метою автор їх використовує?
7. Склади казку, використовуючи художні засоби з віршів (епітети, слова в переносному значенні, уособлення).
8. Склади розповідь від імені сніговичка, білочки, сніжка, хурделиці.

Ввічливий зайчик

До куща калини
Вибіг сірий зай.
Диво – намистини
Ваблять на весь гай.
- Дорогенька панно,
Ти вже вибачай,
Ягідок смачненьких
Я нарву на чай!

Малював коток картину

На ослоні біля тину
Малював коток картину:
В лузі – річечку синеньку,
В небі – сонечко тепленьке,
А під ним – два котики,
Що гріють животики.

Сніговик не буде мерзнути

Вуха й ніс щипа мороз,
Сипле сніг лапатай.
Зайченя сніговика
Ліпить біля хати.
Одягнуло у пальто
Й шапочку – вушанку,
Щоб стояв він у дворі
І не мерз до ранку.

Знов просити доведеться

Біля річки сірий кіт	Каже сірий: «От деньочки!
Ловить рибу на обід.	Де ж поділися линочки?
Вудку кине - й дістає,	Молоко потрібно знову
Зовсім рибка не клює.	Йти просити у корови».

Снігом зайців замело

Стільки снігу намело -	Вкрито снігом все навкруг.
Ще такого не було!	- Гей, лисичко, - кличе зай, -
Поле, ліс й широкий луг -	З хати нас повідгрібай!

1. З яким почуттям автор розповідає про зайчика, котика?
 2. Чим поезії нагадують казки? Що можете розповісти про зайчика, котика?
 3. Які ілюстрації можна намалювати до текстів віршів?
 4. Склади розповідь від імені котика, зайчика.
 5. Визнач головну думку і тему віршів.
6. Поміркуй, за яких обставин автор написав ці вірші?
7. Підготуйся до виразного читання віршів. Голосом та інтонацією передай почуття автора, які він намагався передати дітям.

Світанок

Розбудив калиноньку
Вітерець,
Землю – сонця лагідний
Промінець,
Ліс, що пахне травами, -
Солов'я...
Від цілунку матінки
Встав і я.

Я траву косити вчусь

Дзвонить ранок росами	А коса мов грається
Срібними навкруг.	В татових руках,
Я і тато з косами	Трави розлягаються
Ідемо на луг.	По обох боках.
З піснею медовою	Так, як мій ріднесенький,
Коситься трава,	Дорогий татусь,
Свіжістю ранковою	Я траву густесеньку
Сонце заграва.	Теж косити вчусь.

Осінні яблука

Сонцем нагріті, медом налиті	Швидко метнулась і дотягнулась
Яблука всі восени.	Старша сестричка моя.
Ніжно – духмяні, світло – рум'яні,	Знай, дорогенька, сестро рідненька,
З гілочки ваблять вони.	Я тебе дуже люблю.
Хочу зірвати, та не дістати,	Навпіл барвисте яблуко чисте
Зовсім маленький ще я.	З радістю вмиць розділю.

Всміхається сонце

Всміхається сонце	До діброви – вітер
До хмарок,	І гаї.
В небі місяць срібний -	До чарівних квітів –
До зірок.	Зелен луг,
До куца калини -	А до мене завше –
Солов'ї,	Вірний друг.

Малі вередуни

Нічка зорями ясними	Похилилася додолу
Мерехтить,	Сон – трава.
На м'якесенькій хмарині	Тільки з братиком я спати
Місяць спить.	Не берусь.
На калині вітер тихо	Доки казки не розкаже
Спочива,	Нам татусь.

Добре доні спати

Добре доні спати
Літом у садку,
Прилягти на лузі
У траву м'яку.
Добре доні спати
В золотих житах,
Та найкраще в світі –
В тата на руках.

1. Доведи, що описані в поезії картини сповнені спокоєм, любов'ю, великою ніжністю.
2. Як поет розповів про тата, маму, сестричку, друга?
3. За допомогою яких художніх засобів автор передає свої роздуми і почуття?
4. Як автор розкрив свій внутрішній світ?
5. Які картини ти побачив, читаючи вірші? Які звуки можна почути?
6. Вдумайся у зміст заголовків. Що вони розповідають про внутрішній світ автора?
Запропонуй власні назви віршів.
7. Чи звертається автор у поезіях до кожного з нас? Доведи.
8. З якою метою поет розповів нам ці історії?
9. Намалюй ілюстрації, підпиши їх рядками віршів.

(Із книги «Горде левеня»)

Зернятко

На дорозі лежало зернятко. Ніхто його не помічав. Усі проходили повз нього. Люди бігли то на роботу, то в гості, то ще кудись, але ніхто на те зернятко не звертав уваги. Нікому воно не було потрібне. Навіть школярики, і ті пройшли мимо. Дарма зернятко сподівалося, що його побачать, але ніхто й не глянув навіть у його бік. А йому так хотілося, щоб хтось з людей узяв лагідно в долоню і поклав у землю. Там тихо заколихала б матінка – земля, і воно пустило б своє коріння.

Довго лежало непоміченим зернятко. Аж засумувало: « Невже, - думало воно, я тут так і залишусь, і ніхто мене не покладе в теплу весняну землю? Невже я нікому не потрібне? – запитувало в себе. – А може я лежу в такому

місці, що мене не видно?» - з надією промовило і звернулось до вітру, щоб підштовхнув на середину дороги. Там уже таки мають помітити.

Бравий молодий вітерець обережно випхав зернятко на дорогу й подався десь далеко у своїх справах. Та не знало нерозумне зерня, яка небезпека може підстерігати його серед дороги. «Ой, лишенько!» - аж закричало, коли побачило зграю горобців, які летіли просто на нього. Миттю підкотилося під камінчик. Та хіба ж сховаєшся від пильного ока дзьобатих? Добре, що підоспіли школярі, які після уроків поверталися додому й наполохали крилатих ненажер. Але й самі школярі мало не до сліз налякали зернятко, бо ледве не розтоптали його своїми величезними кросівками. Страшно стало чорненькому. Адже небезпека за небезпекою чатували на нього серед дороги. Та раптом сталось те, на що уже не сподівалось. Маленький Івасик нагнувся, щоб зашнурувати свої новенькі чобітки, і побачив під камінцем те саме маленьке зернятко. Стало йому цікаво, що то за зернятко таке, і чому воно лежить серед дороги, де ходять люди і їздять машини. «Кину я тебе краще в землю, - промовив Івасик, щоб ти не валялось серед дороги».

З тих пір пройшло чимало часу. Уже й Івасик у п'ятий клас перейшов. А біля того місця, де колись знайшов хлопчик зернятко, виросла гарна – прегарна яблунька. Кожної осені дарувала людям соковиті яблука. Хто не йде, то зірве яблуко. Безмежно дякували люди тому, хто посадив яблуньку. Приємно було слухати слова вдячності малому Івасику, адже він колись таку добру справу зробив – із малого зернятка виростив яблуньку. Зрозумів тоді хлопчик, якою солодкою, радісною і водночас корисною може бути праця. Зробивши одну добру справу, можна пожати десять. Тому Івасик кожного дня намагався робити добро, аби в майбутньому зібрати гарний урожай, ще й друзів учив так чинити.

1. Про що думало маленьке зернятко?
2. Про що воно мріяло?
3. Які небезпеки підстерігали його?
4. Що зробив Івасик?
5. За що люди дякували хлопчику?
6. Назви в казці елементи чарівності, а чим вона наближена до реального життя?
7. Знайди в тексті епітети до слова *праця*. Поясни, з якою метою автор використав їх?
8. Прочитай рядки, які потрібно читати з особливою ніжністю. Поясни свій вибір.
9. Поясни, як ти зрозумів слова « Тому Івасик кожного дня намагався робити добро, аби в майбутньому зібрати гарний урожай». Про який урожай говорить нам автор?
10. Прочитай слова, у яких виражена головна думка казки.
11. Продовж речення. Під час читання я відчув..., подумав..., зрозумів....
12. Доповни казку розповіддю про те, що відбулось із зернинкою після того, як вона потрапила в м'яку землю.
13. Уяви себе маленькою зернинкою (яблунькою, Івасиком). З яким проханням ти б звернувся до людей? Про що б розповів їм?

Шкоди робити не можна ніде

У темному лісі, що виднівся ген за селом, жив – поживав клишоногий ведмідь. Він був такий величезний і дужий, що всі лісові мешканці боялися його. Коли виходив зі своєї барлоги, то звірі розбігались у різні боки і чимшвидше ховались, бо ж добре знали погану вдачу здорованя – ведмедя.

Часто він, прогулюючись лісом, ламав дерева: то ногою наступить на височенну ялину, що та – трісь і повалилась, а то старезного дуба обхватить обома лапами і вирве із землі разом із корінням. Горе від такого мешканця, та що вдієш.

Тільки іволга зів'є собі кубелечко між широким віттям, як, дивись, - уже бурмило – ведмідь і повалив те дерево.

Часто розбишаку соромили перед лісовими мешканцями. Казали, що так не можна робити. А йому хоч би що! Далі все трощить і ламає, аж друзки врізнобіч летять.

- Скоро нам жити буде ніде, - говорив до нього старий лось.

- А мені що до того?! Жалійтеся кому хочете, я нікого не боюсь. Ніхто мені не страшний, - ревів у відповідь здоровило.

Ось і сьогодні зранку бешкетник – ведмідь повалив дерево, на якому в теплому і затишному дуплі жила білочка зі своїми маленькими рудохвостими білченятами. Плачуть білочки за своєю хатиною, а клишоногий здоровило тільки лапи потирає від задоволення. А по дорозі додому ще кілька дерев повитягував із корінням. Що тут йому скажеш?

Та якось одного дня прийшли в ліс мисливці. Малі звірі поховались, а здоровило – ведмідь, то в одну сторону кинеться, то в іншу. Ніде йому сховатись. Скрізь видно, як на долоні. Дерев ж то поламав, понищив. Біжить ведмідь лісом, а мисливці за ним не відстають, і тільки чути з їхніх рушниць «бах» та «бах».

- Ой лишенько! – бурмоче сам до себе утікач. – Тут мені й кінець, бо ж сховатись ніде, скрізь дерева повалені лежать, всюди видно.

Бачать звірі, що ведмедю непереливки, то поспішили на допомогу. Першою прилетіла та іволга, що ведмідь її колись зобідив, та й каже до нього:

- Біжи швидше за мною, я покажу, де можна сховатись.

Що ж було робити клишоногому? Біжить за іволгою і бачить: ліс усе гущішає і гущішає, дерева усе вищі і вищі. Тут і загубили мисливці ведмежий слід. Не помітили в такому густому і темному лісі, в яку сторону побіг ведмідь, та й повернули назад.

А клишоногий, коли прибіг, то побачив там багато звірів.

- Це єдине місце в лісі, де можна сховатись від мисливців. Раніше можна було сховатись скрізь, - з сумом заговорив дикий кабан.

Ведмідь мовчав і лише важко сопів. Він зрозумів, що цим намагався сказати дикий кабан. Зрозумів, що коли ламати і робити шкоду там, де живеш, то це неодмінно призведе до біди. А тому подякував за те, що врятували йому життя, опустив голову і подався додому.

Наступного дня лісові мешканці очам своїм не повірили, коли вранці прокинулись і вийшли зі своїх домівок. Колишній розбишака ведмідь на місці

поламаних дерев висаджував молоді пагінці зелених ялинок, аби ліс розростався густим і високим, щоб було в ньому добре і безпечно жити, як раніше.

1. Визнач жанрові особливості казки.
2. Покажи за допомогою міміки і жестів, якими були вчинки ведмедя, як вони змінювались?
3. За що переживали лісові мешканці?
4. Яка небезпека загрожувала ведмедеві?
5. Хто перший прийшов йому на допомогу?
6. Що головне зрозумів ведмідь?
7. Як автор називає ведмедя? З якою метою він це робить?
8. Склади «Рецепт приготування ведмедя». Для цього спочатку склади список інгредієнтів (ними можуть стати портретні риси героя, риси характеру тощо), а також вибери мірки (жменя, склянка, щіпка...).
9. Попрацюй в групі. Склади рекламне оголошення про казку. (Рекламне оголошення повинно переконати учнів прочитати казку. Для цього потрібно коротко і влучно розкрити тему та головну думку казки, а також в цікавій і незвичайній формі описати події, героїв).

Кожен красивий по – своєму

На березі річки сиділо жабеня й сумно дивилося на своє відображення. Із дзеркально – голубуватої води на нього споглядало щось зелене й окате. «Невже це я? – думало воно. – Невже це я таке маленьке й некрасиве?».

- Я ще страшнішого в житті нічого подібного не зустрічало, - аж у голос мовило.- І шубовснуло між очерет, ніби ховаючись від самого себе.

- Не хочу бути жабеням! – твердо вирішило зелене.- Краще буду кимось іншим, красивим і чепурним.

Вискочило на берег та й іде собі лугом. Коли бачить щось таке величезне з довгою шиєю траву зелену щипає.

- Хто ти будеш? – ще здалеку запитало жабеня?

- Я кінь, хіба не бачиш? – фиркнув гнідий, не відриваючись від молодої паші.

- А ти красива тварина? – не вгавало зелене.

- Ну, - промовив поволі кінь, - кажуть, що в селі від мене кращого нема. І станом гарний, і до їжі невибагливий, і роботи ніякої не боюся.

- От добре, - зраділо мале, - я теж буду конем. – І припало пастися разом з гнідим.

А той тільки сміється:

- Ото придумало! Жаба конем хоче бути! А як ти плуга в полі тягати будеш та хазяїна возитимеш?

Подумало жабеня, що кінь правду каже та й подалося собі далі. Коли ж бачить на кущі калини хтось сидить і таку гарну пісню веде, що й самому хотілось підспівувати.

- Ти хто? – запитало зелене.

- Соловейко я.

- Гарно співаєш, похвалило жабеня нового знайомого.

- За це мене усі й люблять, і поважають, - солодко й мелодійно прощебетав соловейко.

Жабеня, почувши ці слова, швидко викарабкалось на калину й затягло:

- Ква – ква – ква, ква – ква – ква!

- А це що за жаб'яча серенада? – запитують інші птахи, що позлітались на той спів окатого. А воно гордо заявляє:

- Хочу бути соловейком!

- Як же ти можеш бути соловейком, якщо ти вже є жабеням? – засміялись птахи. – А літати умієш? А крила в тебе є? – не вгавали пернаті. – Скільки живемо, а такого дива ще не бачили, щоб жабеня соловейком стало. Оце так! Іди краще назад до річки та співай там!

Опустивши голову, присоромлене жабеня подалось додому. Сіло на березі та й знову на своє відображення сумно поглядає. А тут неподалік два хлопчики череду корів пасли. Уздрівши жабеня, один з них мовив:

- Дивись, братику, яке гарне зелене жабеня сидить. Давай його татові покажемо! – І побігли обоє по татуся.

Почувши розмову цих хлопчиків, зрозуміло тоді жабеня, що кожен красивий і неповторний по – своєму, що в кожного є щось таке, що подобається іншим. І не потрібно бути на когось схожим, бо цим тільки можна насмішити. Завжди треба бути самим собою.

Повеселіло тоді зелене, аж великі очі від щастя заблищали. І від того жабеня стало ще гарнішим, ще чепурнішим. Воно сиділо непорушно на тому самому місці й чекало, коли прийде тато маленьких пастушків, щоб подивитися на його вроду.

1. Назви головного і другорядних персонажів твору.

2. Доведи, що твір, який ти прочитав, казка.

3. Чому сумувало маленьке жабеня?

4. Що вирішило зелене?

5. З ким жабеня зустрілось?

6. Прочитай в особах діалоги.

7. Хто замилювався жабеням?

8. Склади сюжетну схему казки.

9. Опиши словами душевний стан жабенятка спочатку і яким він став після того, як його побачили хлопчики.

10. Поясни, як ти розумієш слова: *кожен красивий і неповторний по –своєму; завжди треба бути самим собою.*

11. Визнач головну думку казки. Доведи важливість цієї думки в сучасному світі.

(Із книги «Провінційні історії»)

Безпритульна мати

Баба Катя цілу ніч ні на хвилинку не змикала очей. Сон полишав її і блукав десь далеко від її постелі. Та цим вона не переймалась. Її голова була заклопотана зовсім іншим. Адже в цьому домі вона ночувала вперше після кількомісячної перерви. Вперше зустрічала захід рожевого сонця на призьбі власної хатини, а не в будинку сина Грицька. Її думки бігли одна поперед одною. Їх було стільки, що вони ледве поміщались у голові Катерини. За цими думками стара гонилася всю ніч. І яку не впіймає, від тої заливалася слізьми. Адже доля на старості відмахнулася від неї обома руками і хтозна з чиеї вини.

Все це баба Катя намагалася з'ясувати, та гіркі сльози не давали їй зосередитись і розфасувати своє життя на окремі частини. Перше, що вдалося пригадати, то це весілля зі своїм коханим Євгеном та народження єдиного синочка Грицька. Але недовго судилося жити разом і бути коханою. Через невдале термінове хірургічне втручання Євген пішов із життя, так і не пізнавши радощів родинного затишку й благополуччя. Довго побивалася за чоловіком Катерина, та слізьми його не вернеш. Довелося змиритися із болючим ударом долі. Синочок був ще досить крихітним, щоб усвідомлювати втрату рідного батька, тому страждала Катерина за себе і за маленького Грицька. Страждала колись давно, страждає і зараз. Син виріс і пішов своєю дорогою. У нього своя сім'я, а баба Катя залишилася жити у своїй хатині. Так дожила до глибокої старості. Справитись із чималим хазяйством уже не мала сили. Та син інколи навідувався до старої матінки: то дровець нарубає, то води наносить, а то ще в чомусь допоможе. Так помаленьку і потихеньку жила баба Катя. Аж поки одного разу до неї не приїхав Грицько із якимось незнайомцем.

- Доброго дня, мамо, - привітався синок.

- Доброго дня, дитино, - відповіла стара.

- Це мій приятель Олександр. Знайомтеся, - продовжував далі Грицько. – Він приїхав оглянути ваш будиночок. Хоче купити...

Баба Катя де стояла, там і присіла.

- Не хвилюйтесь, мамо. Я вже все продумав і вирішив. Будете жити в мене. Там ви будете доглянуті, Маринка про вас подбає, допоможе. Тай внукам біля вас веселіше буде. Вони й так цілими днями ходять слідом і запитують, коли баба приїде.

Що залишалось старій. Працювати вже нездужає, а так хоч за онуками доглядатиме.

Невдовзі будинок продали. Неохоче покидала стара село, де народилася і прожила свій нещасливий вік. Довго прощалася із сусідами, а ті невпинно плакали, наче проводжали на смерть, обіцяли просити Бога, щоб їй добре там жилося. Баба Катя востаннє обійшла тепер уже колишнє своє помешкання, оглянула кожен його куточок, який навіював різні думки з її минулого життя. Вийшла на город за хлів, і німа тиша змусила старече серце битися частіше, адже ще зовсім недавно там мукала корівка, пищали поросятка, квоктали кури, а тепер... тепер там була пустка. Коли повертала з городу, взяла грудочку землі, на якій, відколи помер чоловік, працювала вдень і вночі. Стисла в руці так міцно, наче це був її найцінніший скарб! На мозолисті руки закапали сльози. Важко їй було покидати рідну домівку, де все було до болю знайоме. Востаннє глянула

баба Катя у бік домівки та й подалась жити до сина. Що ж поробиш. Така вже вона, старість.

Жити в сина було добре, забула про піч і худобу, тільки з внуками бавилась. Невдовзі Грицько купив новенький автомобіль. Стара знала за чий гроші. Не дуже була задоволена, що син так швидко розкидав кошти від продажу її будинку. Хотіла щось сказати за нову покупку, але син не дав і слова мовити. Відтоді це питання для неї було закрите раз і назавжди.

Та відколи в сім'ї з'явився автомобіль, про Катерину наче забули. Невістка і син уже не так, як раніше, ставилися до старої, та й внуки почали вередувати. Їх наче підмінили. Рідня ніби не помічала матері. Уже не питали, чи їла вона щось, чи виспалась як слід. Далі було ще гірше, мало того, що до столу забували її покликати, так ще й мало хто хотів уже розмовляти з нею. Важко стало Катерині. Як могла хоч трохи щось робити, то була потрібна і сину з невісткою, і внукам. А так кому ти потрібна? Добре, що хату продала, то сину тепер є чим похизуватися. Якби знала, що така доля випаде їй, нізачо не кинула б свою домівку. Краще було б вмерти в своїй хатині з голоду і холоду, ніж жити в розкошах у сина.

За хатою плакала баба щодня, якби могла повернутись, кинула б дім сина уже сьогодні. Та куди ж ти підеш, як в її хаті давно живуть чужі люди. Сину з невісткою все не вгодиш: то не там сядеш, то не там ступиш. До всього мають діло. Не звикла Катерина жити так, де кожен навіть її подих контролювався з боку рідних. Не могла змиритися із таким жалюгідним життям. Одного разу серце старої не витримало, і вона мовила:

- Знаєш, сину, я не думала, що така гірка буде моя старість, що рідному синові потрібні були гроші, а не матір. Тому я йду від тебе.

Син мовчав, опустивши додолу очі. А коли мати зібрала свої речі й рушила до виходу, він мовив:

Як знаходитеся, мамо, по світі, то приходьте назад.

Катерина відповіла плачем і зачинила за собою двері. Їй стало боляче, що син не намагався навіть затримати і що такими словами випровадив її.

Ось уже кілька днів очі у баби Катерини не просихають від сліз. Все плаче й плаче, уже й забула про їжу, про холод, який дошкуляє, як лиха болячка. Нехай так. Але тепер вона біля рідної домівки. Нічого, що її продали. Стара уже другий день підряд живе на горищі свинячого хліва. Добре, що господар нічого про це не знає, а то вижене її, як неофіційно зробив це її син. А де тоді їй буде дітися? Хіба що земля під нею розсунеться, і вона кинеться туди. Але ж такого не буває, а жити далі треба.

Проте вийшло зовсім не так, як думала Катерина. Уже наступного ранку замість молодиці поніс їсти свиням сам господар. Коли висипав замішане у корито, підняв догори голову і сказав:

- Злізайте, бабо Катерино, нам поговорити треба.

Старенька не чекала такого. Слова господаря збентежили її, вона не знала, чи можна навіть дихати. Що тепер робити, адже її викрили? Та поступово оговталась і вирішила спуститись. Думала: що буде, те буде. На все воля Божа. Але почула зовсім не те, на що розраховувала.

- Бабо Катю, - звернувся тихим тоном чоловік, з яким колись знайомив її Грицько, - ми з жінкою уже знаємо про вашу долю, бо ж помітили вас ще з першого дня і встигли розпитати про все. Хочемо запропонувати жити з нами, якщо для вас не знайшлося місця в хаті сина, а в хліві зі свинями люди просто не живуть. Тим більше, це ж ваша хата, ви її збудували і доглядали протягом багатьох десятків років. Тому в ній не може не знайтися куточка для її справжнього господаря. Ходіть в будинок, обігрієтесь і поїсте чогось. Там жінка борщ якраз приготувала.

Таким розвитком подій баба Катя була приголомшена. І як тут не заплакати знову? Але не з горя, з чогось іншого... Хоча б із того, що зовсім чужа людина проявила більше співчуття і жалю, ніж єдиний рідний син.

Переступаючи поріг будинку, баба Катя ледве трималася на ногах. Тут пахло її життям. Вона розуміла, що через свого сина у власному будинку стала безпритульною. Серце старої матері плакало, а губи молили Бога про пощаду для Грицька.

1. Що ти дізнався із твору про життя баби Каті?
2. Чому син баби Каті вирішив продати мамин будинок?
3. Що взяла бабуся з собою?
4. Як жилося бабусі в сина спочатку та згодом? Чому?
5. Скільки часу провела вона там?
6. Куди повернулась старенька? Прочитай.
7. Яким розвитком подій баба Катя була приголомшена?
8. Дії якого героя припали тобі до душі?
9. Поясни значення таких висловів:
 - « Тут пахло її життям.»
 - « І як тут не заплакати знову? Але не з горя, з чогось іншого...»
 - « у власному будинку стала безпритульною».
10. Поміркуй, про яку пощаду для сина молила Бога старенька мама?
11. Поясни значення прислів'їв. Як їх можна співвіднести з подіями твору?
 - Хто предків своїх не шанує, той сам не достойний поваги.
 - Добрі діти – батькам вінець, а злі діти – кінець.
 - Молитва матері з дна моря врятує.
 - Добро strатиш – наживеш, честь утратиш – пропадеш.
 - Бідний той, що душі не має.
 - Чого серце не бачить, того й не жаліє.
11. Вислови власну думку, продовживши речення: « Щасливі ті батьки....

1. Що ти знаєш про життєвий шлях Василя Титечка?
2. Які книги для дітей написав В. Титечко?
3. Які твори письменника сповнені особливою ніжністю?
4. У яких творах можна відчутти переживання, радість, спокій?
5. Назви поезії, які схожі на казку.
6. Як автор у поезіях розкрив перед тобою свої почуття?

7. Чого навчили тебе казки Василя Титечка?
8. Як ти збагатив свій внутрішній світ після зустрічі з творами Василя Титечка?
9. Напиши листа авторові. Ти можеш використати такі опорні слова: шановний, пише Вам, хочу висловити Вам, під час читання цього твору я відчував, я милувався, дивувався, завдяки Вам я зрозумів, хочу, щоб, бажаю Вам.
10. Про що б ти запитав письменника при зустрічі?

Шморгун Євген Іванович (1940р.)

Народився 15 квітня 1940 року в селі Новожуків (нині Іскра) Рівненського району Рівненської області в селянській родині. Навчався в Новожуківській початковій, Пересопницькій семирічній та Білівській середній школі, Дубенському медичному училищі, Рівненському педагогічному інституті. Працював їздовим у колгоспі, фельдшером, служив три роки в армії, співпрацював у газетах, керував обласним

літературним об'єднанням. Тривалий час очолював обласну організацію Національної спілки письменників України.

Друкуватися почав ще з учнівських років. Він автор прозових та віршових творів, значна частина яких написана для дітей і була видана окремими книгами. Твори перекладалися білоруською, болгарською, киргизькою, російською, тувинською та іншими мовами. Ряд із них включено до змісту шкільних підручників.

Євген Шморгун – лауреат літературних премій імені Валер'яна Поліщука (1984), імені Володимира Кобилянського (1997), імені Лесі Українки (2000), просвітянської премії імені Грицька Чубая.

Про життєвий та творчий шлях письменника йдеться у книзі Григорія Дем'янчука «Євген Шморгун» (2000).

Рідний край і його чарівна краса, людина і природа – ось основні теми «дитячих» творів письменника, які вчать розуміти і любити навколишній світ.

Книги (твори) для дітей: "Що шукала білочка?" (1978), "Зелені сусіди" (1978), "Дивосил-зілля" (1980), "Що сказав би той хлопчик?" (1981), "Де ночує туман" (1984), "Вогник-цвіт" (1989), "Дорога до Іліона" (1989), «Ключ-трава» (1990), «Рано – вранці вітри заголосять» (1994), «Вірші різних років» (1994), "Забуті боги предків" (1994), «Хто розцвів перший?» (1996), "Плач перепела" (1999), "Мова зеля" (1999), «Рослинничок» (2000), «Повісті з античних часів» (2001), «Шість століть Велигорських» (2002), "Тиха радість" (2003), «Сніги непочаті» (2005). У 2007 р. у видавництві "Азалія" (Рівне) налагоджено випуск тритомника

вибраних творів Є. Шморгуна. У 2008 р. з'явився третій том його творів /1 том (486 с.) виданий у 7 книгах: "Забуті боги предків", "Мова зела", "Зелені сусіди", "Ключ-трава", "Казочки-розказочки", "Тиха радість"; 2 том (571 с.) включає повісті "Дорога до Іліона", "Не повтори мене", роман "Сніги непочаті", п'єсу "Кличу живих", есе "Шість століть Велигорських"/.

Із книги «Вогник-цвіт» РОЗБИШАКА

Нарешті з кутка почулося батькове хропіння, а через деякий час заснула і мати.

Вітя полежав ще трохи для певності і вислизнув безшумно з – під рядна. Братик щось замуркотів спросоння, перевернувся на другий бік і знову заспокоївся.

Тихенько відчинити хатні двері було для Віті справою звичною. Тож не скрипнули вони і зараз.

У сінях витяг з – під лави щось довге, загорнене в газету, і сунув його під майку. Але згорток не поміщався за пазухою. Тоді взяв його в руку і, стараючись не брязнути клямкою, вийшов на вулицю.

Ніч була темна-темна. Село спало. Тільки оддалік самотньо жеврів вогник у вікні вчительки Марії Ксенофонтівни. «Певно, і зараз читає,- подумав з повагою. – Недарма, що не спитай – знає.»

Навпомацки пробрався до паркана, осідлав сучкувату дошку, яку ще завидна примітив, погойдався, погойдався і стрибнув на протилежний бік.

«Чекай же, скупердяго, будеш знати як на братика вигадувати! Думаєш тобі все можна? Як би не так! Буде тобі і за те, що мене розбишакою прозиваєш, і за те, що на братика наговорила, ніби він яблука в тебе крав. І зовсім не по яблука він лазив у садок, а по паперового журавлика, що залетів на яблуню. Такого журавлика ні в кого ще в селі не було – я сам його склеїв. Думаєш, мені боляче було, коли батько шмагав? Думаєш, тому я плакав? І зовсім не тому! Мені тільки жаль було, що братику даремно дісталось. І нічого я його не намовляв – це він за журавлика взяв для мене яблуко. Та й то у ньому черв'як сидів, коли я половину відкусив. А ти: «Так його! Хай не швендяє по чужих садках!...» Тепер почухаєшся... А не докажеш – своїми очима не бачила, то й не докажеш!...»

До тої яблуні кроків десять, не більше. Високе картоплиння припало і холодне – холодне. Що не бадилина – наче слизький вуж.

Але Віті ніколи сахатися від цих слизняків. Він швиденько розгорнув газету і дістав пилку – ножівку. Насторожено прислухався – навколо нішелесть. Тоді провів пилкою по стовбуру : дзень! дзень!..

«Почують чи ні? Напевно почують. Ну і нехай! Поки прочумаються, поки вибіжать у садок, то він уже встигне спиляти. А якщо і не встигне, то яблуня все одно всохне.

Ось так!...»

- Дзень! Дзень!

Раптом рука залякла на місці. Чи то вітер звідкілясь війнув, чи просто здалося, але листя вгорі ніби зашелестіло враз – тужно, жалібно. І Вітя всім

еством відчув, що дереву боляче. Може навіть більше, ніж йому було, коли батько бив. Адже яблуня теж жива – Марія Ксенофонтівна казала, рослини все – все відчувають, лише по – своєму, по – рослинному.

Мацнув пальцями два білі рубці на гладенькому стовбурі – вони були вогкі і клейкі.

Віті стало жаль скаліченого дерева. Він затулив долонями рубці і сидів так, аж поки нічна прохолода не запустила дрижаки під лопатки. Тоді швиденько зняв майку, обмотав нею ранку на стовбурі і, шулячись від дотиків росянистого картоплиння, шурхнув назад до паркана.

Рядно – покривало або ковдра з грубої пряжі.

Клямка - пластинка з важільцем, якою зачиняють і відчиняють двері.

Жевріти – догоряти без полум'я, слабо горіти

Бадилина - окрема стеблина якої-небудь рослини

Сахатися – боятися кого-небудь, чого-небудь, відчувати страх перед кимось.

1. Прочитай , які думки виникли у Віті, коли він вночі вийшов з хати? Для чого хлопчик взяв із собою пилку – ножівку? Знайди рядки, які передають відчуття болю за дерево. Доведи, що даний твір є оповіданням (жанрові особливості).

2. Зверни увагу на красу образних висловів. Коли так говорять?

«Самотньо жеврів вогник у вікні», «Хай не швендяє по чужих садках», «Навколо нішелесть».

3. Поміркуй

Чому Вітя не виконав задумане – не зрізав яблуню? Яка внутрішня боротьба відбулася в душі хлопчика? Розкрийте авторське ставлення до героя. Які думки і почуття у вас викликає прочитане?

4. Пригадайте твори, в яких описана подібна ситуація.

5. Як по-іншому можна назвати оповідання?

6. Як могли розвиватись події далі?

7. Візьми участь у грі: «Зала суду». Зміст: поділіться на три команди – адвокати (завдання: захистити , знайти позитивне у вчинках хлопчика Віті), прокурори (завдання : звинуватити, знайти негативне у вчинках хлопчика Віті), судді (завдання: об'єктивно оцінити висловлені думки адвокатів і прокурорів, винести своє рішення).

ЯБЛУНЯ

Сьогодні йду, а вона зацвіла...

...Як на місці дядькової дерев'яної хати почали зводити з білої цегли великий багатоповерховий дім, яблуня стала всім на заваді. Водії бурчали, що об'їжджати її щоразу треба, кранівники - що незручно через неї переносити піддони, а зі слів виконроба виходило, що яблуня взагалі не дає належного простору для роботи.

Перепадало яблуні від усіх. Могутній грузовик зачепив її бортом і відчахнув гілляку. Кран черкнув піддоном по верхівці, і та знівечено обвисла. Виконроб розпорядився вирвати дерево з коренем. Але бульдозерний трос не витримав - тріснув, тільки глибоко в'ївся у стовбур і вирвав кусень кори аж до білого.

У домі вже оселилися новосели. Але за клопотами ні в кого не знаходилося часу підрізати яблуню, замастити рани. Чи, може, здалося людям, що з неї вже все одно нічого не буде.

А вона взяла та й зацвіла. І рясно-прерясно, ніби рожеву хустку пов'язала. Ось у кого повчитися щедроти і приязні!

1. Розкажи, які почуття виникли в тебе під час читання оповідання «Яблуня»?
2. Що спонукало автора написати оповідання?
3. Порівняй обидва твори («Яблуня», «Розбишак»). Чим схожі, чим відрізняються?
4. Постав запитання за змістом твору: Хто?, Що робили?, Як?,

Коли?, Де?

Із книги «Де ночує туман» ГАРБУЗ

От чудасія: гарбуз на яблуні! Ніхто не підсаджував – сам здерся.

- Бач, примудрився! - каже Олег.

Гарбуз величезний, як баняк, в якому баба Параска варить підсвинкові картоплю. Гілляка аж нагнулася під його вагою:

- Як це він?

Я мовчу. Кусаю соковите яблуко і мовчу. Та Олег і не чекає відповіді. Йому й так зрозуміло: гарбузиння спочатку сп'ялося на тин, потім дісталось нахиленої гілляки і повисло на ній. На гарбузинні зацвіла квітка, з якої зав'язався гарбуз.

А все ж незвично: серед білявих яблук отаке смугасте барильце.

Олег сміється:

- Хоч і виліз він на яблуню, та яблуком не став.

А мені щемно: це ж осінь уже зацвіла...

Баняк – чавунний горщик; казан.

Підсвинок – невелике порося віком до року.

Щемно – відчуття неспокою, хвилювання, тривоги.

Гарбузиння – стебла та листя гарбуза.

1. Де відбувались описувані події? Про яку «чудасію» йдеться мова у творі? Як гарбуз потрапив на яблуню?
2. Зачитай, які речення підтверджують, що гарбуз був дійсно великий.
3. Які слова в оповіданні передають осінній настрій автора?

4. Яке речення виражає головну думку? Доведіть.

5. Що розказав про автора прочитаний твір?
6. Складіть «сенкан» до слова «гарбуз» за такою схемою:
Тема (один іменник).
Опис теми (два прикметники).
Три дієслова.
Речення з чотирьох слів.
Слово – синонім до теми.

ЯЛИНКА

Були ми в лісі якраз напередодні Нового року. І натрапили на струнку ялинку. Такої красивої ми досі не бачили. Та ще й прикрашена. — Отут, певно, лісові мешканці Новий рік зустрічатимуть!...— пожартував Олег. — А я думав, що так лише в казці буває. А втім, на ялинці не було якихось особливих прикрас. На гілках червоніли дві стрічечки, зав'язані бантиками, сріблилося кілька кульок із фольги, гойдався голубий метелик, зроблений з обкладинки учнівського зошита. Посередині ялинку оперізував паперовий ланцюг.

Може тут недавно грались діти, а може, мисливці, відпочиваючи, жартома все це повісили на ялинку. Але ж ... наближався Новий рік, і так хотілося вірити в чудеса!

- Якби знаття, то й ми якусь іграшку принесли б, - пошкодував я. Олег скинув рюкзак, добув кілька цукерок. Знайшлася і нитка. Почепив цукерки на ялинку.

- Наш подарунок звірятам, - мовив. – Вночі засяє над нашою ялинкою безліч зірок.

- А тут і місце для хороводу є...

Ми тупали довкола ялинки по неглибокому снігу. Було весело, було радісно й легко...

1. Від імені кого ведеться мова в тексті?
2. Хто прийшов до лісу?
3. Чим була прикрашена ялина? Хто б це міг зробити? Доведи словами тексту.
4. Як вчинив Олег у даній ситуації?

5. Чому люди «тупали» навколо ялинки?

6. Яка головна думка твору?

7. Пригадай і розкажи свій цікавий випадок, пов'язаний із Новим роком?

8. Із словничка епітетів вибери ті, які найточніше характеризують Олега: *енергійний, добрий, ввічливий, чемний, дружній, сердечний, спостережливий, людяний, хороший, допитливий, егоїстичний, байдужий, природолюб, розумний, веселий, начитаний, чутливий.*

ОБРАЗЛИВО

Шипшиновий кущ зустрів нас зніченим шерехом, ніби виправдовувався. З-поміж листя визирало всього кілька квіточок.

Сміялося небо, гули сосни, шовковим шумом стелилася трава.

А ми стояли, опустивши руки...

Це був особливий кущ. Хтозна - яким вітром занесло на лісову галяву - насіння шипшини, але кущ розрісся і щоразу на початку літа ряснів ніжними рожевими квітками.

Це був наш кущ. Ми приходили сюди, як тільки випадала нагода. І було нам затишно, було нам урочисто-святково у царстві рожевоквітного дива.

А тепер він обламаний...

І нам до щему стало гірко, образливо. Не тому, що хтось невідомий вдерся в нашу неторкану казку. А що він, обламавши квіти, так і не відчув їхньої чарівної принади. Бо тут же, на прим'ятій траві, рожевим білим бодем жеврів зів'ялий букет...

1. Прочитай твір самостійно.

2. Яке почуття у тебе виникло? Як у тексті названо кущ?

3. Милуйся авторським словом і поясни значення висловів:

знічений шерех, сміялось небо, шовковий шум трави, ряснів ніжними рожевими квітами, нам було урочисто-святково, царство рожевоквітного дива, чарівна принада, рожевим білим бодем жеврів зів'ялий букет.

4. Намалюй дві словесні картини: квітковий кущ та зламаний. Використай слова тексту.

5. Розкрий авторське ставлення до подій, опираючись на текст.

6. Про що спонукав задуматись автор у цьому творі?

КАЛЮЖКА

Несла Інна у відеречку воду. В садок несла. Хотіла яблуню полоти, щоб родила рясно.

А тут метелик: пурх, пурх. Білий такий метелик. Задивилась на нього та й спіткнулась. На доріжці залишилась калюжка, а у відерці нічого. Повернула дівчинка до хати.

- Дарма несла, - каже.

- Тінь – тінь! Ні – ні! – заперечила Інні синичка на своїй синичій мові. – Чого дарма? Ні – ні!...

Злетіла з яблуні та мерщій до калюжки.

-Тінь – тінь! Ого, яке озерце! І нап'юся, і лапки помию.

Почув це горобець, який жив біля хати у бузковому кущі. Застрибав довкола калюжки, замахав крильцями:

- Чів – чів! Що? Що? Озерце? От добре!

Хлюпає водичку на себе, весело цвірінькає:

- Ців – ців! Хо – ро – ше – е як!

- Угу-у! Угу! – обізвалася горличка. І з високого клена теж до калюжки спустилась. – Угу! Така криничка хороша! Вистачить і мені напитися.

Обступили калюжку. З одного боку синичка ноги мие, з другого – горличка воду п'є. А веселун - горобець посередині купається. І всім хороше.

Та коли глянть – а калюжки вже й нема. Тільки мокра латочка на доріжці залишилась.

Синичка надулась, косує на горобця:

- Ти вихлюпав!

Горобець на горличку киває:

- Це вона випила.

Пролітав мимо грак . Послухав цю мову, та як засміється:

- Ха! Ха! Ха!.. Це ж земля всмоктала водичку.

- Справді, - отямилися пташки. – Як це ми самі не додумалися?...

Попросили пробачення одна в одної та й розлетілись по домівках.

Через деякий час поблизу того місця опинилися дві ластівки. Побачили мокру латочку - зраділи:

- О, це якраз те, що ми шукаємо!

Почали дзьобиками носити грязюку та ліпити собі хатинку.

Довго працювали. Зате ж і гарна хатинка вийшла! Ні в горобця, ні в синички, ні в горлички такої немає.

Отже, не дарма несла Інна воду в садок.

1. Прочитай твір, визнач його жанр. Доведи рядками тексту.
2. Назви птахів у тій послідовності, у якій вони з'являються у творі: *ластівки, горличка, синичка, грак, горобець*.
3. Які слова використав автор, щоб передати образ птаха-персонажа.

4. Визнач ідею казки.

5. Підготуйсь до інсценізації казки: прочитай репліки дійових осіб, назви їхні дії, правильно інтонуй кожне речення.

6. Розіграй казку.

1. Твори яких жанрів писав Євген Шморгун?

2. Які збірки автора ти знаєш?

3. Назви твори Євгена Шморгуна, які ти читав самостійно.

4. Розкажи про автора як людину, після того як ти ознайомився з його оповіданнями.

5. Які твори тебе найбільше вразили? Чому?

6. Які образні вислови тобі запам'ятались?

7. У якому творі можна почути: як тихенько відчиняються хатні двері; як люди водять хоровод; як водії бурчать; як Олег сміється; як батько хропе; як пташки розмовляють.

8. У якому творі можна побачити: щось довге, загорнене в газету; як пташка ніжки мие; два білі рубці на стовбурі; смугасте барильце на дереві; на гілках дві червоні стрічечки; як ластівки ліпили собі гніздо; майку на дереві.

9. У якому творі ти відчув сильне переживання, страх, подив, радість, емоційне піднесення, обурення, сором, біль, любов до ближнього?

10. Про що тобі цікаво було дізнатись?

11. Створи власну рекламу творів Євгена Шморгуна.

12. Твої дії при пошуку творів автора?

1. Серед названих визнач байки Петра Красюка: «Буланий у місті», «Чиж та Голуб», «Цінитель краси», «Лебідь, Щука, Рак», «Баранячий підхід», «Стонога та Павук», «Скринька», «Ретельний Терпуг2», «Чванливий мішок», «Соловейко та Селезень».
2. Пригадай вивчені напам'ять вірші, байки. Візьми участь у конкурсі на краще дикторське читання .
3. Створи книжку - саморобку творів автора, що найбільше тобі запам'ятався. Проілюструй її.
4. Створи відгук-рекламу до творів, які полюбилися.
5. Підготуй літературну вікторину за творчістю одного або декількох авторів.
6. Проілюструй улюблені твори.

Любий читачу!

Ось закінчилась подорож літературними стежинами нашого рідного Полісся. Ти збагатив свій читацький досвід чудовими творами, цікавою інформацією, духовними настановами наших талановитих земляків. Однак, усі цікаві та натхненні письменники не змогли увійти до змісту краєзнавчої читанки. Дуже надіюсь, що такі дитячі автори як Тамара Бацай, Микола Весняний, Євгенія Глівка, Лариса Дем'янюк, Неоніла Диб'як, Раїса Іжук, Наталія Кириченко, Наталя Криловець, Ганна Марцинюк, Олександр Матвійчик, Ганна Олійник, Гіна Островська, Мирослава Приходько, Борис Сидоренко, Василь Слапчук, Сергій Смоляр, Олена Трофімова, Віктор Хожай, Любов Ярмолюк увійдуть до змісту нашої наступної навчальної книжки. Однак ти можеш продовжити подорож самостійно за допомогою наших рекомендацій «*Рекомендуємо прочитати*».

Твоя Полісяночка

Рекомендуємо прочитати

Басараба Василь Наумович

Народився 19 березня 1948 року в селі Біла Криниця Рівненського району. Закінчив Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка. Його поетичні та прозові твори друкувалися в періодиці, в альманахах „Вітрила”, „Погорина”, колективних збірках „Добрідень”, „Пісня і праця”, „Будівничі”, кварталнику „Поезія” та інших виданнях. Окремими книжками вийшли збірка поезій „У країні Україні” (1991), збірка віршів для дітей „Ожинова стежина” (1995), „Воля” (1999), „Калинова кров” (2001), „Прісне і присмачне” (2002), краєзнавче видання „Нобель на озері Нобель” (2003).

Книги для дітей

Басараба В. Ожинова стежина: Вірші для дітей дошкільного та мол. шк. віку. – Рівне: Ожинова стежина, 1995. – 19 с.

Гордасевич Галина Леонідівна

Народилася 31 березня 1935 року в м. Кременці на Тернопільщині. Дитинство письменниці пройшло на Рівненщині, де вона жила і вчилась у с. Городець, м. Дубровиця, с. Кричільську, м. Острозі, м. Костополі. Після закінчення семирічки навчалася в Острозькому педучилищі. У 16 років була арештована і засуджена на 10 років таборів, як було написано у вироку: «... за антирадянську агітацію серед студентів». Звільнилася через неповних три роки і приїхала в Донбас, де працювала на підприємствах

Донецька і Макіївки.

В середині 1960-тих років знову почала писати вірші, трохи пізніше — прозу і критичні статті. 1971 року закінчила Літературний інститут ім. Горького у Москві. Член Національної Спілки письменників України з 1984р. Брала участь в русі дисидентів, була членом оргкомітетів та делегатом установчих з'їздів Товариства української мови, Народного Руху України та Демократичної партії

України.

Автор поетичних збірок «Веселки на тротуарах» («Радянський письменник», 1966 р.), «Наречена сонця» («Донбас», 1976 р.), «Високе полум'я дня» («Радянський письменник», 1980 р.), «Слід зірниці» («Радянський письменник», 1986 р.), книжок прози «Вицвіла шипшина» («Радянський письменник», 1974 р.), «Твій тихий дім» («Донбас», 1980 р.), «Двадцять років і один день» («Радянський письменник», 1984 р. та «Донбас», 1985 р.), «Прекрасні імена жіночі» («Донбас», 1990 р.), а також публіцистичної книжки «Письма к другу» («Донбас», 1989 р.) і літературних портретів українських поетес «Силуети поетес» («Радянський письменник», 1988 р.). Автор публіцистичних та критичних статей у ряді українських журналів. Галина Гордасевич лауреат літературного конкурсу "Шістидесятники" за 1996р., премій ім.Олександра Білецького в галузі критики та ім. Валерія Марченка в галузі публіцистики за 1997 рік. В останні роки поетеса проживала у м.Львові, померла 11 березня 2001 року, похована у рідному Кременці. Г. Гордасевич нагороджена Почесною відзнакою-хрестом «За заслуги в боротьбі за волю України» від Всеукраїнського товариства політв'язнів і репресованих, орденом «За вірність» ім. В. Стуса від товариства «Меморіал» (посмертно).

Книги для дітей:

Галина Гордасевич Казка про хлопчика Ромчика і трьох чарівних коників. – Дубно: Наш край, 1991. – 8 с.

Катеринич Петро Вікторович

Народився 31 жовтня 1993р. У 2011 році закінчив Любиковицьку ЗОШ І-ІІІ ст. Сарненського району Рівненської обл. Нині - студент факультету журналістики Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка. Автор 4 книг: ліричних та патріотичних поезій - "Ранок", творів для дітей "Черевички", казки-повісті "У Країні Білих Дзвіночків" та „Квакослухання”. Володар премії Кабінету Міністрів за визначні досягнення молоді в розбудові України(2010 р.), наймолодший в Україні член Національної спілки журналістів, автор більше 300 публікацій. Громадський кореспондент Всеукраїнської газети "Молодь України", обласної "Вільне слово", районної "Сарненські новини". Дописувач обласних газет "Літопис Заходу", "Рівненська газета", "Провінційка", "Вісті Рівненщини" та ін. Переможець та лауреат численних обласних та всеукраїнських літературних, мистецьких, читацьких та мовознавчих конкурсів.

Книги для дітей:

Катеринич Петро Квакослухання: повість-казка / Петро Катеринич. – Рівне:

Азалія, 2010. – 92 с.: ілюстр.

Катеринич Петро У Країні Білих Дзвіночків: повість-казка / Петро Катеринич. – Рівне: Азалія, 2010. – 88 с.: ілюстр.

Катеринич Петро Черевички: вірші; книжка-розмальовка / Петро Катеринич; худож. І.Нагорна. – Рівне: Азалія, 2008. – 25 с.: ілюстр.

Кашук Микола Кирилович

Народився 3 січня 1950 року в селі Соболівка Липовецького району на Вінниччині. За освітою – агроном-організатор. Проживає в м. Рівному. Працює начальником прикордонної державної інспекції з карантину рослин по Рівненській області.

Окремими виданнями вийшли книги „Тепла хата” (1998), „Хитрий Тарас” (1999), „Прочитай та відгадай” (1999), „Рідний край” (2000), „Сільський шум” (2000), „Цей загадковий світ” (2000), „Любим дітям” (2001), „Відгадає той, хто знає” (2001), „З любов’ю до природи” (2001), „Комірник-жартівник” (2002), „Загадковий світ” (2003).

Книги для дітей

Кашук М. Відгадає той, хто знає. – Рівне: ТзОВ „Принт Хауз”, 2001. – 26 с.: іл.

Кашук М. Є такі професії. – Рівне: ТзОВ фірма «Принт Хауз», 2015. – 12 с.

Кашук М. Любим дітям. – Рівне: ТзОВ „Принт Хауз”, 2001. – 26 с.: іл.

Кашук М. Перший дзвоник. – Рівне: Волинські обереги, 2009. – 12 с.

Кашук М. Рідний край. – Рівне: ТзОВ „Принт Хауз”, 2000. – 22 с.: іл.

Кашук М. Цей загадковий світ. – Рівне: ТзОВ „Принт Хауз”, 2000. – 26 с.:

Кириченко Наталія Анатоліївна

Народилася в місті Дубно у 1974 році. Навчалась у Дубенській середній школі №7. Згодом продовжила здобувати освіту у Рівненському педагогічному інституті за фахом вчителя образотворчого мистецтва і практичного психолога. З 1995 року працювала викладачем образотворчих дисциплін у Дубенському училищі культури та мистецтв у відділі декоративно - ужиткового мистецтва. Починаючи з 2004 року – працює викладачем кафедри вікової та педагогічної

психології РДГУ.

У творчому доробку має збірку „Коли цвітуть абрикоси” (2005 р.), „Молитва матері” (2010 р.), „Райські яблука” (2012 р.).

Книги для дітей

Кириченко Н. Райські яблука: оповідання для дітей молодшого та середнього шкільного віку / Н. Кириченко. – Дубно, 2012. - 43 с.

Кривий Микола Васильович

Народився на Буковині. Там закінчив середню школу. Рано почав писати і друкувати свої літературні твори. Згодом, здобув фах журналіста у Львівському університеті ім. Івана Франка. Працював у різних засобах масової інформації рідного краю. З сімдесятих років минулого століття живе й працює на Рівненщині. Займав ключові посади в недержавних телекомпаніях "10-ий канал" та "Сфера ТВ" міста Рівного. Веде майже двадцять років авторську телевізійну програму "Зблизька". Його гостями були відомі політики, громадські діячі, письменники, художники, артисти, інші знамениті люди регіону та держави. Написав і видрукував 13 літературно-художніх книг для дітей, молоді та дорослих. Серед них - "Лінька одужала", "Біля чужої криниці", "Кумедне дитя", "Хто вкрав Місяць?", "Шафа для жирафа", "Недопите вино", "Зарубки на серці" та інші. Створив чимало телевізійних фільмів та програм. Заслужений журналіст України. Член Національної спілки журналістів України.

Книги для дітей:

Кривий Микола Добрий дятел: казка для дітей дошк. віку / Микола Кривий; худож. О. Карнова. – Рівне: Видавництво Олега Зеня, 2008. – 14 с.

Кривий Микола Дядько, що розганяє машини: оповідання для дітей дошк. віку: книжка-розмальовка / Микола Кривий. – Рівне: Видавництво Олега Зеня, 2008. – 14с.

Кривий Микола Кумедне дитя: гумористичні оповідання для дітей дошк. віку / Микола Кривий. – Рівне: Друкарня ПП Нестерова О.С., 2007. – 18 с.

Кривий Микола Лінька одужала: оповідання / Микола Кривий; худож. І.Нагорна. – Рівне: Азалія, 2005. – 26 с.: ілюстр.

Кривий Микола Метелик і павук: казка для дітей дошк. віку / Микола Кривий; худож. О.Карнова. – Рівне: Видавництво Олега Зеня, 2008. – 12 с.

Кривий Микола Снять соненята сні: оповідання для дітей дошк.віку / Микола Кривий; худож. О. Карнова. – Рівне: Видавництво Олега Зеня, 2008. – 12с.

Кривий Микола Хто вкрав місяць: вірші для дошк. віку / Микола Кривий. – Рівне: Видавництво Олега Зеня, 2007. – 12 с.

Комісарук Євгенія Сергіївна

Народилася в селі Уїздці Млинівського району, що на Рівненщині у 1958 році. У 1975 році закінчила навчання в Малинській середній школі. Навчалась у технікумі радянської торгівлі в місті Рівне. У 1982 році переїхала на постійне місце проживання у місто Дубно, де мешкає понині.

Енергійна, оптиміст, лірик, часто друкується в періодиці. Видала книжки для дітей „Корівка сміється”, „Зимова казка”, „Зайчик-загайчик”, „Хитромудра пригода”.

Книги для дітей

Комісарук Є. Зайчик-загайчик /Є. Комісарук. - Дубно, 2012. - 15 с.
Комісарук Є.С. Хитромудра пригода: казка для дітей молодшого шкільного віку / Є.Комісарук. - Рівне: ПП ДМ, 2013. - 16 с.

Поліщук Валер'ян Львович

Один із зачинателів українського письменства. Він і поет, і творець поем, і віршованих романів, і літературний критик, і теоретик літератури. Народився В.Поліщук 1 жовтня 1897 року в с.Більче Демидівського району на Рівненщині. Закінчивши на „відмінно” початкову школу в Малеві, продовжив навчання в с.Мирогоща. Після закінчення Мирогощанської школи В.Поліщук у 1912р. Вступив до

Луцької гімназії. Згодом вчився в Петроградському інституті цивільних інженерів, в Кам'янець-Подільському університеті. Працював у газетах „Селянська правда”, „Вісті”, багато мандрував по Україні, Середній Азії, Кавказу. Був членом літературної організації „Гарт”, очолював літературну групу „Авангард”.

Наприкінці 1934 р. письменника було безпідставно заарештовано, а 3 листопада 1937 року розстріляно в сталінських таборах. За 15 років літературної праці вийшло з друку майже 40 його поетичних і прозових книг. Твори Поліщук перекладалися російською, білоруською, єврейською, німецькою, французькою мовами та на есперанто, їх клали на музику відомі українські композитори. Іменем Валер'яна Поліщука названо обласну літературну премію.

Багато віршів та оповідань письменник створив і для наймолодших читачів.

Книги для дітей:

Поліщук; худож. А. Фролов. – К.: Веселка, 1987. – 15 с.

Поліщук В. Мудрий Слон: Для дошк. і мол. шк. віку / Валер'ян Поліщук; худож. З. Юськів. – Л.: Каменяр, 1990. – 60 с.

Пшеничний Микола Іванович

Народився 19 липня 1954 року в селі Молодаво Дубенського району Рівненської області. Закінчив середню школу №1 в місті Дубно та філологічний факультет Рівненського педагогічного інституту у 1975 році.

Друкується на сторінках районних, обласних, всеукраїнських видань. Член Національної Спілки письменників України з 1985 року. Лауреат Рівненської обласної премії імені Бориса Тена, Тувинської республіканської молодіжної премії в галузі літератури й мистецтва та літературної премії-стипендії штату Нью-Джерсі (США). Почесний член Всеукраїнської спілки краєзнавців. Удвох із дружиною, поетесою Любов'ю Пшеничною, у вересні 1990 року заснували на Дубенщині видавництва „Незабудка” та „Наш край”.

Його перу належить дитяча книжечка «Бекана ворона».

Пшеничний М.І. Бекана ворона: літературно-художнє видання / М.І.Пшеничний. – Рівне: ПП ДМ, 2012. – 16 с.

Собецька Тетяна Дмитрівна

Народилася в Іркутській області. Закінчила Запорізьке педагогічне училище. З 1974 року мешкає в Дубенському районі. Працювала вихователем у дошкільному закладі «Сонечко», друкувалась в районній пресі. З 1996 року починається її поетична творчість для дітей. З'явилися книги: «Країна дитинства», «Небилиці», «Теремок», «Колобок», «Біля броду бобренята», «Потішки», «А наш котичок-коток», «Математичне віконце».

Книги для дітей

Собецька Тетяна. Біля броду бобренята/ Т.Собецька. – Дубно, 2007. – 14 с.

Собецька Тетяна. Колобок / Т.Собецька. – Тернопіль:

Підручники і Посібники, 2009.- 9 с.

Собецька Т.Д. Курочка Ряба: за мотивами української народної казки/Т.Д.

Собецька. – Рівне: ПП Дятлик М.С., 2014. – 16 с.

Собецька Т.Д. Лісовик і звірята/ Т.Д. Собецька. . – Рівне: ПП Дятлик М.С., 2015.

– 32 с.

Собецька Тетяна. Математичне віконце / Т.Собецька. – Рівне: ПП ДМ, 2013. – 24 с.

Собецька Тетяна. Небилиці / Т.Собецька. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. – 8 с.

Тимчак Микола Михайлович

Народився 1 березня 1956 року в селі Березовиця Тернопільської області в сім'ї робітників. Закінчив філологічний факультет Рівненського педагогічного інституту. Працював учителем у школах Рівненщини, кореспондентом газет, вихователем та викладачем Дубенського культосвітнього училища. Член спілки письменників України з 1987 року. Друкувався в журналах та літературних збірниках. Автор і виконавець багатьох пісень. Як художник брав участь у ряді художніх виставок. Лауреат обласної літературної премії імені Валер'яна Поліщука та республіканської премії ім. Миколи Островського.

Книги для дітей

М. Тимчак. Бавило. – Рівне: Овід, 2006. – 28 с.

Чубай Грицько (Григорій Петрович)

Народився 23 січня 1949 року в с. Березини Радивилівського району на Рівненщині. Закінчив Козинську десятирічку в 1966 році. Деякий час вчителював у с.Жабокрики, згодом переїхав до Львова, де працював вантажником, підсобним робітником, малярем на ізоляторному заводі. Ще в учнівські роки почав друкуватися в газетах, його вірші відзначалися свіжістю образів та глибиною авторської думки. Саме за неприглаженість, за розкутість думки молодий поет зазнавав постійних переслідувань з боку недремних охоронців тоталітарного режиму. У 1978 р. вступив на заочне відділення Літературного інституту ім. М.Горького в Москві, однак через тяжку хворобу закінчити його не встиг. Помер 16 травня 1982 року. Похований у Львові. Рівненська обласна „Просвіта” заснувала обласну премію ім.Грицька Чубая.

До Спілки письменників прийнятий посмертно в 1991 році.

Книги для дітей:

Чубай Г. Скоромовка не для вовка / Грицько Чубай. – К.: Грані-Т, 2008. – 56 с., ілюстр.

Зміст

Передмова

Видатні письменники Рівненщини

Богачук Олександр Теофілович

Велесик Петро Якович

Войнарович (Лимич) Анна Андріївна

Гридін Сергій Володимирович

Гуля Сергій Іларіонович

Демчук Роман Степанович

Красюк Петро Харитонович

Куліш – Зіньків Леонід Зіновійович

Медведева Олена Анатоліївна

Пшенична Любов Антонівна

Рачинець Сергій Порфірович

Солоневський Ростислав Тимофійович

Степанюк Михайло Іванович

Титечко Василь Григорович

Шморгун Євген Іванович

Перевір себе.....

Рекомендуємо прочитати.....